

L. A. Čárska:

Medzi priateľkami

Poslovenčila:

Dr. Mária Klimová

Učiteľské nakladateľstvo O. Trávníček v Žiline

I.

CESTUJEM

Ešte sa mi ozýva v ušiach prenikavé pískanie lokomotívy a škrípanie kolies... Ale všetko, hukot, ruch a náhlenie, prehlušujú slová, môjmu srdiečku najdrahšie:

»S Bohom, drahé dieťaťko!«

Týmito slovami sa mamička na stanici so mnou rozlúčila.

Neborká, horko sa rozplakala. Bolelo ju, že odchádzam, veď sme sa prvý raz v živote rozchádzaly...

Brat Vasil neveril, že cestujem, kým stará pestúnka s kočíšom nesniesli s povaly nebohého oteckov starý cestovný kufor a kým mamička nezačala ukladať doň bielizeň, šaty a knihy. Nezabudla mi pribaliť ani obľúbenú bábiku, Lušku, ktorú som nijako nechcela opustiť. Pestúnka zasa pribalila škatuľu výtečných buchiet, ktoré vedela tak majstrovsky piecť, a balíček sušených fíg, ktoré mi dlho odkladala a schovávala. Len keď toto videl malý braček Vasilko, rozplakal sa a nemohly sme ho utíšiť.

»Nechod', Ľudka, preč, neopúšťaj nás,« prosil a skrýval si kučeravú hlávku v mojich sukniach.

»Ľudka musí odísť, musí sa učiť, chlapček môj,« tíšila ho

mamička. »Na leto sa nám zasa vráti. a možno ju aj do tých čias navštívime, ak sa nám podarí dobre predať pšenicu.«

Dobrá mamička! Vedela, že nemôže ani pomyslieť, aby prišli za mnou do Petrohradu — žili sme vo veľmi skromných pomeroch — ale chcela potešiť i bračeka, i mňa, lebo sme sa do teraz ešte nikdy ani na deň neodlúčili.

Nastala chvíľa odchodu. Nikto neraňajkoval, ani mamička, ani Vasil, ani ja. Pred bránou čakal koč. Náš koník, zapriahnutý do koča, žmurkal drobnými očkami, keď som mu posledný raz podávala kúsok cukru. Všetci domáci sa prišli odobrať odo mňa: kuchárka Katka s dcérou Gapkou, mladý záhradník Ivas, kočišov brat Ondrej, pes „Tarko“, môj miláčik a verný spoločník v hrách a konečne drahá stará pestúnka, ktorá odprevádzala „dobré dieťaťko“ s veľkým nárekom.

So slzami v očiach dívala som sa na láskavé, úprimné tváre, ukladala som si do duše ich žičlivé želania, aby sa mi dobre vodilo. Bála som sa, aby som sa tiež nerozplakala nahlas. Bozkala som teda všetkých a sadli sme si s mamičkou a Vasilkom do koča.

Ešte minútka, druhá, švihnutie biča — a rodný dvor, zaplavený zeleňou ovocných stromov, zmizol mi s očí. S oboch strán cesty rozkladaly sa polia, šíre, nekonečné, rovné polia, ktoré robia našu drahú Ukrajinu človeku takou blízkou a drahou. A deň bol jasný, slnečný, nebo sa vľúdne usmievalo, ako by sa tiež bolo chcelo so mnou rozlúčiť...

Na nádraží nás už čakala pani susedka, statkárka, ktorá si šla čosi vybaviť do Petrohradu a ponúkla sa mamičke, že ma zavedie do ústavu, kde sa i ona kedysi vzdelávala.

Na stanici sme nečakaly dlho. Čoskoro priletel nenávidený čierny obor, ktorý ma mal odviesť od najdrahších. Neplakala som. Len mi čosi ťažkého zaľahlo na prsia a dusilo ma v hrdle,

keď mi mamička trasľavou rukou robila krížik na čelo a vešala na hrdlo svätý obrázok v zlatom medailóniku.

Tuho som mamičku objala a pritla som sa k nej. Bozkávala som jej ustarostené líca a belasé, detsky dobré oči, plné slz, a sľubovala som jej tíško:

»Budem sa usilovne učiť, mamička, nemusíš sa trápiť.«

Bozkala som Vasilka a nastúpila som do vlaku.

Cesta z Poltavy do Petrohradu trvala celé dva dni a dve noci. Zdala sa mi nekonečnou.

Anna Fominišna, ktorá cestovala so mnou, sa usilovala, ako len vedela, aby mi cesta chytnejšie ubehla. Rozprávala mi o Petrohrade, o ústave, ktorý je petrohradským najlepším ústavom. Aké tam mávaly zábavy, keď sa ona tam vzdelávala, ako ich raz navštívili v ústave cár s cárovnou, že často chodieval k nim na návštevu pán minister vyučovania, ktorý bol protektorom ústavu, že to bol milý, žartovný pán, ktorý si rád zažartoval s dievčatmi a skoro vždy sa smial. Medzi rečou mi každú chvíľku podávala cukrík, pečivo a jabĺčko. Ale nič mi nechutilo. Mala som neprestajne pred očami mamičkinu smutnú tvár, ako som ju videla na nádraží, a srdiečko mi stískal žiaľ.

V Petrohrade nás privítal nevľúdny deň. Nebo bolo zaoblačené, naháňaly sa na ňom ťažké čierňavy. Len-len, že sa nerozpršalo, kým sme vyšly z nádražia.

Dali sme sa zaviesť do veľkého hotela. Oblokom som videla širokú ulicu, hemžiacu sa ľuďmi a vozmi, plnú huku a ruchu, vysoké domy s mnohými, veľkými oblokmi... ale myšlienky sa mi túlaly ďaleko, ďaleko... pod voľným, jasným nebom rodnej Ukrajiny, v ovocnom sade pri mamičke, malom Vasilkovi a starej pestúnke.

II.

NOVÍ LUDIA — NOVÉ DOJMY

Keď sme prišli k veľkej, červenej budove v Nikolajovskej ulici, bolo práve poludnie.

»Tu je ústav,« povedala Anna Fominišna. Pri týchto slovách sa mi srdce strašne rozbúchalo .

Ešte väčšmi ma prekvapil šedivý vrátnik s vážnym a prís-
nym pohľadom, ktorý nám otvoril dvere dokorán... Vošly
sme do priestrannej, jasnej prijímacej izby.

»Doviedli ste nám novú žiačku... mám vás ohlásiť pani
riaditeľke?« spýtal sa vrátnik Anny Fominišny.

»Áno,« odpovedala, »poproste pani riaditeľku, aby nás
láskave prijala,« a povedala mu, ako sa volám.

Ani ho nebolo počuť, tak tíško vošiel do susednej izby a
hneď sa aj vrátil, hovoriac:

»Nech sa vám páči, pani riaditeľka prosí.«

Vošli sme do neveľkej, ale skvostne zariadenej izby, celej
pokrytej pokrovcami. Medzi oblokmi visely veľké zrkadlá.
Obloky boli zatiahnuté ťažkými zaclonami. Na stenách visely
obrazy v pozlátených rámoch. Vo vitrínkach a pod zvonmi
z kryštálového skla bolo mnoho jemných, skvostných umelec-
kých drobností. Keď som sa tak — dievčatko z dediny — dí-

vala na všetko to bohatstvo, vkus a zladenie farieb, zdalo sa mi, že som v rozprávkovom zámku.

Oproti nám prišla vysoká, urastená, okrúhla a krásna pani, s vlasmi, bielymi ako sneh. Objala a bozkala Annu Fominišnu, nežno ako matka.

»Vitajte nám,« povedala láskavo a pohladkala mi líca.

»To je teda Ľudmila Vlasovská, dcéra Vlasovského, ktorý zahynul v poslednej vojne?« spýtala sa mojej sprievodkyne. »Rada som, že prišla k nám do ústavu. Deti hrdinov sú nám vždy vítané. Pričín sa, dievčatko, aby si robila česť oteckovej pamiatke.«

Poslednú vetu povedala po francúzsky a doložila, hladkajúc mi neposlušné vlasy jemnou, mäkkou rukou:

»Musíme jej pristihnúť vlasy, ostatné by jej závidely také husté kučery. Anna,« obrátila sa potom k Anne Fominišne, »poďte, zavedieme ju spolu do triedy. Práve je veľká prestávka, nech sa hneď soznámi so spolužiačkami.«

»Veľmi rada, pani riaditeľka,« odpovedala Anna Fominišna. Vyšli sme z izby, prešli sme niekoľkými chodbami a vystupovali sme širokými schodmi do prvého poschodia.

Na zákruke schodišťa bolo zrkadlo. Videla som v ňom vysokú, krásnu dámu, ktorá vedie za ruku malé dievčatko s dvoma čerešňami miesto očí, a s vlasmi, čiernymi ako smola. »To som ja — Ľudka,« spamätala som sa. »Čo si len tu počnem, v tejto nádhere a neporušiteľnej prísnosti?«

Na dlhej chodbe, kde s oboch strán boli triedy, bolo hlučno a veselo. Už na schodoch sme počuly veselú vravu a smiechy, ale ako sme sa zjavily na chodbe, odrazu všetko zatíchlo.

»Pani riaditeľka, pani riaditeľka ide a s ňou akási nová!« začula som tlmené šeptanie.

Dovtípila som sa, že tou „novou“ mám byť ja.

Dievčence sa prechádzaly v pároch aj v skupinách. Zastaly,

keď šla pani riaditeľka okolo a klaňaly sa jej na pozdrav. Oči všetkých sa vpíjaly do mňa, poblednutej neobyčajnými dojмами a očakávaním.

Vstúpily sme do prvej triedy, kde bolo veselo a živo. Niekoľko dievčienec sa ihralo s veľkou bábikou v pestrých šatách. Iné zasa kreslily čosi na tabuľu a ostatné obstúpily dámu v belasých šatách a odpovedaly jej úlohy, ktoré mali na druhý deň.

Keď pani riaditeľka vstúpila do triedy, hneď všetky zatíchly, poklonily sa jej a uprene sa zadívaly na mňa.

»Deti,« oslovila ich pani riaditeľka, »doviedla som vám novú spolužiačku, Ľudmilu Vlasovskú, ujmite sa jej a spriateľte sa s ňou.«

»Slečna učiteľka,« obrátila sa k dáme v belasých šatách, »postarajte sa, prosím vás, o novú žiačku.« Potom chytila Annu Fominišnu za ruku a povedala jej: »Poďte, Anna Fominišna, nech sa dievčatko spriatelí so spolužiačkami.«

Anna Fominišna sa odobrala odo mňa.

Bolo mi nevýslovne smutno. Jej odchodom pretrhla sa posledná nitka, ktorá ma ešte spájala s domovom...

»Bozkajte za mňa mamičku,« pošepla som jej s ťažko zadržívaným plačom.

Objala ma a odišla s pani riaditeľkou.

Keď dvere za nimi zapadly, cítila som sa veľmi osamelou.

Stála som prostred triedy, okolo mňa všetky žiačky: počerné, pobelavé, červenovlasé, veľké a malé — ale všetky také cudzie a neznáme.

»Ako ti priezvisko? Nerozumela som dobre pani riaditeľku,« spýtalo sa ktorési dievčatko.

»Ako sa voláš?«

»Koľko máš rokov?«

»Odkiaľ si?«

»Rada koláče?« ozval sa hlások s jednej strany.

Ani na jednu z týchto otázok nestihla som odpovedať.

»Vlasovská,« začula som výrazný hlas pani triedničky v belasých šatách. »Poďte, ukážem vám, kde budete sedieť.«

Strhla som sa. Prvý raz v živote ma zavolali len priezviskom. Dotklo sa ma to nepríjemne.

Pani učiteľka ma chytila za ruku a doviedla do prvej lavice. Mala som sedieť pri bledúckom dievčatku s dlhými, ligo-tavými čiernymi vrkočmi.

»Princezná Džavachová,« oslovila pani triednička bledé dievčatko, »ukážte Vlasovskej, čo sa máte učiť na zajtra a po-učte ju, aké tu máme poriadky.«

Dievčatko vstalo a pozrelo na pani učiteľku veľkými, čiernymi, nedetsky vážnymi očkami.

»Áno, slečna učiteľka, spravím všetko, ako si želáte,« odpovedalo zvučným, trochu hrdelným hlasom, z ktorého vyznieval neobyčajný, celkom neznámy prízvuk, a sadlo si.

Aj ja som si sadla do lavice.

Pani učiteľka odišla a dievčence sa zasa shrkly ku mne.

»Odkiaľ si?« spýtala sa veselá, tučná, blondínka s noštekou dohora.

»Od Poltavy.«

»Ľaľa, je Chocholuška!*) Cha, cha, cha, cha!... je Chocholuška!« vypukla veselým, úprimným smiechom.

»Nie som Chocholuška,« bránila som sa nesmelo. »Mamička má tam majetok, ale pochádzame z Petrohradu... Na Ukrajine som sa narodila a vyrástla.«

*) Chocholuška — Chochol: tak prezývajú Malorusov, ktorí si kedysi, ako Tatári, holieli hlavu a nechávali si len jeden vrkoč, čiže chochol, na temeni.

»A to ešte vravíš, že si nie Chocholuška!« smialo sa zlé dievča ďalej. »Pozrite len, oči aj vlasy ako chocholácke... Ale počkajme... možno sa mýlim... Nebudeš ty Cigánka?... Cha, cha, cha, cha... Naozaj, vyzerá, ako Cigánka... len sa na ňu dobre pozrite, dievčence!«

Hlava sa mi krútila. Ustatá a vyčerpaná cestou a mnohými novými dojmami, som len veľmi ťažko mohla strpieť tieto neľútostné poznámky.

»Dajte jej pokoj!« ozvala sa moja susedka, to isté bledé dievčatko, ktoré pred chvíľkou pani triednička nazvala princeznou Džavachovou. Začudovala som sa, akým rozkazovačným tónom kričala na dievčence. »Čo vás do toho, či je Chocholuška, alebo Cigánka!... Ty, Belská, ty si len taká sprostá posmievačka, a nič viac!« dodala, dívajúc sa na tučnú blondínku. »Choďte si na miesta! Musím Vlasovskej ukázať úlohy!«

»Džavachová, Ninôčka Džavachová bude anjelom-strážcom novej žiačky,« ozvalo sa so všetkých strán. »Počuješ, Belská, len sa ešte raz opováž vysmievať novú!«

»Veru, veru sa už neopovážim. Nechcem mať nič s Jej Veličenstvom!« odsekla Belská a odišla od nás.

Keď sa i ostatné rozišly, pozrela som vďačne na svoju ochrankyňu.

»Nevšímaj si ich,« povedala mi tíško. »Vieš, Belská je už taká, prenasleduje každú novú.«

»Ako sa voláte?« spýtala som sa jej, lebo ma jej isté, rozhodné vystupovanie celkom očarilo.

»Som Nina Džavachová-ogly Džamatová, ale volaj ma len Ninou. Ak chceš, môžeme byť priateľkami.«

Podala mi ruku.

»Ach, veľmi rada!« poponáhľala som sa s odpoveďou a nahla som sa k nej, chcela som ju bozkať.

»Nie, nie, nebozkávaj! Nemám to rada! Všetky sú navyknuté na oblizovanie, ale ja to nerada... Takto je to úprimnejšie...« a zasa mi stisla ruku. »A teraz ti ukážem, čo sa máme naučiť na zajtra.«

Zacengalo. Nemohla mi už ukázať úlohy. Všetky dievčence sa rozpráchly na miesta. Bolo po prestávke. Do triedy vstúpil profesor francúzštiny.

III.

VYUČOVANIE

Chudý pán profesor, plešivý, s belasými okuliarmi na očiach, zdal sa mi veľmi prísny.

»Monsieur Rotte*) je dobrák,« pošepla mi Nina, ako by mi bola uhádla myšlienky.

»Máme novú žiačku!« ozvala sa Belská piskľavým hlasom.

»Prosím?« spýtal sa, lebo ju dobre nerozumel.

»Čušte, Belská!« zakríkla ju pani triednička, ktorá bola v triede na všetkých vyučovacích hodinách.

»Do všetkého pchá nos!« povedala mi Nina s hnevom.

»Renová, poďte nám rozpovedať, čo ste sa na dnes naučili,« vyvolal Francúz.

Z poslednej lavice vyšlo vysoké, okrúhle dievčatko a pomaly, ako by sa mu nechcelo, poberalo sa ku stolíku.

»To je Katka Renová,« vysvetľovala mi susedka tíško, »najväčší leňoch v triede.«

Renová začala odpovedať Lafontainovu** bájkou, ale po niekoľkých slovách zastala, hoci jej pán profesor veľmi pomáhal.

*) Pán Rotte.

**) Lafontaine: známy francúzsky spisovateľ-bájkár.

»Zasa ste sa neučili,« povedal jej konečne a zapísal jej do notesa dvanástku, najhoršiu známku.

Pani triednička sa výčitavo zadívala na dievčatko, ktoré sa práve tak pomaly a ľahostajne vracala do lavice.

»Princezná Džavachová, poďte odpovedať,« povedal Francúz a láskavo kývol Nine.

Vyšla z lavice a zastala pred stolíkom. Milým, zvučným, hrdelným hláskom prednášala zreteľne a výrazne Lafontainovu bájku. Líca sa jej rozhorely, oči rozjagaly, takto oživená zdala sa veľmi bystrou a neobyčajne krásnou.

»Ďakujem vám, dieťaťko,« povedal láskavo starý pán profesor, keď dokončila.

Vrátila sa ku mne a sadla si. Na tvári sa jej ihral úsmev, ktorý ju robil ešte krajšou. V tej chvíli sa mi zdalo, že Ninu poznám už veľmi dávno, a že ju mám veľmi rada.

Pán profesor skúšal ďalej. Pred katedru sa dostaly skoro všetky žiačky. Niektoré vedely veľmi biedne, ale zväčša prednášaly dobre. Jednako najlepšie zo všetkých odpovedala Nina.

»Dal vám jednotku?« spýtala som sa princeznej šeptom.

Vedela som, že je v ústave najlepšou známkou jednotka alebo až nulka, a najhoršia dvanástka, lebo mi to ešte cestou vysvetlila Anna Fominišna.

»Nevykaj mi, veď sme priateľky!« odpovedala mi Nina a usmiala sa. »O chvíľku zacengá, potom si všetko porozprávame.«

Pán profesor sa rozprával s pani triedničkou. Iste hovorili o mne, lebo hneď potom ma vyvolal a dal mi čítať z francúzskej učebnice.

Zľakla som sa. Mamička skvele ovládala niekoľko cudzích rečí a pilne ma učila francúzštinu. Ale teraz som bola celkom v pomykove, bála som sa vysloviť francúzske slovíčko, aby sa mi tie neznáme dievčence nevysmiali. Len Ninin povzbudzujúci pohľad mi dodal smelosti. Začala som čítať zreteľne a

jasne. Francúz kýval spokojne hlavou, potom pozrel na Ninu a povedal žartom:

»Dajte si pozor, princezná Džavachová, budete mať nebezpečnú konkurenciu.«

Zacengalo a pán profesor vyšiel z triedy.

Po francúzštine sme mali krasopis. Dostala som sošit s predpísanými písmenami, práve taký, ako mala susedka Nina.

Ticho a pozornosť francúzskej hodiny sa na krasopisnej hodine premenily na šum a polohlasnú vravu. Maličká, vráskavá pani učiteľka darmo kričala, darmo sa namáhala, ako len vedela, aby v triede bolo ticho. Nikto ju nepočúval. Každá si robila, čo chcela. A keď potom zavolali pani triedničku do riaditeľne, nastala v triede celá búrka kriku.

»Antónia Vadimovna,« kričala Belská, »už som napísala „čierny monument“. Čo teraz písať?«

»Hneď, hneď,« odpovedala jej stará pani učiteľka a vliekla sa k nej pomedzi lavice.

Pri mne sedela Nina Džavachová, sklonená nad sošitom, hrýzla sa do vyplazeného jazyčka a starostlivo kreslila akési haky-baky.

Po hodine sme šly na večeru. Pani triednička nám kázala, aby sme si staly do párov.

»Môžem ísť s tebou?« spýtala som sa Niny a stala som si k nej.

»Neviem veru, som väčšia ako ty,« odpovedala mi. Ale keď videla, že som zosmutnela, dodala: »Počkaj, spýtam sa pani triedničky.«

Malú princeznú mali v ústave iste všetci radi. Slečna učiteľka Arnová, rodom Francúzka, jej hneď dovolila ísť so mnou, keď vypočula jej prosbu.

Sly sme v pároch do jedálne, ktorá bola v prízemí. Žiačky ostatných tried už tam boly a čakaly na modlenie.

»Nová! Nová!« bolo počuť šepot so všetkých strán. Všetky oči sa upieraly na mňa, veď som ešte vždy mala oblečené „vlastné“ šaty škoricovej farby, ktoré sa ostro odrážali od ústavnej rovnošaty: zelených šiat s bielym golierikom, bielych ochranných rukávov a bielej zásterky.

Dozorkyňa — žiačka najvyššej, siedmej triedy — sa pomodlila modlitbu pred jedením a všetky sme si posadaly za stoly. Za každým stolom sedelo desať dievčienec.

Nemohla som jesť. Naľavo odo mňa sedela Nina Džavachová a napravo Maňa Ivanová, mocné, vždy veselé dievčatko s krátko ostrihanými vlasmi.

»Vlasovská, nechceš rezeň?« kričala na mňa Belská ponad celý stôl. »Nechceš? Daj mi ho teda!«

»Nebuď sprostá! Musíš pojesť, čo dostaneš,« povedala mi Nina Džavachová a v očiach sa jej zablyslo. »A ty, Belská, hanbi sa žobrať!« obrátila sa k Belskej.

Belská stíchla, ale nie nadtľho. O minútku sa obrátila k susednému stolu:

»Dievčence, ktorá mi vymeníte rezeň za cukrové?«

Hladné dievčence sa s chuťou pustily do vychladnutých rezňov. Ani neviem ako mi prišly na um chutné a šťavnaté prírodné rezne s cibuľkovou omáčkou, ktoré naša Katka doma tak skvele pripravovala.

»Vlasovská, jedz,« núkala ma Nina.

Nemohla som jesť.

»Pozrite Renovú, dostala dvanástku a je celkom pokojná,« ozval sa slabý hlások s konca stola.

Prostred jedálne stála lenivá Renová na očiach celého ústavu bez zásterky. Takto bez zásterky stáť, bolo častým trestom v ústave.

»Potrestali ju, lebo dostala dvanástku,« pokračoval ten istý hlások.

Vravelo to veľmi pekné, belasooké dievčatko, ktoré sa zdalo najviac osemročným.

»Aj také maličké deti prijímajú do ústavu?« spýtala som sa Niny.

»To je „Drobček“« — odpovedala Nina — »nie je maličká, má už jedenásť rokov. Prezývame ju „Drobček“, ale volá sa Ľudka Marková. Pani riaditeľka ju má veľmi rada a všetky „belásky“ — pani učiteľky v belasých šatách — sa jej líškajú a tancujú okolo nej.«

»Ako vravíš? Ktože sú „belásky“?«

»Tak voláme pani učiteľky, lebo nosia belasé šaty,« utíšila mi Nina zvedavosť a dojedala rezeň, ktorý páchol stearínom.

Dojedly sme. Zasa sa dozorkyňa pomodlila, zasa sme si postávaly do párov a takto sme sa vrátili do tried.

»Ninôčka, chceš buchty a figy?« spýtala som sa Niny, lebo mi prišli na um maškrty, ktoré mi dobrá pestúnka zabalila na cestu.

Ale, keď som si spomenula na pestúnku a jej dobroty, začalo ma čosi štekliť v hrdle a bolo mi do plaču. Ako v hmle zjavily sa mi pred očami blízke, drahé tváre.

Oprela som si hlavu o lavicu a rozplakala som sa.

Nina hneď vedela, prečo plačem.

»Uspokoj sa, Kavčička... Tým si nepomôžeš,« tešila ma a nazvala ma Kavkou, lebo som mala čierne vlasy ako kavka... »Všetkým nám bolo zprvu smutno... ale časom si zvykneš... Aj ja som sa trápila ako vtáča v kletke, keď ma sem doviedli z Kaukazu. Prvé dni mi bolo strašne smutno a ťažko, myslela som, že tu ani neprivyknem. S nikým som sa nevedela spriatelíť, nikto sa mi nepáčil. Chcela som ujsť, a vidíš... teraz som tu ako doma. Keď mi je smutno, zaspievam si niektorú z rodných kaukazských pesničiek... A hneď mi odľahne, hneď mi je veselšie, lepšie, radostnejšie...«

Hrdelný dievčenský hlások so zreteľným kaukazským prízvukom ma sladko čičíkal. Cítila som na kučeravých vlasoch Nininu ruku a slzy mi pomaly schly.

O desať minút sme sa už hostily maškrtami, ktoré som si doniesla z domu, a ktoré mi ústavný sluha vyniesol hore do triedy. Ukázala som princeznej bábiku Lušku. Ale skoro ani nepozrela na ňu. Povedala mi, že sa s bábikami nikdy rada neihrala. Rozprávala som jej o našom koníkovi, o psíkovi Tarkovi, o Gapke, o krásnych plných ružiach, ktoré pestoval náš záhradník Ivas. Ale nemohla som jej rozprávať o mamičke, o Vasilkovi a o starej pestúnke, lebo som sa bála pripomínať si ich priživo. Už pri spomienke na nich tisly sa mi slzy do očí a vedela som, že moja nová priateľka nemá rada slzy.

Nina ma pozorne počúvala a často mi prerušila reč otázkami na to, čo ju najväčšmi zaujímal.

Ani sme sa nenazdaly a prišiel večer. O ôsmej zacengal zvonček a bolo po zábave.

Postávaly sme si do párov a šly sme do spálne.

IV.

V SPÁLNI

Obdĺžníkovitú, veľkú izbu so štyrmi radmi železných postelí osvetľovali dve plynové lampôčky. Pri spálni bola umývárňa so širokým, medeným válovcem, nad ktorým bolo asi dvanásť kohútikov na púšťanie vody.

»Princezná Džavachová, zdá sa mi, že Vlasovská môže spať vedľa vás. Je susedná posteľ ešte voľná?« spýtala sa slečna triednička.

»Áno, slečna učiteľka. Spávala tu predtým Fedorová, ale je ešte v nemocnici.

Osud mi bol veľmi priaznivý, keď dožičil, že som mohla aj spať blízko Niny. Nina mi ochotne poukazovala, ako si mám odostlať posteľ na noc, pomohla mi poukladať veci do nočného stolíka, ktorý bol pri každej posteli. Potom vyňala zo skrine nočnú košielku, kabátik a stužku do vlasov a začala si rozčesávať dlhé, čierne vlasy.

Nevedela som sa na ňu vynadívať.

»Aké máš krásne vlasy, Ninôčka!« nemohla som sa zdržať, aby som jej hneď nepochválila vlasy.

»U nás na Kaukaze majú všetky ženy také vlasy. Aj teta, aj nebohá mamička mali práve také vlasy,« povedala Nina

trošku hrdo, ale s akýmsi tichým smútkom... »A kto je toto?« spýtala sa, keď vyňala z mojich vecí oteckovu fotografiu.

»To je otecko, ale umrel mi už,« odpovedala som jej.

»Ach, áno, veď som počula, že zahynul vo vojne s Turkami. Pani riaditeľka nám už pred mesiacom rozprávala, že nám pribudne do triedy žiačka — dcéra mŕtveho hrdinu. Ach, ako sa teším, že si to ty! Aj môj otecko je vojak a je veľmi, veľmi udatný. Žije na Kaukaze, v Dagestanskom kraji... a mamička mi už dávno umrela... Bola taká dobrá, taká láskavá, ale vždy bývala smutná. Vieš, Kavčička, mamička bola prostá džigitka, dcéra obyčajného horala... a otecko je kniežaťom. Uniesol ju rovno z aula a oženil sa s ňou. Mamička často plakávala, lebo jej bolo smutno za domovom a onedlho umrela. Často, veľmi často spomínam, aká bola dobrá a krásna. Na celom Kaukaze poznajú našu rodinu... Otecko je generálom a veliteľom pluku. Máme veľké majetky, sme veľmi bohatí... Ako mamička umrela, prišla k nám stará mamička s oteckovej strany... Bola veľmi prísna, vždy sa so mnou vadiela... Kavčička moja,« rozvravela sa odrazu celkom inakším hlasom, »nikdy si nejazdila na koni? Nie? A vidíš, mňa otecko naučil jazdiť. Mal ma veľmi rád, ale nemohol sa so mnou tak zaoberať, ako by sa bolo vyžadovalo, služba mu nedovoľovala. Ach, Kavčička, keby si vedela aké to bolo skvelé, keď som si mohla pojazdiť na Bleskovi s vetrom opreteký! Zastavovalo mi dych a srdce sa mi rozbúchalo, keď som letela strmým horským chodníkom alebo smaragdovým údolím Kury oteckovi po boku... Viem jazdiť ako hociktorý džigit.*) A tieto sprosté dievčence ma vysmievaly, keď som im to rozprávala.«

Nezaprela horalku z juhu. Oči jej žiarily ako hviezdy.

Cítila som sa veľmi maličkou pred týmto veľmi hrdým,

*) Džigit: obratný horský jazdec na Kaukaze.

vyspelým a smelým dievčatkom. Veď som sa nikdy neosmelila vysadnúť na nášho krotkého koníka.

»Spať, deti, spať, je čas!« učušala nás pani učiteľka, ktorá prišla zo susednej izby.

Slečna učiteľka Arnová vlastnou rukou stiahla obidve lampôčky, a v spálni nastalo šero.

Dievčence, so stužkou zaviazanými vlasmi, vyzeraly v tejto temnote v posteliach veľmi smiešne.

Nina kľáčala pred obrázkom, ktorý jej visel nad posteľou, na stužke malinovej farby a vrúcne sa modlila.

Aj ja by som sa bola rada pomodlila, ale nemohla som. Odrazu som v duchu videla mamičku, Vasilka, pestúnku, ako živých. Boli mi najdrahšími sprievodcami v detstve. Zreteľne som počula slová, ktorými sa mamička lúčila so mnou, počula som aj Vasilkov detský hlások, ako ma prosí: »Nechoď, Ľudka, nechod preč!« a bolo mi tak ťažko a bolestne v tejto cudzej, tmavej spálni, medzi neznámymi dievčatmi, že som si zaborila hlavu do podušiek a usedavo som sa rozplakala.

Dlho som takto plakala. Pred očami mihaly sa mi obrazy drahých doma. Ani som nezbadala, kedy slečna Arnová vyšla zo spálne, a spamätala som sa len, keď sa mi ktosi dotkol pleca.

»Ty zasa plačeš?« spýtala sa Nina tichučkým hláskom a sadla si k mojim nohám.

Rozfikala som sa ešte väčšmi.

»Neplač, neplač... Radšej sa ešte trošku porozprávame. Sadni si, tak, vidíš... daj si sem nohy, bude nám teplejšie.«

Urobila som, ako mi kázala, a usilovala som sa potlačiť slzy.

Dávno prešla polnoc a ešte vždy sme si šuškaly v temnej spálni. Vyspytovala sa ma všetko o domove, o mamičke, o Vasilkovi. Všetko som jej porozprávala, ba ešte aj to, ako málo ovsa sa toho roku u nás urodilo, akého mám v dedine slávneho

popa,*) aká sprostá je Gapka, lebo sa bojí vodných žienok. Rozprávala som jej o svojom dobrom psíkovi Tarkovi, o tom, ako nám v zime ochorel kôň a o všeličom inšom. Počúvala veľmi pozorne, iste ju to všetko upútalo. Všetko jej bolo nové a zaujímavé, veď poznala len zelené gruzínske údolia, horské priesmyky a kaukazských obrov, večne pokrytých snehom. Potom aj ona zablúdila do spomienok a rozvravela sa. Rozprávala s veľkou láskou a oddanosťou o oteckovi. Ako ho vrúcne milovala a ako nenávidela starú mamičku, lebo poradila, aby ju dali do ústavu. Často jej tu bývalo veľmi smutno...

»Keby len čím skôr prešly tieto nudné dni...» šeptala. »Na jar príde otecko a vezme si ma na Kaukaz... Celé leto sa budem radovať, veseliť, jazdiť na koni a blúdiť našimi horami,« tešila sa roztúžená. Videla som, ako sa jej v tme jagaly čierne oči a zdaly sa mi neobyčajne veľkými v bledej tvári.

Zaspaly sme neskoro, veľmi neskoro.

Neviem, čo sa snívало princezne Džavachovej, mne sa snívaly prekrásne, jasné sníčky.

Videla som náš majer v parný júlový deň... Šťavnaté, zlatom a červeňou sa blyštiace jabĺčka na košatých jabloniach u nás v sade... Tarko vyplazoval jazyk, chladil sa v chládku pri búde. Pred domom sedela drahá mamička a pred ňou ohromné koše egrešu, ríbezlí a malín na zaváranie a na lekvár. Neďaleko nej sedela pestúnka a rozčesávala, hádam dnes už desiaty raz, Vasilkovu kučeravú hlavičku. »Ale, kde som sa podela ja — Ľudka?« spytovala som sa vo sne. Či už naozaj nepatrím do našej milej rodinky? Či je dievčatko v zelených šatách s bielym golierikom, bielou zásterkou a bielymi rukávmi, so zastrihnutými vlasmi naozaj ešte Ľudkou z Vlasovského majera? Pravdaže som to ja a pri mne bledučka princezná

*) Pop: pravoslávny kňaz.

Džavachová! ... A okolo nás kvety, samé kvety, množstvo ruží, zvončekov, rezedy, klincov ... A zvončky začaly zvoniť a ozývaly sa v celom sade ... Žeravé povetrie sa chvelo ich zvukom ...

»Vstávaj, spachtoš, už je deň,« ozval sa nado mnou veselý zvuk známeho hlasu.

Otvorila som oči. Zvonček cengal a budil celý ústav. Oblokom nakúkalo do spálne hmlisté, nevľúdne ráno.

Okolo mňa bolo už veselo.

Dievčence v nočných šatách sa predbehovaly, ktorá sa prv dostane do umyvárne. Všetky kričaly, smialy sa, rozprávaly si, čo sa ktorej snívало, niektoré si opakovali úlohy nazpamäť. V spálni bol taký ruch a zmätok, až človeku zaľahlo v ušiach a nepočul vlastného slova.

V.

V ŠATNI

Tridsať dievčieniec sa hnalo k dvanástim kohútikom v umyvárni. Každá chcela byť prvá umytá.

»Pod' sem,« volala ma Nina, »tu sa umy!«

V umyvárni bola strašná trma-vrma. Maňa Ivanová sa zlostila na lenivú Rentovú a striekala ju vodou. Rentová sa tento raz strašne rozčúlila, čo bolo u nej nezvyčajné, a začala radávať.

„Drobček“ sa umývala pri mne. Keď som si ju obzrela zblízka, nevidela sa mi už takou maličkou ako včera. Mala chudú, bledú tvár, orámovanú rozpustenými pobelavými vlasmi. Ale vyzerala ospalá a mrzutá. Tenké pery tuho stískala. Vo veľkých, jasnobelasých očiach mihaly sa nedobré blesky. Nepáčila sa mi.

»Slečny, ponáhľajte sa,« kričala Maňa Ivanová a s veľkým smiechom škrabkala zubnou kefkou chrbty umývajúcich sa dievčieniec. Dievčence výskaly, striekaly a frkaly na Maňu, ale táto ako by nič, len pokračovala v dráždení. Ale Niny Džavachovej sa ani nedotkla.

Vôbec sa mi zdalo, že s Ninou zaobchádzajú všetci v ústave akosi inakšie než s ostatnými.

Zrazu vbehla do umyvárne Belská, ešte celkom rozospatá: »Pusť ma, Vlasovská, ty sa môžeš aj potom umyť,« a odsotila ma od kohútika.

Ustúpila som jej, ale zbadala to Nina a pustila sa do Bel-skej:

»Kohútik som zaujala Vlasovskej a nie tebe. Strať sa od-tiaťto!« povedala jej a obrátila sa ku mne: »Nesmieš byť taká sprostá a dať sa odstrčiť. Onedlho by s tebou zametaly!«

Neboly mi príjemné tieto Ninine poznámky, ktoré povedala takto pred všetkými, ale zároveň som bola dobrej priateľke ne-konečne vďačná, že sa ma tak ochotne vo všetkom zaujala a zastávala.

Pred ôsmou sme boli všetky umyté a oblečené. Práve sme si stávaly do párov, keď do spálne prišla nová slečna učiteľka Heningová, malá, tučná, ale veľmi dobráckej povahy. Bola pra-vým opakom vyziabnutej a povýšenej slečny Arnovej.

»Ach máte tu novú žiačku!« povedala veselo a oči sa jej zaligotaly. »Poď sem, dieťaťko,« zavolala ma.

Očervenela som, ale šla som slušne k nej a poklonila som sa jej.

Ale, ako som sa začudovala, keď sa pani učiteľka nahla ku mne a bozkala ma na čelo... V hrdle ma čosi poštekľilo, oči sa mi zahmlily; nechybelo mnoho a bola by som sa skoro roz-plakala, dojatá neočakávanou láskavosťou.

»Vidíš, aká je naša pani učiteľka dobrá!« pošepla mi Maňa Ivanová, keď zbadala, aký dojem na mňa urobila.

Potom sme šly do jedálne. Modlily sme sa a čítaly sme Evanjelium skoro pol hodiny. Podľa predpisu každé ráno sa musely prečítať dve kapitoly z Evanjelia. Potom sa všetky žiačky iného, nie pravoslávneho vyznania, modlily svoje modli-tby v materinskej reči. Keď sa modlila vysoká, pobelavá Švéd-ka s vodovými očami, akosi náhodou som sa obrátila k Nine,

ktorá stála pri mne a videla som, že je celá natešená. Šeptala mi:

»Vidíš, už je zdravá!«

»Kto?« spýtala som sa.

»Irča . . . ach, veď ju ešte nepoznáš. Porozprávam ti o nej všetko. Je to moja tajnosť.«

Pri čaji sedela Nina ako na ihlách. Neprestajne pokukovala ku stolu, za ktorým sedely žiačky najvyššej, siedmej triedy. Ako by bola neprestajne čosi očakávala, po čomsi túžila.

»Kedy mi sveríš tú tajnosť?« spýtala som sa jej.

»Večer v posteli . . . Keď slečna učiteľka odíde, vyrozprávam ti všetko, Kavčička moja.«

Ešte sme mali pol hodiny času do vyučovania. Šly sme do triedy a skúšaly sme sa z úloh, ktoré sme mali na dnes. Vtom sa otvorily dvere, prišla slúžka a zavolala ma, aby som šla s ňou do šatne.

»Len choď, dieťaťko,« ozvala sa láskavo, dobrosrdečne, pani učiteľka. Šla som so slúžkou do prízemia, potom skoro temnou chodbou poza jedáleň do ústavného krídla, kde bola kuchyňa, pracovňa a šatňa. V šatni bolo popri stenách plno veľkých skríň a za dlhými stolmi šilo mnoho mladých dievčat, oblečených, ako moja sprievodkyňa do pásikavých šiat s bielou zásterkou. Na stole boli hromady zelenej látky, novej i starej. Medzi ševkyňami sedela staršia, tučná pani s okuliarmi na očiach a s centimetrom, prehodeným na pleci. Bola to Avdofa Matvjejovna Krynkinová, správkyňa šatne.

»Nová?« spýtala sa ma nevrlo a dívala sa na mňa cez okuliare. Zdalo sa mi, že otázka bola celkom nepotrebná, lebo moje „vlastné“ šaty škoricovej farby jasne dokazovali, že som sa v ústave ešte neudomácnila.

Pozdravila som sa jej.

A starká, iste nenavyknutá na veľké pozornosti, hneď sa zadívala na mňa vľúdnejšie.

»Dám vám šaty po Rajevskej, ktorú na jar vyhodili z ústavu. Nemám druhé naporúdzi a nemáme času ušiť nové,« povedala mi chytro a hneď mi aj kázala, aby som sa povyzliekala.

»Máša,« povedala dievčaťu, ktoré prišlo so mnou, »bež do skladu, a povedz pani skladníčke, aby nám poslala šaty číslo 174, vieš, tie, čo nosila Rajevská. Budú jej práve dobré.«

Dievča odbehlo.

O pol hodinky bola som od hlavy po päty preoblečená do ústavných šiat a ústavnej bielizne. Moje šaty a bielizeň slúžka starostlivo poskladala, odložila do veľkej škatule, na ktorú napísala číslo 174 a odniesla do skladišťa.

»Zapamätajte si číslo,« povedala Avdoľa Matvjejovna prísne, »budete ho mať, kým len budete v ústave.«

Keď som chcela odísť, prišiel „friseur“, páchnucí na sto honov všelijakými voňavkami. Zdalo sa mi, že mu najväčšmi páchnu ruky. Pristrihol mi nakrátko čierne kučeravé vlasy s tmavobelasým leskom, ktoré mamička mala tak rada. Keď som sa nazrela do zrkadla pri dverách, skoro som sa nemohla poznať.

V zelených šatách, s bielym golierikom, v bielej zásterke, a bielych rukávoch, priviazaných ponad lakeť bielymi stužkami, s vlasmi, ostrihanými nakrátko, som sa celkom neponášala na Ľudku Vlasovskú, malú „bábiku“ z ďalekej dedinky.

»Ani mamička by ma nepoznala!« pomyslela som si. Zdvihla som s dlážky niekoľko pramienkov kučeravých vlasov, zabalila som ich starostlivo do hodvábného papiera, aby som ich v prvom liste mohla poslať mamičke.

»Teraz vyzeráte ako chlapec,« povedala mi Máša a dobrácky sa usmiala.

Vzdychla som si a vrátila som sa do triedy.

VI.

PÁN MINISTER — NININA TAJNOST'

Práve bola prestávka, keď som sa vrátila do triedy. Len čo som zavrela dvere, shrkly sa dievčence okolo mňa, ohmatávaly mi hlavu a vysmievaly sa mi.

»Kavčička, si ako chlapec,« povedala Nina, »ale vieš, že sa mi takto lepšie páčiš. Dlhé vlasy ti nepristaly.«

»Kavčička bez peria — Vlasovská bez vlasov!« chichotala sa Belská.

»Čuš, ty klebetnica,« zastala sa ma Maňa Ivanová, ktorá sa už včera chovala ku mne veľmi priateľsky.

Po prestávke sme mali kreslenie a potom nemčinu. Pán učiteľ kreslenia nám rozdal obrázky s nakreslenými ušami, nosmi, ústami, rukami, atď. Nina mi ukázala, ako si mám všetko na kreslenie prichystať! Pán učiteľ — milý starček — prišiel ku mne, a keď videl, že som veľmi biedne odkreslila danú predlohu, presvedčil sa, že som veľmi slabá kresliarka a dal mi ľahší obrázok.

Práve som bola v najlepšej práci, spájala som polokruhy do vlnovky, keď mi rovno pod ruku padol poskladaný papierik. Prekvapená som ho povystierala a čítala som:

»Milá Vlasovská! Máš buchtičky a figy. Prosím ťa, rozdeľ sa so mnou po obede. Maňa Ivanová.«

»Od koho si to dostala?« spýtala sa princezná Džavachová.

»Prečítaj si,« podala som jej kartičku.

»Ach, Ivanová! Dobré dievčaťko, dobré srdiečko, ale ukrutná maškrtnica,« hnevala sa Nina. »Vedela, že máš všelijaké dobroty, preto ti bola taká pozorná. Radím ti, nič jej nedaj. Alebo počkaj, povedaly by, že si skúpa... radšej jej len daj!«

Obzrela som sa, videla som, že Maňa sedí v poslednej lavici pri Renovej, kývla som jej, aby vedela, že sa s ňou podelím. Oči sa jej rozžiarily a líca rozhorely radosťou.

Kukla som na Ninu. Mala v tvári výraz pohrďania. Jej hrdosť a akási povýšenosť ma očarúvavaly vždy väčšmi a väčšmi.

»Kedy mi už rozpovieš tú tajnosť?« pripomenula som jej.

»Až večer,« šepla, »alebo hádam aj na prechádzke, po obede.«

Po kreslení sme mali nemčinu.

Pán profesor francúzštiny bol prísny, ale dobrý. Zato Nemec sa neprestajne zlostil. Triasly sme sa pred ním celú hodinu. Ostrým hlasom vyvolával žiačky, ani na jednu sa neusmial, miešal sa im do odpovedí a najhoršie známky sa len tak sypaly. Najlepšie žiačky — Doda Murajevová a Nina — dostaly po šestorke.

Všetky sme si vydýchly keď zacengalo po hodine.

»Hanbite sa!« povedal nám nazlostený Nemec na odchode z triedy.

Rozčúlené sme šly do jedálne na obed. Obedovávaly sme o dvanástej. A tu nás čakalo prekvapenie. V jedálni sme našly pani riaditeľku v spoločnosti nášho protektora, pána ministra vyučovania. Často navštevoval ústav a dievčence ho mali rady ako vlastného otecka.

Bol nevysoký, veľmi tučný, s riedkymi kučeravými, šedivými vlasmi, s ohnutým nosom a láskavými očami — už zjavom vnášal radosť do ústavných stien. Deti mal úprimne rád. A najradšej mal našu triedu, kde boli najmenšie žiačky.

»Musíte mi odpustiť, milé dámy,« povedal žiačkam siedmej triedy, pri ktorých mu prestrely na skromný ústavný obed, »myšky mi už idú!«

Neviem, prečo nás volal „myšky“, ale nikdy nás nevolal inakšie. Kolembavým krokom sa ponáhľal ku dverám, kde sme zastaly. Stal si do prvého páru medzi Valu Lérovú a Drobčeka, a pochodoval s nami celou dvoranou až k nášmu stolu. Boly sme celé preč, tak sme sa tešily.

»Prečo ste nás neprišli pozrieť do triedy, Ivan Petrovič?« spýtala sa ho Belská a smelo si zastala pred ním.

»Nemal som kedy, myška,« chytil ju pán minister za bradu. »A čo ste mali?«

»Nemčinu.«

»To by som bol videl dvanástok! Možno aj trinástok!«

»Ale práve naopak,« ozvala sa celkom urazená Kyra Dergunová, a práve pred chvíľkou nič nevedela a dostala dvanástku.

»A čo si dostala?« spýtal sa jej pán minister.

»Trojku!«

»To som rád, myška,« pochválil ju a zdvihol obočie. »A ty si čo dostala?« obrátil sa k Zápolskej.

»Trojku, Ivan Petrovič,« cigánila a ani sa len nezačervenala.

»A ty, Drobček?« spytoval sa ďalej. Poznal všetky dievčence podľa mena a vedel, ako ktorú prezývajú.

»Tiež trojku,« chválila sa a dívala sa mu rovno do očí.

»No veď tak! Taká slávna žiačka! Ale že sa raz pochlapily aj Belka-Zbojníčka a Kyrjuška, to mi nejde do hlavy, to znie ako rozprávka z „Tisíc a jednej noci“. Povedaly ste mi pravdu?«

»Pravdu, pravdu, Ivan Petrovič,« hájily sa obidve. »Svätú pravdu!«

Mohol sa spytovať, ktorej chcel, všetky mu povedaly, že dostalý výborné známky.

»Teda mal dnes pán profesor Hallbeck prešľastný deň,« dodal s úsmevom, v ktorom sa zračila nedôvera.

»Ach, a teba by som sa bol zabudol spýtať, princezná z Gori,« tak volal Ninu, lebo prišla z kaukazského mesta Gori — »poď ku mne a pochváľ sa mi, aj ty si dostala trojku?«

Nina stála chvíľku zarazená, rozmýšľala, ale potom mu pozrela do očí a odpovedala rovno:

»Nie, Ivan Petrovič, ja som dnes dostala šestorku.«

»Tu to máme!« zvolal pán minister, rozhodil ruky doširoka a vystrúhal takú smiešnu tvár, že sa všetky dievčence rozosmiali s ním.

»Vedel som vedel, že ma princeznička neoklame,« povedal potom zrazu celkom vážne, tak vážne, ako sme ho v ústave nepočuly. »Vedel som, že ma neoklame,« opakoval. Zodvihol dvoma prstami Nininu briadku a pokračoval: »Takéto oči nemôžu, nevedia klamať... Jasné oči — čisté myšlienky. Ďakujem ti, milá Nina, ďakujem ti, gorská princezná, že si neoklamala starého priateľa.«

A prv, ako sa prekvapené dievčence mohli spamätať, starý minister sa zohol k Nine, bozkal ju na čelo a odišiel si sadnúť k stolu, kde sedely žiačky siedmej triedy.

»Ninôčka, prečo si nás zradila?« prišla v triede k Nine Doda Murajevová, ktorá trpla strachom, že by mohla klesnúť s výšav najlepšej, prvej žiačky.

»Prečo, Nina, prečo?« spytovaly sa aj ostatné.

»Górska princezná musí do všetkého pchať dlhý nos!« sipela Marková.

»Ach, dajte mi všetky pokoj,« odpovedala im Nina pokojne.

»Vždy som vravela pravdu a vždy budem vraviť pravdu... Nebudem cigániť ani za všetky vaše chvály!«

»No to je krásne, nedržať s triedou!« pokračovala pichľavá Marková.

»Čuš, Drobček,« okríkla ju Dergunová. »Nina vie, čo robiť, nepotrebujeme ju učiť!«

Vtom prišla pre nás pani učiteľka, ktorá mala ísť s nami na prechádzku do záhrady. Dali nám škaredé kabáty škoricovej farby a vyšedivené fialové šály. Velikánska, neprívetivá záhrada s mnohými chodníčkami, vysypanými pieskom, bola ohradená s troch strán vysokou kamennou ohradou. Na ihrisku pred budovou boli kolisky a kolovadlá.

V záhrade sme sa rozišli v skupinách, alebo po pároch na všetky strany.

»Slečna Heningová nám dovolila chodiť aj do poslednej aleje, poď, Kavčička, pôjdeme ta!« volala ma Nina a chytila ma za ruku.

Šly sme až ku kamennej ohrade, kam len málokto zabľúdl. Pod nohami nám suchotalo žlté, popadané lístie... Zavše zakrákaly nad nami hladné vrany.

Sadly sme si na vlhkú lavičku a Nina mi začala rozprávať:

»Vieš, Kavčička, v prvej triede sme všetky len deti, ale v šiestej a piatej triede sú už veľké, dospelé slečny. Každá z nás mladších „zbožňuje“ niektorú zo starších. To ti je v ústave od nepamäti sveta. Ráno sa ideme „zbožňovanej dušičke“ pozdraviť, vo sviatok sa prechádzame blízko nej vo dvorane a keď nás prídu navštíviť rodičia alebo známi, soznámime ju s nimi a pohostíme ju cukríkmi, koláčmi a inými maškrtami. Každá si vyreže monogram svojej „dušičky“ do lavice, niektoré si ho aj vypichajú špendlíkom do ruky alebo si všade napíšu jej číslo — veď vieš, že každá máme v ústave číslo. Niekedy

sa zjaví meno niektorej „dušičky“ na stene alebo na obloku. Aby sme si zaslúžili „dušičkinu“ náklonnosť, usilujeme sa vykonať niečo neobyčajného, vyniknúť a upozorniť na seba smelým, neobyčajným skutkom, napríklad, vybehneme v noci do kostolnej chodby, zjeme kúsok kriedy atď. Je mnoho vecí, ktoré sa ti hádam budú zdať hlúpymi, čudnými, ale môžeme takto dokázať, že sme smelé, mocné, že sa ničoho nebojíme... Ja som dlho nikoho „nezbožňovala“, Kavčička drahá, bolo mi to smiešne a bola som pripyšná, aby som robila také hlúposti, ale od nedávna... od nedávna,« tu Nina na chvíľku zatíchla. — »Zaduš sa mi, že nikomu neprezradíš moju tajnosť!«

Rada som jej splnila, čo chcela. Potom Nina pokračovala veľmi živo:

»Nedávno som ochorela. Mala som horúčku a veľmi som kašľala. Keď som ležala v nemocnici vo veľkých horúčkach, soznámila som sa tu s Irenou Trachtenbergovou, žiačkou siedmej triedy, ktorá ležala v tom istom oddelení. Bola taká láskavá ku mne, nedala mi znať, že som z najnižšej a ona z najvyššej triedy. Spolu sme si opekaly žemličky v nemocničnom kozube, celé noci sme bývaly pospolu, spomínaly sme na domov a svojich drahých. Irča je Švédka, rodičia jej žijú teraz tu, v Petrohrade, sľúbila, že ma s nimi soznámi. Otec jej je, myslím, konzulom alebo členom vyslanectva — ani ti neviem iste povedať. Irča vždy čuší, keď sa jej to spytujem. Ale som presvedčená, že má veľmi dôležité postavenie. Blízko Štokholmu majú veľký, krásny zámok. Ach, Kavčička, keby si len vedela, aká milá a dobrá je moja „dušička“! Aké má belasé oči, jasné a čisté... a vlasy ako ľan! Však ti ju najbližšie ukážem... Len, Kavčička, nikomu ani slovíčka o mojej „dušičke“!... Ani slova!... Belská a Drobček by to hneď vychytili a chcely by ma zosmiešniť... A to nesmiem dopustiť ani za celý svet. Im sa nikdy nepoddám! Počkaj, počkaj, hneď

uvidíš moju „dušičku“,« šeptala mi zrazu a prisadla si bližšie ku mne. Videla som, ako sa jej krv hrnie do tváre a ako sa jej chveje ruka.

Na chodníček, pri ktorom stála naša lavička, vchádzaly práve dve dievčence, v takých istých škaredých kabátoch, aké sme mali my, ale miesto vyšedivených fialových handár, mali na starostlivo učesaných hlavách „vlastné“ vkusné, ľahké hodvábne šatôčky.

Prechádzaly sa pomaličky ako naozajstné slečny a tíško sa rozprávaly.

»Pozri, pozri, to je ona!« Nina mi tak stisla ruku, že som skoro vykrikla bolesťou.

Dievčence sa blížily. Mohly mať asi sedemnášť rokov. Jedna bola počerná, nečistej pleti, rapavá od kiahní, a druhá pobelavá, s vlasmi ako ľan.

»To je moja Irča,« šeptala Nina a ukazovala mi pobelavé dievča. »S ňou ide Aňuta Michalovna.«

Všimla som si, že belovláska má pyšno ohrnutú hornú peru a celkom bezvýrazné vodové oči v bledej, priezračnej, nepeknej tvári.

»To je teda tvoja Irča?« šepala som jej.

Ninina „dušička“ sa mi vôbec nepáčila. Mala čosi nepríjemného v tvári i postave. A moja drahá princezná, celá rozčúlená, bežala k Irke a bozkala ju. Ani sa nehanbila svojej veľkej priateľky, ktorá bola iste zasvätená do tajomstva. Pobelavá Švédka jej celkom pokojne odpovedala na pozdrav a šla s priateľkou ďalej.

»Veľmi ju máš rada?« spýtala som sa Niny, keď dievčence odišli.

»Veľmi, veľmi, nevýslovne ju milujem, Kavčička... Hneď

po oteckovi! Všetko by som za ňu vystála ... A vždy ju budem „zbožňovať“.«

Povedala mi to tak úprimne a tak citne, že sa mi pri týchto slovách pohlo v srdci čosi ako závišť, žiarlivosť ... Áno, žiarlila som na pobelavú Švédku, veď sa mi zdalo, že si nezaslúži, že ju má dobrá princezná Džavachová tak rada ...

VII.

V KOSTOLE

Už som bola šesť dní v ústave. Blížila sa sobota, ktorú všetky žiačky, najmenšie ako najväčšie, túžobne očakávaly. V sobotu už od rána ako by bolo všetko dýchalo príjemnou vôňou blížiaceho sa sviatku. Obed býval v sobotu síce mizerný, ale to nám nepokazilo dobrú vôňu. Žiačky už videly v duchu zajtrajšie koláče, torty, paštétky, cukrové, cukríky a ovocie, ktoré im v návštevných hodinách donesú rodičia, príbuzní a dobrí známi. Vedely, že v nedeľu bude mať dozor „Buchtička“, a to ich ešte väčšmi tešilo a oživovalo v nich najlepšie nádeje. Francúzku, slečnu Arnovu, čiže „Sovu“, ako ju volaly v ústave, nenávidely všetky dievčence. Zato láskavá a prívetivá „Buchtička“ — slečna Heningová — bola veľmi obľúbená, všetky žiačky ju mali rady.

V sobotu večer o pol šiestej nás zaviedly slečny učiteľky do spálne, mali sme si predpásať čisté zásterky, lebo sme šly do kostola na večernú pobožnosť.

Celých šesť dní, čo som bola v ústave, som skoro ani nežila. Dala som sa unášať návalom neprestajne nových dojmov. S Ninou sme sa čo deň vrúcnejšie spriatelily. Boly sme skoro ne-

rozlučné. Malá princezná bola neobyčajne milé a zvlášťne dievčatko. Ani raz ma nebozkala, nepohladkala, ani raz ma neza-
volala Ľudkou, len vždy sa dívala na mňa dobrými očami, vy-
čítala z nich takú starostlivú lásku a takú vrúcnu oddanosť, že
naozaj len toto priateľstvo mi robilo život v ústavných stenách
znesiteľným.

Každý večer sme si dlho šeptaly, kým sme zaspaly. Nina
sa posledné dva dni necítila dobre. Drsné, daždivé počasie, dlhá
petrohradská jeseň neprestajne a pomaličky podrývala zdravie
dievčatka, ktoré vyrástlo pod teplým, južným nebom. Čierne
oči sa jej zavše rozhorely čudným ohňom, ktorý zasa o chví-
ľočku zhasínal. Na sluchách, pod jemnou priezračnou kožkou,
sa zjavily belasé žilky. Slečna Arnová jej povedala, aby si šla
na deň, na dva „oddýchnuť“ do nemocnice.

»Ani za celý svet!« povedala milým, hrdelným hlasom.
»Neopustím ťa, Kavčička moja, kým tu neprivykneš.«

Chcela som ju objať a vybozkávať za jej priateľskú obeta-
vosť, ale vedela som, že sa Nina nerada „oblizuje“ a zdržala
som sa.

Na sobotu sme sa obidve tešily. Po večernej pobožnosti sme
chcely písať domov.

O šiestej podvečer ozval sa neobyčajný, tichý hlas zvona.
Chytro sme si postávaly do párov a „parádnyymi“ schodmi sme
vystupovali k chrámu.

Pri vchode do kostola celá trieda zastala, ako by na povel,
a všetky sme si pokľakly. Potom sme dve a dve vošly do kosto-
la a šly sme celkom dopredu na ľavú stranu pred chór pre
spevákov. Za nami stála druhá trieda.

V neveľkom, ale krásnom, bohato vystrojenom ústavnom
kostole jagal sa pozlátený ikonostas, veľké sväté obrazy so ši-
rokými, nízkymi zlatými rámami, v ktorých sa trblietaly dra-

hé kamene. Krásne prikrývky, ktoré vyšily vďačné žiačky, menily sa pestrými farbami. Chóry na oboch stranách boli ešte prázdne. Speváčky z najvyšších tried prichádzaly vždy posledné. Poobzerala som si tento skvelý kostol a porovnávala som ho v duchu s našim chudobným, dedinským kostolíkom, kam sme v nedeľu a vo sviatky chodievaly s mamičkou. A zasa sa mi duša zavalila spomienkami.

Krásna jar. Sviatok. Služby božie v našom kostolíku. Vpravo predou mnou na malom koherci stojí drahá mamička, s hlavou sklonenou pri modlitbe... V jednoduchých sviatočných šatách, s veľkou kytkou bielej bazičky v ruke, vyzerá ako urodzená kňažná, mlado a krásne. Pri nej stojí Vasilko v novej červenej košielke, v nohavičkách pod kolená a netrpezlivo čaká prijímanie... Ja, Ľudka, v bielych šatách, ktoré mi mamička ušila, s rozpustenými čiernymi kučeravými vlasmi... Obďaleč stojí Gapka v jasnoružových kartónových šatách, s ligotavými vlasmi, namastenými maslom... Za nami sa stará pestúnka bije neprestajne v prsia a klania sa až po zem... Otvorenými oblokmí nazerajú do kostola konáre zakvitnutých jabloní, ako mladuchy, okrášlené bielymi a ružovkastými kvetmi. Lahodné vône všelijakých kvetov tisnú sa dnu, až k nám...

Náš dedinský báfuška — chudučký starček — modlí sa ťažko srozumiteľným hlasom a niekoľko spevákov: kostolník, báfuškov pomocník a dvaja synovci, ktorí chodievali k báfuškovi na leto, spievajú nosovými hlasmi — všetko sa veľmi odrážalo od bohato vyzdobeného a nádherne zariadeného ústavného kostola.

Tu bolo všetko celkom inakšie... Starý báfuška, nižšej postavy, s príjemnou, láskavou, trochu bledou tvárou — miláčik všetkých dievčienec v ústave, ktorým preukazoval vždy otcovskú lásku a starostlivosť — modlil sa a spieval veľmi slávnostne a zreteľne. A plné, jasné hlasy starších žiačok spie-

valy príjemne a dojímavo pod vysokým chrámovým sklepením.

Ale čudné! Tam v biednom sedliackom kostolíku učupila som sa do kútika a vrúcne som sa modlila. Zabudla som na všetko dookola... A tu, vo veľkolepom chráme mi modlitba — ako sa vraví — zaschla na perách, a ohromovaly ma len tie neobyčajné, nádherné zvuky a všetko to bohatstvo, skvelosť a slávnostný ráz služieb božích.

Pri mne stála Nina. Dvíhala oči na obraz Spasiteľov a vrúcne sa modlila.

Keď som ju takto videla, hneď som sa aj ja pohrúžila do modlitby. Odrazu ma zachvátil náboženský cit, ako vždy predtým, to náboženské oduševnenie, ktoré plní oči slzami, rozbúcha srdce a rozprúdi v tele neobyčajné teplo.

Hádam by som bola ešte dlho, dlho ostala pohrúžená v modlitbe, keby ma susedka zľava, Naďa Fedorová, nebola štuchla.

Vstaly sme odrazu s Ninou, pozrely sme na seba rozžiarenými očami, z ktorých kvapkaly veľké slzy.

»Za koho si sa modlila, Kavčička?« spýtala sa ma Nina s úsmevom.

»Neviem... najprv som sa dlho nemohla modliť, ale odrazu ma čosi zachvátilo a zaneslo ďaleko, ďaleko,« šeptala som jej.

»Aj so mnou tak bolo...«

Ani neviem ako, padly sme si okolo hrdla a bozkaly sme sa. Bol to náš prvý bozk a bol vrúcny a úprimný. Odrážalo sa nám v ňom celé vrele, čisté priateľstvo.

Vrátily sme sa všetky ustaté do triedy a posadaly sme si do lavíc.

Vytiahla som si zásuvku v lavici, vybrala papier a obálku a začala som písať mamičke. V nerovných riadkoch ponáhľala

som sa jej vypísať všetko o novom živote, o ústave, o priateľkách, ale najviac som napísala o Nine... Potom sa Ľudkino malé srdiečko nevedelo zdržať, opísala som mamičke všetko, ako bolo... ako túžim, ako dychtím za jej láskou, za pomazaním... Volala som si mamičku najnežnejšími menami, ako doma: „srdiečko moje, — zlatý vtáčik, — mamička moja ružová” a na niekoľkých miestach pokropila som list slzami lásky a túžby. Popísala som štyri strany nerovnakým detským písomom. Prv ako som list zalepila, doniesla som ho slečne Arnovej, ktorá sedela za stolom. Všetky tak robily a ona čítala listy. Bolo to v ústavnom poriadku. Kým pani učiteľka čítala, čo som napísala naozaj z čistého srdca, z úprimnej duše, umierala som v očakávaní, že sa jej v očiach zjaví slza, že ju môj list aspoň trošku dojme... Ale aká som bola prekvapená, keď vyschnutá „Sova” nedbalým pohybom odtisla list doprostred stola a povedala mi:

»Vy si myslíte, že mamičku potešíte, keď jej pošlete tieto haky-baky, plné gramatických chýb? Poopravujem vám belasou ceruzkou chyby a obraty, aby ste si zapamätali, kde ste sa pomýlili. A potom, ako to voláte pani matku! Také mená! To je neúčtivé a nedelikátne. Bežte, dušička, do lavice a napíšte druhý list. Potom mi ho doneste prečítať!«

To bola prvá ťažká urážka, ktorou mi ranili roztúžené detské srdiečko v ústave. Ledva som zdržala fikanie, skoro som sa jej tam rozplakala nahlas.

Nina všetko počula, oči sa jej zaligotaly.

»Sova!« povedala skoro nahlas, keď som sa vracala od stola.

Stírpla som strachom, že ju slečna Arnová počula. Ale Nina mi šeptala teraz už celkom pokojne:

»Nič si z toho nerob! Napíš ešte jeden lístok, a daj jej ho, Kavčička.« Potom sa mi nahla k uchu a šeptala mi: »Ale tvoj

prvý lístok jednako len pošleme. Zajtra prídu Irču navštíviť príbuzní, poprosíme ju, aby im ho dala a oni ho dajú na poštu. Aj ja si tak pomáham. Len to nesmieš nikomu prezradiť. „Drobček“ by to iste vyzradila „Sove”.«

Potešila ma. Dala som sa teda do druhého listu. Podaril sa mi úctivý a chladný, celkom podľa vkusu a želania slečny Arnovej. Ale do prvého listu som mamičke ešte pripísala, čo som práve zažila.

VIII.

NÁVŠTEVY

V nedeľu ráno bolo slnečno a krásne. Keď som otvorila oči a zazrela milé slniečko, hneď mi prišlo na um práve takéto krásne slnečné ráno, keď sme s mamičkou a Vasilkom vysadli na koč, ktorý ma mal odviesť do neznáma...

Začala som sa obliekať. Niektoré dievčence vstaly už pred „zvoncom“, ktorý nás v nedeľu budieval o pol hodiny neskoršie.

„Drobček“ s Maňou Ivanovou, nerozlučné priateľky, prechádzaly sa v medzierke medzi dvoma radmi postelí a tajnostkársky si čosi šeptaly. Boly už učesané, splietly si vlasy do vrkočov, a v čistých zásterkách vyzeraly naozaj sviatočne. Na susednej posteli ležala a pokojne spala Nina.

Vtom sa zrazu ozval čísi hlas: »Dnes máme čaj s malinovou!« a princezná sa zobudila.

Táňa Petrovská prišla k mojej posteli a poprosila ma: »Vlasovská, dušička, buď taká dobrá a zaviaž mi zásterku!« Bola to rapavá černovláska s noštekou dohora, ktorá sa veľmi ponášala na našu Gapku.

Podarila sa mi taká nádherná mašľa, že som sa s potešením na ňu chvíľku dívala a potom som si začala obúvať ústavné, hrubé, nitené pančuchy.

Slečna Heningová, naša drahá „Buchtička“, vyšla o deviatej zo svojej izby na druhej strane chodby, nečakala ani na zvonenie a viedla nás, už vyobliekané, do kostola na raňajšiu pobožnosť. Dozorkyňa Korsaková, malá, chutná belovláska — „dušička“ Mane Ivanovej — stiahla sa tak tuho, že skoro nemohla vydýchnuť.

»Uvidíš, že ju dnes vyvedú z kostola,« povedala mi Nina, keď videla, že je v páse preštiknutá ako osa. »Skoro každú nedeľu ju musia vyviešť, lebo sa tak sfahuje, až jej je zle.«

Nina mala pravdu. Ešte pobožnosť nebola ani v polovici, keď Lenke Korsakovej prišlo odrazu zle. Našťastie ju zachytila „Buchtička“, ktorá stála blízko nej a s pomocou druhej pani učiteľky vyviedly ju z kostola.

Raňajšie služby božie boli vari ešte slávnostnejšie, ako včerajšie večerné.

O dvanástej sme šly na obed. Maly sme mäso s ryžou a hubami a čaj s masnými, krehkými zemičkami.

Len čo sme stihly vypiť čaj, zacengal zvonček a oznamoval, že sa začína vytúžená hodina návštev. Všetky žiačky ju netrpezlivo čakaly.

Hore schodmi už kráčali hostia, páni a dámy, študenti i staré panie, páni vo vojenských a úradníckych uniformách a v občianskom obleku. Ale každý niesol balíček, košíček alebo škatuľku, na potešenie svojho drahého dievčatka.

»Dnes sa veľmi teším,« šeptala Milka Korbinová Dode Murajevovej, s ktorou kráčala v páre, keď sme šly z jedálne do triedy. »Mamička mi sľúbila, že mi donesie v rukávniku fľašku horúcej kávy.«

»Len si daj pozor, aby ťa neprichytili aj s kávou!« vystrihala ju vážne Doda.

»Dozorkyne pri návštevách, chytro do dvorany!« zakričala nám do triedy Korsaková, ktorej už zasa bolo celkom dobre.

Niekoľko dievčienec, medzi nimi aj Nina, vyšlo z lavíc. Bola to „smotánka“ triedy, žiačky, najlepšie prospechom a správaním sa.

»Slečna Korsaková, dovoľte, chcela by som vám povedať slovíčko medzi štyrmi očami,« povedala Nina dozorkyni tíško, hrdelným hláskom.

»Veľmi vďačne, dieťaťko,« a Korsaková, ktorá si rada zahrávala na ochránkyňu malých dievčat, objala Ninu a poodišla s ňou do kúta.

»Dovoľte mi, prosím vás, aby dnes miesto mňa mala dozor iná...« pošepla jej Nina.

Dobre som naľahovala uši, ale viac som už nezachytila. Len som videla, ako sa Nina jagaly oči a ako očervenela v tvári.

Korsaková sa usmiala, pohladkala Nininu hlávku a obrátila sa ku mne.

»Vlasovská,« oslovila ma. »Džavachová sa vzdáva svojho práva dozorkyne pri návštevách a prepúšťa ho vám. Keby sme aj vás zavolali na dozor, ostala by aj ona. Ste síce nová žiačka, ale jednako pokúsím sa poprosiť slečnu Heningovú, aby aj vám sverila dozor. Odporúča vás vaše priateľstvo s Ninou.«

Potom milá slečna bozkala Ninu a šla poprosiť slečnu učiteľku.

»Lenôčka Korsaková je ohromné dievča,« chválila ju Nina cestou. »Ľutujem, že som sa jej ráno vysmievala. A to ešte ani iste neviem, moja drahá Kavčička, či sa vôbec sťahuje.«

»Ďakujem najväčšmi tebe, Ninôčka,« povedala som priateľke.

»Nemáš začo!« odpovedala mi. »Obidve sa rady poponáhľame zavolať priateľku, ktorú príde niekto navštíviť. Potešíme sa aspoň ich radosťou... Keby si, Kavčička, vedela, aké je milé vbehnúť do triedy a zavolať raz to raz iné dievčatko, že má tu rodičov, sestru... tetu... Pritom si vždy tak živo pred-

stavujem otecka . . . Čo by som spravila, keby tak odrazu mňa zavolaly, že mi prišiel! . . . Pozri, táto stará pani, čo práve prichádza, je mamička Nadi Fedorovej, bež do triedy a zavolaj ju!»

Poslúchla som a bežala som do triedy. Keď som sa vrátila do dvorany, čudovala som sa, koľko vravy tu bolo! Všetko šumelo, veď sa rozprávalo vyše sto ľudí. Nina sa mi potisla a spravila mi miesto na lavičke pri dverách medzi sebou a Dodou Murajeovou.

Nedaleko nás sedela Maňa Ivanová s bratom, gymnazistom. Rozkrajovala napoly jabĺčka, ktoré jej doniesol, a obaja ich svorne jedli. Smiali sa a žartovali pritom. Obďaleč sedela apatická Renová s matkou a staršou sestrou. Tíško sme sa dívaly na šťastné skupiny dookola, ktorým osud doprial aspoň toto krátke stretnutie.

»Pozri, Ľudka, pozri, idú k Irči!« pošepala mi Nina, celá rozčúlená. Chytro vstala a už aj sa klaňala vysokému, šedivému pánovi, ktorý vyzeral veľmi vážne a dôstojne.

»Slečna Trachtenbergová príde hneď,« povedala mu a bežala zavolať svoju „dušičku“.

Dámy, ktoré chodievaly na návštevu pravidelne každú nedeľu, zastavovali slečnu Heningovú, ktorá sa prechádzala dvoranou s trojmetrovým háčkováním v ruke, a spytovaly sa jej, ukazujúc na mňa, či je to nie nová žiačka, že ju tu ešte nikdy nevidely. Keď im to slečna učiteľka potvrdila, láskavo sa mi usmievaly.

Ako som raz utekala zavolať ktorúsi žiačku, srazila som sa vo dverách tretej triedy s Ninou.

»Dala som tvoj list Irči, ešte dnes ho vhodia do poštovej skrinky,« šeptala mi celá šťastná.

Ešte niekoľko ráz som bežala do triedy zavolať niektorú žiačku a zasa späť do dvorany. Hodina návštev sa chýlila ku

koncu. Nemohla som sa zdržať závisti, keď som videla mladé tváričky, žiariace blaženými dojmami, a práve také naradostené tváre dospelých. »Aká by som bola bývala šťastná, keby sa mi aspoň na chvíľočku bola zjavila drahá mamička!« pomyslela som si a srdiečko sa mi veľmi rozbúchalo. Len niekoľko krokov odo mňa stála Milka Korbinová a túlila sa šťastne k mamičke, klonila k nej pobelavú hlavičku a čosi jej veľmi živo rozprávala. A mamička — iste tiež taká dobrá, ako moja — pozorne počúvala dcérku, hladkala jej vlásy a usmievala sa...

Bolo mi ťažko, žiaľno...

»Vyše pol roka ťa neuvidím, mamička drahá!« myslela som si a veľmi som sa musela premáhať, aby som zadržala slzy a fikanie.

Návštevy sa rozchádzaly. Hlas zvonca zvestoval, že prešly dve hodiny, dve hodiny návštev. Rodičia a priatelia si bozkávali milé dievčatká, robili im krížiky na čelo a o chvíľočku bola dvorana prázdna.

»Milka, daj pomaranč za päť karameliek!« kričala Maňa Ivanová Korbinovej.

»Dám!«

»Fedorová, ty máš salámu? Doniesli ti? Prosím ťa pekne, daj mi kúšтик, kúštiček, umrela by, keby som kúsok z nej neochutnala!« ozvala sa Belská odkiaľsi zpoza skrine. A Naďa, dobré, štedré dievčatko, sa s ňou hneď aj podelila.

Onedlho sme šly do jedálne. Už na chodbe šírila sa radosná novina. »Dnes bude tretím jedlom cukrové!«

Veselosť, ktorú vyvolaly návštevy, potrvala i po večeri. Dievčence, ktorým návštevy doniesly cukrové a ostatné dobré veci, rozdávaly ústavné cukrové, čo sme dostaly po večeri, tým, ktoré nikto nenavštívil.

Po modlitbe šly sme zasa do triedy, kam vrátnik Peter doniesol vo veľkom koši hromadu balíčkov, škatúl najrozmanitej-

ších rozmerov, ktoré hostia nechali žiačkam uňho vo vrátnici. Nastalo hostenie, obdivovanie, modlikanie a výmena darov. Sadla som si s Ninou za čiernu tabuľu, lebo sme sa chcely pokojne porozprávať. Ale hneď nás tam vyňuchaly a zahrnuly dobrotami. Nina, ktorú všetky milovaly a obdivovali, zpočiatku nechcela nič prijať, ale keď videla, že jej dávajú rady a že sa mohli uraziť, keby si nevzala, prijala maškrtky.

Naďa Fedorová mi doniesla kusisko salámy a keď som jej ďakovala, povedala vážne:

»Len si vezmi a jedz! Alebo si sprav s tým, čo chceš, ale vziať si musíš, i ja som si vzala z tvojich buchtičiek.«

Jedla som teda salámu po koláčoch a karamelkách.

Konečne bolo aj po hodoch. Poloprázdne košíčky a škatuľky uprataly do skrine, ktorú dozorkyňa zamkla, a prázdne obaly nahádzaly do veľikánskeho koša, ktorý stál medzi pianínom a skriňou. S vreckami, plnými maškrt, šly sme do dvorany, kde bolo už mnoho dievčienec. Niektoré hraly, iné tancovaly alebo sa prechádzaly s najmilšou priateľkou, či v skupinách, a dôverne sa rozprávaly.

Irča Trachtenbergová s nerozlučnou Michalovou sedely na lavičke pod obrazom cára Pavla.

»Princezná, poďte k nám,« volala Michalovna Ninu, keď sme šly okolo.

Pyšná Nina sa robila, ako by nepočula, a viedla ma z dvorany do úzkej chodbičky, z ktorej sa šlo do niekoľkých malých izbietok, kde sa vyučovala hudba. Volaly sme ich „celami“.

»Keby ma bola zavolala Irča, bola by som sa hneď rozbehla k nim,« vysvetľovala mi Nina, keď sme osamely v malej izbičke, v ktorej bol len klavír a dve stoličky. »Ale tá protivná Michalová sa mi vždy len posmieva!«

A zasa sme sa s Ninou úprimne porozprávaly, ako sestry. Z dvorany sme počuly zvuky klavíra a veselý smiech rozihra-

ných dievčienec, ale ani sme si to nepovšimly. Sedeli sme, pri-
túlené spolu, a rozprávaly sme si najdôležitejšie zážitky z det-
stva, prezrádzaly sme si dojmy a túžby. Rozprávaly sme sa
dlho, predlho . . . Všetky hlasy už stíchly, všade okolo nás bolo
už celkom tma, len odkiaľsi zďaleka sa mihalo svetlo lampôčky.
Okrúhlym oblôčkom sme nakukly do dvorany. Bola celkom
prázdna . . .

»Poďme, Kavčička, bojím sa!« šepala mi zrazu Nina a cítila
som, že sa jej trasie ruka.

»Čo ti je?« čudovala som sa.

»Poď, chytro, poď, potom ti poviem . . .«

Utekaly sme z úzkej chodbičky.

V spálni mi Nina rozprávala, že náš ústav býval v dávnych
časoch ženským kláštorom, o čom svedčia pomníky v posled-
nej aleji v ústavnej záhrade a malé izbietky, ktoré iste bývaly
celami mníšok.

»Neraz,« pokračovala, »pribehly dievčence z daktorej cely,
triasly sa na celom tele a rozprávaly nastrašené, že tam počuly
neobyčajné zvuky a stenanie. To plakaly duše mníšok, ktoré
sa pred smrťou nekajaly. A raz — už dávno, vtedy som ešte
nebola v ústave — keď sa dievčence vo dvorane modlily, ozval
sa z ciel plač, vrzganie a krik, a všetky dievčence, do jednej,
videly na vlastné oči postavu vysokej, čiernej mníšky, ako pre-
šla okolo obloka, potom chodbou a dolu schodmi, kde im po-
tom zmizla . . .«

»Ach, Nina, prestaň už . . .bojím sa,« nedala som jej do-
povedať. »A veríš to všetko?«

»Či verím? Verím? . . .« zamyslela sa na chvíľku a pove-
dala: »Prečo by som neverila. Veď sa aj mne niekedy zjavuje
nebohá mamička . . .«

»Džavachová, prestaň už, nemôžem zaspáť,« ozvala sa Bel-
ská, ktorá spávala vedľa nás.

O chvíľku už v spálni všetko oddychovalo pokojným spánkom.

Len ja som nemohla zaspáť. Bála som sa. Zakrývala som si hlavu, aby som nič nevidela a nepočula. Tri razy som sa pomodlila všetky modlitby, ktoré som vedela, a jednako som sa nemohla uspokojiť. Len keď som sa vkradla do Nininej postele a učupila sa k drahej priateľke, hneď som zaspala a spala som ako zabitá.

IX.

DOBRÝ SKUTOK

Míňaly sa dni a týždne. Dlho som už bola v ústave.

Raz na poludnie, práve sme sa chystaly do jedálne na obed, vstúpil do triedy vrátnik.

Keď sa vrátnik Peter zjavil v triede, vždy to značilo čosi neobyčajného. V triede hneď nastal šum a vrava. Veď najčastejšie prichádzal zavolať niektorú žiačku, keď ju prišli neočakávane navštíviť rodičia alebo iní príbuzní. Už keď sa zjavil, v dlhiznom červenom kabáte až po päty, ozdobenom zlatými šnúrami, všetky dievčence boli rozčúlené.

Ale tento raz nevyvolal nikoho. Len podal pani učiteľke list a odišiel. Slečna Heningová otvorila list a keď prečítala niekoľko riadkov zavolala ma:

»Vlasovská, máš tu list od mamičky,« povedala mi prívetиво.

Ruky sa mi triasly, keď som si brala list od slečny učiteľky.

»Najdrahšie dieťaťko,« čítala som. »Dlho som ti nepísala, lebo Vasilko nám bol ťažko chorý. Mal spálu, neboráčik, celé dva týždne musel ležať v posteli. Teraz mu je už lepšie, ale ešte nesmie výjsť z izby. Keby si vedela, ako často somínal

drahú sestričku, ktorá je tak ďaleko! I v horúčkach podchvíľou vykrikoval: Ľudka! Ľudka naša! Zavolajte mi Ľudku!»

»Veľmi som rada, dieťa moje, že pomaličky privykáš na nový život. Poďakuj sa za mňa milej, malej princezne a bozkaj ju miesto mňa za všetku lásku a dobrotivosť, ktorú ti preukazuje. Nech to Pán Boh dobrému dievčatku sto ráz vynahradí!»

»U nás máme teraz jasnú, suchú, opravdivú ukrajinskú jeseň. Práve tlačíme kapustu na zimu. Ale pšenicu, ach! veru som nepredala všetku a neverím, že sa mi do leta podarí stretnúť sa s tebou, hviezdica moja! Vieš, akí sme chudobní!»

»Srdečne ňa pozdravuje a bozkáva aj pestúnka Vasja. Prosí, aby som ti poslala tento kvietok, ktorý ako by zázrakom ešte nezvädol. Gapka, Ivas, Katka, všetci ňa pozdravujú a bozkávajú. Včera som bola u otca Vasila. Žehná ňa, a modlí sa Pánu Bohu, aby sa ti dobre vodilo.»

»Smutno a pusto je u nás, odkedy si nám odišla. Aj Tarkovi bolo smutno za tebou, dlho behal po dvore, záhrade a doma, čo ňa hľadal. Teraz neodíde ani na krok od Vasilka. Keď bol chorý, ani na chvíľku sa nehol od jeho postieľky.»

»Nuž, s Bohom, drahé dieťaťko, radosť moja, moje šťastie! Teraz ti už hádam stihnem častejšie napísať. Objímam ti v duchu malú, ostrihanú hlávočku a srdečne ti ďakujem za milé, čierne kučeravé vlásy. Kristus Pán nech ti pomáha pri práci a úlohách. A nebuď smutná, holubička, srdiečko moje. Veď na Teba vo dne v noci myslí tvoja mamička.»

Všetko sa mi krútilo pred očami, žiačky, priateľky, jedálna so všetkými stolmi, dávno vychladnutý obed — všetko mi bolo bez významu.

Slzy mi stekaly dolu lícami a kropily vzácne riadky, ktoré mi v duši prebúdzaly množstvo najsladších spomienok. Milá, krásna mamička stála predou mnou ako živá, a ňazko som sa zdržala, aby som neobjímala a nebozkávala to čarovné zjave-

nie. A medzitým sa okolo mňa rozprávalo a zabávalo množstvo dievčienec. Z myšlienok ma vyrušila len hlasnejšia vrava.

»Všetko je hlúposť, dievčence, vymyslené rozprávky!« povedala Petrovská s dôrazom na každom slove.

»O čom sa rozprávate?« spýtala som sa Niny, ktorá sedela pri mne.

»Chvascú sa, že sa ničoho neboja, ale cigánia. Všetky sa hneď všetkého zľaknú, až je to smiešne. Ani Petrovská by sa neosmelila výjsť v noci na chodbu!... A Daša tvrdí, že v noci videla námesačníka.«

»Čo je to: námesačník?«

»Ty nevieš?« kričala ponad celý stôl Marusa Zápolská, ktorú sme prezývaly Červenka, lebo mala červené vlasy.

»Nie,« odpovedala som.

»To ti je taká choroba. Človek má pritom nervy v neporiadku,« vysvetľovala mi komicky vážne Maňa Ivanová. »Odrazu z ničoho nič, v mesačnej noci vstane, začne sa prechádzať so zatvorenými očami driape sa na strechy, obratne ako mačka chodí po odkvapových rúrach, ale beda, ak naň niekto zakričí: zobudí sa, umrie z ľaku a spadne s výšky. Vidiš, takú chorobu majú námesačníci.«

Dievčence mali rady všetko neobyčajné, tajomné, počúvaly teda so zatajeným dychom.

»A koho si to videla, Doda?« spytovaly sa Daše Murajevovej, ktorú obyčajne volaly Dodoška.

»Včera v noci som bola smädná a šla som sa do umyvárne pod kohútik napiť vody. Ale len čo som otvorila dvere, zazrela som na konci chodby, pri vchode hýbať sa bielu mátohu. Zabuchla som dvere a už aj som bola v posteli.«

»Mýliš sa, dušička,« povedala Červenka, »to ti nebola mátoha. Možno že niektoré dievča z vyšších tried bolely zuby a šlo sa poprechádzať, a ty si už myslela, že je to námesačník...«

»Ach, ty neveriaci Tomáš!« ozvalo sa s niekoľkých strán, a dievčence zazeraly na Červenku, ktorá tak nešetrne a prozaicky odhalila závoj s tajomného prípadu.

»Veď ty! Ty nič neveríš! Neveríš ani, že sa tu zjavuje čierna mníška, a že v sedemnástke hraly na klavíri zelené ruky!« kričala Doda zlostne.

»Mýlite sa. Verím, že sa tu zjavuje mníška, verím aj to, o zelených rukách, ale môžete vravieť, čo len chcete, neverím, že sú na svete námesační ľudia. To je hlúposť!«

»Dievčence,« ozval sa hrdelný hlas princeznej Džavachovej, ktorá doteraz čušala. »Ak chcete, pôjdem sa dnes v noci presvedčiť, aký námesačník sa nám tu zjavuje!« A Ninine smelé oči horely túžbou a dychtivosťou.

»Čo ti len prišlo na um, dušička! Teba predsa nepustíme na chodbu, veď si taká slabá! A potom, patríš medzi „smotánku“ triedy, si naša prvá žiačka, mrzelo by ťa, keby sa to náhodou prezradilo.«

(„Smotánkou“ volaly najlepšie žiačky, ktorých mená za odmenu vypisovali na červenú tabuľu.)

»No, a čo potom? Vytrú ma s tabule! To bude všetko!« hodila Nina hlavou. »Len ty, Marková, nežaluj!« volala Drobčkov-Markovej, ktorá sedela na druhom konci stola a pozorne chytala každé slovíčko.

Marková sa len potmehúdsky usmiala.

»Dobre ťa poznám,« pokračovala Nina. »Od koho vedela slečna Arnová, že ju voláme „Sova“? Len ty si jej to prezradila! A že v nedeľu doniesli Volskej z domu cviklu? Tiež len od teba! Nie, Marková, radšej sa ani neozývaj a prestaň s tými hlúposťami!«

A Nina sa odvrátila od Markovej, lebo nechcela vidieť, ako jej tvár mení farby.

»A večer predsa pôjdem hľadať námesačníka!« povedala vy-
zývavo a hľadela na nás smelo čiernymi očami.

»Ninôčka, mamička mi písala, bozkáva ťa a ďakuje ti za
mňa,« povedala som jej, lebo som ju chcela odvrátiť od sme-
lého plánu.

»Ďakujem ti, Kavčička,« usmiala sa mi a tuho mi stisla ruku.

Celý deň bola akási nesvoja. Raz bola zamyslená, nevšímala
si ničoho dookola, a raz sa zasa smiala bez príčiny alebo začala
žartovať a vtipkovať. Na francúzštine prekladala krátku roz-
právočku tak zreteľne, výrazne a správne, že ju pán profesor
pochválil pred celou triedou.

Hneď za Ninou vyvolal Markovú. Drobček zbledol. Neučila
sa, lebo si ani nepomyslela, že by ju mohol zasa vyvolať. Od-
povedala minulú hodinu. Prekladala teda chybné a viazla pri
každom slove.

Pán profesor Rotte sa nahneval. Marková bola vždy medzi
najlepšími žiačkami v triede, preto ho jej dnešná odpoveď veľ-
mi prekvapila.

»Čo sa robí s vami, dievčatko? Nepoznávam vás!« povedal
po francúzsky a potom dodal zlou ruštinou: »Pekne si sa vždy
učieval a dobro odpovedal, ale dnes? Dnes mám vo vašom
triede, len jedna dobrá žiačka, maličká princezná a nikto po-
tom.«

Pán profesor Rotte sa v neobyčajných chvíľach života vy-
jadroval po rusky. Ale aká to bola ruština! Vždy takáto!

Videla som, ako sa Marková hneď červenala, hneď zasa
bledla a chápala som, čo sa s ňou deje.

»No, Ninôčka,« pošepla som susedke, »toto ti Marková nikdy
neodpustí.«

Len pokrčila plecami a čušala.

O deviatej večer, keď slečna Heningová stiahla plynové pla-
mienky v lampách, rozlúčila sa s nami na dobrú noc a vyšla

zo spálne, začala som sa obávať o Ninu, ktorá mi ešte pred chvíľkou vravela, že sa za každú cenu musí presvedčiť, či sú povesti o námesačníkovi pravdivé.

»Nechod', Nina, v noci na chodbu, prosím ťa pekne. Ak to nechceš urobiť z lásky ku mne, urob to z lásky k Irči,« prehovárala som ju.

»Nie, Ľudka, neprehovárať ma, už som sa rozhodla, pôjdem... A keď si spomenula Irču, teda práve z lásky k nej pôjdem... Veď som doteraz nevykonala nič neobyčajného, čím by som si zaslúžila jej priateľstvo... toto bude môj „smelý skutok“. A potom, veď som sa osvedčila pred všetkými, že pôjdem. Myslíš si, že nesplním, čo som povedala?«

»Teda mi aspoň dovoľ ísť s tebou!«

»Ani za celý svet!« odpovedala mi. »A už prestaň o tom, lebo sa pohneváme!«

Obliekla sa, prehodila si na plecيا veľkú šatku a opatrne sa vykradla zo spálne.

Počula som, ako vrzly dvere a zasa bolo ticho.

Neviem, ako dlho som ležala v posteli a načúvala, či sa čosi neozve. Umierala som strachom o drahú priateľku. Ale konečne som sa už nemohla premôcť, vstala som, prehodila som si sukňu a šatku, prešuchla som sa čo najopatrnejšie popri slúžkach, spiacich v našej umyvárni, vyklzla som sa na chodbu, osvetlenú len niekoľkými, slabo sa mihajúcimi svetielkami.

Všetky dvere na oboch stranách chodby, vedúce do spální ostatných tried a do izbičiek pani učiteliek, byly zatvorené. Prešla som dlhou chodbou a zastala som pri vysokých, dokorán otvorených sklenených dverách, ktoré viedly do širokej kostolnej predsieni. Prikrčila som sa v kútiku za dvermi, kde ma nemohol nikto zbadať a odkiaľ som mohla dobre vidieť celú predsieň. Bolo v nej tma, len slabučké svetielko, vnikajúce z chod-

by, mi umožnilo rozoznať maličkú postavičku, celú bielu, ktorá sedela na jednej z mnohých lavičiek.

Bola to Nina, moja smelá, nebojazlivá Nina.

Ani sa nepohla. A ja som skoro ani nedýchala, lebo som sa bála, že sa prezradím.

Čakala som takto iste vyše hodiny. Sedela som prikrčená k zemi. Nohy mi celkom stŕply, ľutovala som už, prečo som neostala v posteli — veď sa tu Nine nemohlo nič stať! — Ale zrazu som začula šuchot. Vstala som tíško a skamenela hrôzou: práve oproti mne, na druhom konci dlhej predsiene zjavila sa nevysoká, ale celkom biela postava.

Chladný pot mi vystúpil na čelo. Ani som nedýchala v strachu... Zazrela som, ako Nina vstala s lavičky a šla rovno oproti bielej mátohe...

Neviem, čo sa potom stalo... Neskôršie mi priateľky rozprávaly, že som prenikavo skríkla, zamdlela a spadla na dlážku.

X.

H N E V

Zobudila som sa v spálni, v svojej posteli. Nado mnou sa skláňala starostlivá tvár našej dobrej „Buchtičky”.

»Lepšie ti je, dievčatko?« spýtala sa ma. »Mám ťa hneď odviesť do nemocnice, či počkáme do rána?«

Hlava sa mi krútila. Nevedela som, kde som a čo sa so mnou robí. Vo všetkých údoch cítila som slabosť. Ako by som sa bola strašne poudierala.

»Kde je Nina?« spýtala som sa pani učiteľky.

»Spí. Len sa nerozčuľuj,« odpovedala mi pani učiteľka Heningová, ako by trochu nahnevaná a chystala sa odísť. Ale chytila som ju za rukáv a nepustila som ju.

»Prosím vás, slečna učiteľka, čo to bolo? Povedzte mi, čo to bolo, pre Boha vás prosím!« modlikala som, keď som sa rozpamätala na bielu postavu v kostolnej predsieni.

»Hlúpe deti!« šomrala zasa „Buchtička”, ale už teraz celkom nahnevaná. Takú nahnevanú som ju ešte nevidela. »Čo vám to len prišlo na um! Slúžka sa oneskorila a ponáhľala sa zadným vchodom do umyvárne — a vy sa rozkričíte, spravíte škandál, zamdliavate! Hanba je to! Tebe by som to ešte akosi vedela odpustiť, ale že si princezná zmyslela čosi také, že takto chcela

preukázať smelosť... to je veru hanba, pohoršenie! Ste na-
ozajstné Petrovské! (Takto volala pani učiteľka dievčence v naj-
väčšom hneve.) Keby bol mal miesto mňa dozor niekto iný,
hneď by vás boli doviedli k pani riaditeľke a nič by vás neza-
chránilo od najhoršej známky z mravov!»

»Vedely sme, že nás zachránite, keby sa niečo stalo a preto
sme to urobili práve dnes, keď sme vedely, že máte dozor,«
vravela som jej neisto na vysvetlenie.

»Nevravte my, ona to bola!« opravila ma a zazrela zlostne
na princeznú, ktorá spala, alebo sa aspoň robila, že spí. »Teda
za moju dobrotu ste ma takto potešili! Ďakujem pekne!« vra-
vela urazene.

»Odpusťte nám, slečna učiteľka!«

»Čože tebe, tebe, kuriatko, by som odpustila, ale ten náš
orlík už ani nepomyslí, že sa previnil,« povedala trochu mier-
nejším hlasom a zasa pozrela na spiacu Ninu.

Keď odišla z tmavej spálne, oprela som sa o lakeť a šep-
tala som:

»Nina, spíš?«

Neodpovedala.

»Spíš, Ninôčka?« spýtala som sa hlasnejšie.

Zasa som nedostala odpoveď.

Dívala som sa chvíľku na Nininu milú tváričku, ktorá sa
mi pri svetle vzdialenej lampôčky zdala nekonečne bledou. Po-
tom som sa dobre poukrývala, zatiahla som si prikrývku až na
čelo a zaspala som tvrdým spánkom.

Zobudila ma hlasná vrava v spálni. Ozývaly sa ostré, prud-
ké výkriky, zvada... Otvorila som oči a videla som, že je Nina
už skoro celkom oblečená, ale veľmi bledá, s nahnevanou tvá-
rou a ligotavými očami.

»Nikdy som sa ničím nepýšila,« vravela chladno a ostro
Drobčekovi, ktorá si práve zapletala vrkoče. »Nikdy! A ospra-

vedľňovať sa nejdem ani tebe, ani triede. Nebála som sa ničoho, a ako som povedala a sľúbila, šla som sama na chodbu. A viac vám nepoviem ani slova!«

»Ninôčka, čo majú proti tebe?« spýtala som sa priateľky.

»Ach, prosím ťa, aj ty mi daj pokoj! Aj tak si mi všetko, všetko pokazila!« vykrikla nahnevano, prudko sa obrátila a odišla od postele.

Nevedela som, čo si mám myslieť, keď som ju počula takúto nazlostenú a chladnú a videla jej nahnevanú tvár. Ako nespravodlivo ma obvinila, aká bola ku mne ukrutná!

Chytró som sa obliekla. Premáhala som sa, aby som sa nerozplakala a šla som hľadať Ninu. Stála na chodbe pri obloku, ešte vždy taká rozčúlená a nahnevaná.

»Nina!« prihovorila som sa jej a podložila som jej ruku na plece.

»Choď odo mňa a nezlosť ma! Len pre teba a tvoju hlúpu zvedavosť ma Marková s Ivanovou vysmievajú, že som zbabelá . . . Choď preč odo mňa, prosím ťa!«

»Ninôčka,« povedala som jej. »Hneď im idem povedať, že si nevedela, že som sa vykradla za tebou, poviem im . . .«

»To by mi ešte chýbalo!« skríkla vo väčšom hneve a dupla nohou. »Choď, prosím ťa, choď voľade! Od teba nemôžem očakávať nič rozumného!«

Pozrela na mňa nenávisťne a ukázala mi chrbát.

Koniec všetkému . . .

Srdce mi malo puknúť bolesťou.

Nina, moja drahá Nina, jediná priateľka, a opustila ma!

S ovesenou hlavou vracala som sa do spálne. Ťažko mi bolo zasa takto samej.

»Mamička!« hľadala som v ťažkom bôli útočisko u najdrahšej bytosti. »Prečo sa Nina hnevá? Čím som si to všetko zaslúžila? Nepočuješ si dievčatko, nepočuješ, moja najdrah-

šia? ... Nevieš, ako ti ho urazily! A kto? Najbližšia a najlepšia duša v týchto stenách! Ty by si ma iste takto neurazila a nenahnevala sa na mňa, mamička moja drahá!«

Akoby náročky, takýmito myšlienkami rozrývala som si vždy väčšmi a väčšmi otvorenú ranu v detskej dušičke a hľadala som, čím by som sa dotkla jej najcitlivejších strún.

V spálni som si sadla na posteľ, sklonila som hlavu na hlavnicu a horko som sa rozplakala.

Odrazu som cítila, že sa ma dotkla malá ručička.

»Nina!« pomyslela som si. »Isto-iste Nina! Rozležalo sa jej v hlave, že mi ubližovala a prišla sa so mnou pomeriť!«

Táto myšlienka ma tak oblažila, že som zdvihla hlavu. Ale bola som veľmi sklamaná.

Nebola to Nina.

Predo mnou stála pobelavá Marková-Drobček a prívetиво sa usmievala.

Zvláštny bol tento úsmev na peknej, ale falošnej a potme-húdskej tvári.

»Povadily ste sa s Džavachovou?« spýtala sa ma.

»Nie, ja som sa nevadila, ani sa na Ninu nehnevám. Nevie, prečo sa Nina na mňa nahnevala a poslala ma preč ... Veľmi ma to mrzí ...«

»Mrzí?« a na chutnej tváričke Drobčeka-Markovej zjavil sa zlomyseľný úsmev. »Teda si len bež k nej a odpros ju pekne, možno, že ti odpustí! ...« povedala posmešne.

Tieto slová mi ranily dušu ako úder bičom. Falošné dievčatko vedelo, kde ma pichne do živého. Ozvala sa vo mne vrodená pýcha a hrdosť.

»Naozaj, aké nešťastie, keď sa princezná hnevá a má zlú vôľu?« pomyslela som si. »Prečo som vlastne plakala, keď som

nič nezavinila? Ak sa už nasýtila môjho priateľstva, teda s Pánom Bohom!»

Nútila som sa do úsmevu.

»Vedela som, že si rozumná,« zaradoval sa Drobček. »Mala by si si aj prečo kaziť oči! Oči máš len jedny, ale priateľiek mnoho! A čo by sme odkladaly! Chceš mi byť priateľkou?«

»Naozaj neviem...« rozmýšľala som. »Veď sa priateľíš s Maňou Ivanovou.«

»A čo je na tom? To nám neprekáža. Budeme priateľkami všetky tri a budeme sa v prestávkach spolu prechádzať. Ja pôjdem v prostriedku, vieš, som z vás najmenšia, ty napravo a Maňa naľavo. Teším sa, ako nám to pristane! Vo vyšších triedach sa skoro všetky dievčence priatelia po troch a volajú také priateľstvo „triumvirát“. Uvidíš, ako nám bude veselo!«

Nevedela som, čo jej odpovedať. Marková bola Nininou zaprisahanou nepriateľkou, vedela som to dobre. Ale, veď ma Nina vyhnala, opustila. A Drobček prišiel, usmial sa, potešil ma a ponúkol mi priateľstvo! Prečo by som mala rozmýšľať?

Podala som jej teda ruku. Rozhodla som sa.

»Dobre! Súhlasím!«

Objaly sme sa a bozkaly. Marková zavolala Maňu a aj s ňou sme sa bozkaly.

„Triumvirát“ bol hotový.

Ozval sa zvonček, volajúci na modlenie a na čaj. Do spálne prišla slečna Arnová a v zápätí za ňou Nina Džavachová.

Keď ma zazrela medzi Ivanovou a Markovou, hneď si domyslela, čo sa stalo. Bledá tvár sa jej zaliala krvou a oči sa jej zaligotaly.

»Aké podlé — podlé,« šepla a zadívala sa na mňa do duše prenikajúcim pohľadom.

Ani neviem, ako som sklopila oči. Cítila som, že som sa previnila.

Ale čo robiť? Vrátiť som sa už nemohla. Ako by som sa bola ospravedlnila novým priateľkám? A s Ninou bol navždy koniec . . .

S novými priateľkami nastaly nové rozhovory, nové tajnosti, nový život.

Drobček a Maňa Ivanová sa ma celkom zmocnily.

Najmä Markovú som tak poslúchala, ako by som ani nemala vlastnej vôle. Nevieť, prečo som to robila. Nijako som sa nemohla vyznať v jej povahe. Bola veľmi nestála, všade chcela vládnuť a vynikať. Bystro vystihla chyby a nedostatky ostatných žiačok a posmievala sa im. A pritom si každý o nej myslel, že patrí medzi najlepšie a najtichšie žiačky. Keď vstúpil do triedy pán profesor alebo pani učiteľka, hneď sa jej zjavil na tvári úctivý, jemný a vážny výraz a Drobček sa naozaj ponášal na malého anjelika. Ale len čo zasa odišli — neostalo ani znaku po čistej, anjelskej tváričke. Pani triednička a ostatné pani učiteľky nepoznaly túto druhú tvár Markovej a radily ju vždy medzi najlepšie žiačky v triede.

Ale zato všetky žiačky, od prvej do poslednej, Markovú nenávidely a volaly ju klebetnicou. Vedely, že všetko z triedy vynáša, ale nikto jej nemohol nič dokázať. Upodozrievaly ju, že chodíva k tete, inšpektorke v ústave, a že jej referuje o všetkom, čo sa u nás stane. Ale dôkazov nikdy nebolo, tak teda Drobček-Marková opatrne klebetila ďalej a väčšina dievčienec sa jej bála. Všetky žiačky sa jej vyhýbaly, jediná Maňa Ivanová držala s ňou. Ich priateľstvo trvalo preto, lebo Maňa Drobčeka vo všetkom poslúchala. Bolo to dievčatko veľmi dobrého srdiečka, trochu pohodlné a nedovšetko rado dobre jedlo. Jesť mohla hocikedy a čokoľvek: na čo naľabila. Kedysi bola zjedla naraz celú fľašu lekváru a hneď potom veľký kus koláča s maslom a s kusom syra. A raz sa stavila o niekoľko pomarančov, že zje osem veľkých rezňov, aké sme dostávaly na

obed. A dokázala to. Druhou Maninou slabosťou bola „láska“ k Markovej, o ktorej rozprávala vždy s najväčším oduševnením. Raz, keď sme osamely, rozprávala mi celá natešená a zahrýzala si čosi pritom:

»Ludka je skvelá, do zaľúbenia! (Marková sa volala Ľudka.) Dievčence ju nerozumejú a nemajú ju rady. Ale keď nás lepšie poznáš, presvedčíš sa aj ty, že je naozaj anjelom.«

A Ľudmilka bezohľadne využívala Manino priateľstvo. Komandovala ju, dala si od nej posluhovať a pri tom ju vysmievala pred ostatnými, že vraj „zbožňuje“ Lenôčku Korsakovú. Ale hoci mala všelijaké nedostatky, mne bola Maňa Ivanová jednako len omnoho milšia ako liškavá a neúprimná Marková.

Ale Marková to vybadala a usilovala sa, ako najlepšie vedela, aby si udržala moje priateľstvo.

Robila to len a len preto, že nenávidela princeznú, ktorú považovala za najúhlavnejšiu nepriateľku, a ktorej jedinej v ústave sa bála. Alebo si, vari, chcela zabezpečiť aspoň moju úprimnú oddanosť, keď všetky ostatné žiačky v triede ju nenávidely?

Hneď v prvý deň nového priateľstva som sa presvedčila, že som schybila.

Chladná a sebecká Marková, ktorá nerobila nič bez postranných úmyslov, a ani veselá, dobrosrdečná Maňa Ivanová mi nevedely nahradiť stratenú priateľku. A s Ninou sme sa ešte vždy hnevaly. V triede sme síce sedeli spolu v lavici, prechádzaly sme sa spolu v páre, aj spávaly sme jedna pri druhej. Ale zbadala som, že jej je to nepríjemné. Neprestajne sa usilovala prejavíť mi svoj hnev a nenávisť. Vždy si odsadla odo mňa až na kraj lavice, pri obede nepodávala tanieri popred mňa, ale poza môj chrbát, v páre ma nedržala za ruku, ako kedysi. Večer chodievala zavčasu spať a zaspala ešte predtým, ako pozhášali, ako by sa bola bála, že by som bola mohla prísť k nej a prihovoriť sa jej.

Prešlo mnoho dní, celé týždne. Trápila som sa dosť, ale nevedela som si rady. Drobček ma obmotával pavučinou pochybnej náklonnosti vždy obratnejšie a istejšie. Nevedela som sa jej vytrhnúť z nadvlády, lebo som bola od malička slabá a nepodnikavá. Ale v hĺbke srdiečka som ešte vždy milovala len a len drahú Ninôčku.

Nina sa veľmi zmenila odvtedy, ako sme sa pohnevaly. Predtým bola vždy jemná, zdržanlivá, rada mala tiché rozhovory o Kaukaze a domove, a teraz sa stala až priveselá a huncútska. Voľné hodiny a prestávky mínaly sa jej v neprestajných šantoch, lietaní po ústave, veselej a hrmotnej zábave s najneposlušnejšími žiačkami. Kreslila s nimi na tabuli kariatúry a musela byť pri každom huncútstve. Často si zašla aj k žiačkam najvyššej triedy, prechádzala sa a rozprávala sa s Irčou a Michalovou a nedbala, že to bolo zakázané a že jej slečny učiteľky niekoľko ráz dohováraly.

Slečny učiteľky dobre pozorovali, že sa s bývalou príkladnou žiačkou čosi robí. Ale zo všetkého vinily Ninin slabý organizmus, na ktorom už dávno pozorovali chorobné zmeny, a vždy prižmúrily oči.

A k tomu všetkému sa Nina ešte aj spriatelila s Belskou — triednym „zbojníkom“. Boly nerozlučné a vymýšľaly všelijaké neplechy, ktoré potom spolu vystrájaly.

Mamičke som ani nenapísala, že sme sa s Ninou pohnevaly, lebo som inštinktívne cítila, že by som ju zarmútila. Veď v dlhých listoch, ktoré mi často písavala, nikdy nezabudla na „milé dievčatko“, ako volala princeznú. Vždy jej ďakovala, že je ku mne taká milá a vždy ju vrúcne pozdravovala.

XI.

VRANA

Keď som sa raz vo veľkej prestávke prechádzala s obidvoma novými priateľkami v záhrade, prekvapil nás neobyčajný krik a vrava v poslednej aleji. Bol oblačný, vlhký, jesenný deň, aké bývajú v Petrohrade celý november. Poponáhľaly sme sa teda do poslednej aleje, aby sme sa presvedčili, čo sa tam robí.

Prostriedkom chodníčka vliekla sa veľká, čierna vrana. Ťažko poskakovala a žalostne krákala. Pravú nohu a kus pravého krídla mala zaliate krvou. Za ňou bežalo niekoľko dievčienec z našej triedy s Ninou Džavachovou a Belskou na čele.

»Pozor! Dobne fa!« kričala Petrovská a zadržovala princeznú.

Ale Nina ju nepočúvala. Bola červená z rozčúlenia, behu a márných pokusov chytiť vranu. Nešťastná vrana učupila sa konečne pri nohe železnej lavičky a tam ju Nina dolapila.

»Mám ju!« kričala víťazne a ukazovala korisť malej spoločnosti.

»Sláva ti, Ninôčka, sláva!« volala Naďa Fedorová. A ostatné tlieskaly.

Vrana sa šklbala a krákala Nine v rukách. Nina si odviazala

šatku, ktorú mala na hrdle pod golierikom, okrátila do nej čierneho vtáka a niesla ho do triedy.

»Pánbožko nás ochraňuj, aby nás neprekvapily pani učiteľky!« šeptala bojazlivá Fedorová.

»Neboj sa! Belská, bež do nemocnice a dones obvaz, povedz, že si si vytkla nohu v kolene, tak ti ho dajú,« rozkazovala Džavachová.

»A čo, keď mi opatrovníčka povie, aby som jej ukázala koleno?«

»Nechceš ísť? Teda idem ja!«

Podala vranu Belskej a bežala do nemocnice.

Múdra vrana bola ticho, ani sme nevedely, že je v triede. Položily ju do košíčka s vrchnákom, v ktorom minulú nedeľu doniesla mamička Tonči Petrovskej jabĺčka. O chvíľočku pribehla Nina s obvazom. Vyčkala, kým „Sova“, ktorá mala v ten deň dozor, vyšla z triedy, vyňala chytrú vranu, vymyla jej nohu a zlomené krídlo a obviazala ju. Potom vranu nakrmily, napchaly jej násilne kusy žemle do roztvoreného zobáka, položily ju nazad do koša a prikryly vrchnákom a šatkou.

Najbližšiu hodinu sme mali náboženstvo. Náš láskavý báfuška bol stelesnená dobrota. Hneď by sme ho boli prehlásily za svätého, taký nám bol dobrotivý a tak otcovsky s nami zaobchodil.

Keď nám rozprával o Jóbových skúškach, či o úteku Židov z Egypta, hľadel láskavo hneď na tú, hneď na inú žiačku a hladkal rukou všetky hlávky...

Báfuška nikdy nesedel za katedrou. Pred hodinou postavily sme mu pred prostredný rad malý stolík, na ktorom bolo len Písmo sväté, triedna kniha a kalamár s perom. Ale báfuška si nikdy nesadol za stôl. Celú hodinu prechodil. Zastal chvíľkami pri tom-ktorom dievčatku. Najradšej mal Ninu a volal ju „cudzinkou“.

»Báfuška, veď som Ruska,« presviedčala ho.

»Viem dieťaťko, ale pomysli si len, z akej diaľky si k nám priletela!«

A širokým rukávom hodvábnej kamže zakryl Nininu bledú tvár a ligotavé, čierne vrkoče.

Báfuškovi sme sa vždy úprimne vytúžily zo všetkých detských trampôt, jemu sme sa spovedaly so všetkých hriechov a priestupkov, prosievaly sme ho o radu a o ochranu, a on vždy všetkým vyhovel. Nikdy nám nedával zlé známky. Keď napríklad vyvolal lenivú Renovú, ktorá akživ nič poriadne nevedela, pomáhal jej ľahkými a srozumiteľnými otázkami natoľko, že odpovedala — hoci veľmi ťažko — na dvojku. Nikdy nikto nepočul, aby sa báfuškovi niektorá žiačka neučila, a ak sa to jednako len niekedy stalo, prenasledovala ju potom celá trieda, za taký ťažký hriech. Ale bývalo to len veľmi, veľmi zriedkavé. Naše výtečníčky vždy bez prosenia vyhľadávaly slabé spolužiačky, skúšaly ich a učily náboženstvo, aby zachránily česť triedy. Ani Renová nedostala z náboženstva nikdy horšiu známku ako dvojku.

Ku konci hodiny, keď sme prebrali učivo, sadol si báfuška na stoličku. Shrkly sme sa okolo neho, posadaly sme si k nemu tak blízko, že sa nemohol pohnúť a porozprávaly sme sa s ním o všetkom možnom, ako s vlastným oteckom.

Poznal nás všetky, volal nás krstnými menami a vyvolával nás vždy zdobnelým krstným menom, ku ktorému pridával priezvisko. Napríklad:

»Teda nám, Maňka Ivanová, povedz, ako sa zjavil Boh Mojžišovi!«

A Maňa odpovedala živo, zreteľne a veselo.

Tak bolo aj dnes. Ale keď Táňa Pokrovská, veľmi pobožné a veriace dievčaťko, dokončilo dojímavú povesť o slepom Tobášovi, ozvalo sa zrazu z koša, zakrytého zelenou šatkou, pre-

nikavé zakrákanie. Celá trieda sa striasla strachom. Slečna Arnová, ktorá bola dnes v triede pri vyučovaní, vyskočila so stoličky, ako by ju bol had uštipol. Nevedela, čo sa robí a ako by mala zakročiť. Báfuška bol prekvapený a obzeral sa po triede dobrými, pokjnými očami...

»Krááá — krááá!« krákoralo a ozývalo sa celou triedou.

»V triede musí byť vrana!« skríkla slečna Arnová a zlosť ňou len tak triasla! »To je bezočivosť a najväčšia opovážlivosť! Kto tú vranu doniesol do triedy, uvidí! Prísne ho potresceme.«

Celá zelezá, a rozčúlená, lietala po triede a hľadala neborkú vranu. Nešťastnému vtákovi sa medzitým podarilo vytiahnuť sa z koša. Ťahal sa ťažko po dlážke, vliekol krídlo za sebou a neprestajne krákal.

Pani učiteľka kričala, dievčence výskaly, v triede bol nevy-povedateľný zmätok.

Pozrela som na Ninu. Bola bledšia ako je biely golierik.

Medzitým sa ozval zvonček. Koniec hodiny. Báfuška nás chytró prežehnal krížom a vyšiel z triedy.

Keď odišiel, boly sme ešte smutnejšie a bojazlivejšie.

Slečna Arnová poslala po slúžku, aby odniesla „tú hrôzu“, ako nazvala vranu a šla oznámiť pani inšpektorke, čo sa stalo.

Len čo sa dvere za ňou zavrely, vyskočila Belská na stolík a kričala na celú triedu:

»Dievčence! Nesmieme Ninu prezradiť! Keď to ostane na celej triede, nič sa nám nemôže stať, ale Ninu by sotreli s čer-veneje tabule a vyhodily by ju zo „smotánky“.

»Nie! To nedopustím! Prečo by ste mali všetky trpieť za mňa? Priznám sa!« odpovedala Nina Džavachová.

»Nesmieš! Neopováž sa!« kričaly dievčence so všetkých strán. »Všetky sme chcely vranu chytiť, ale bály sme sa, že nás ťobne... Len ty si sa nebála... Všetkým sa nám nič ne-môže stať... ale tebe... samej...«

Vtom prišla slúžka a chytala neborkú vranu, ktorá jej zúfalo utekala a skrývala sa.

»Teda sme rozhodnuté: neprezradíme Ninu a všetky odprosíme báfušku, že sa to muselo stať práve na náboženstve,« oznamovala Belská.

»Fénka, počúvaj, nevyhoď vranu von, prosím ťa!« prosila Nina slúžku, ktorej sa konečne podarilo vranu chytiť. »Vidiš, že je poranená!«

»A kam by som ju dala? Aby ju ešte druhý raz našly! To by mi len bolo treba! Nie, slečinka, zanesiem ju do záhrady a tam ju nechám... Čudujem sa vám, akého vtáka ste si obľúbili! Neviete, že žerie mrciny? Pozrite len, aké má oči!«

Fenka odniesla vranu z triedy, kam práve vstúpila pani inšpektorka.

Nastalo ticho. Ani sme nedýchaly.

Pani inšpektorka, chudá a dlhá ako palica, vyzerala veľmi staro, ale pohybovala sa veľmi čerstvo a oči mala tiež pohyblivé ako živé striebro.

Hovorila veľmi podráždeným tónom, sucho a nevľúdne. Nemaly sme ju rady, lebo neprestajne sledila za nami a bola veľmi odmeraná.

Vľavo na prsiach nosila na belasej hodvábnej blúzke množstvo medailónkov a vyznačení. Budily strach a hrôzu v tridsiatich dievčencoch, ktoré teraz vstaly s miest.

»Kto sa opovážil doniesť vranu do triedy?« ozval sa ostrý, škripľavý hlas.

Všetky sme čušaly.

»Teda, kto?« spýtala sa ešte raz.

Zasa len hlboké ticho miesto odpovede.

»Onemely ste, či čo je s vami?« kričala ešte ostrejšie. »Kto doniesol vranu do triedy, nech sa prihlási!«

»Všetky!« odpovedaly sme ako jedna.

»Dojemná shoda!« zasmiala sa škodoradostne. »Ale, nezískate tým mnoho. Aj tak sa všetko dozviem, a čo najprísnejšie potrescem pôvodkyňu.«

»Marková nás prezradí, iste nás prezradí,« šeptaly si dievčence, keď pani inšpektorka odišla a my sme si stávaly do párov, lebo nás už čakal obed.

Odrazu som sa začala strašne báť o malú princeznú, ktorá nijako nechcela privoliť, aby ju celá trieda bránila. Šípila som, že sa celá vec dlho neutají.

»Drobček sa jej iste pomstí!« povedala som si v duchu a hneď som sa odhodlala k smelému činu. Ešte vždy som mala Ninu priveľmi rada. Nesmela som teda rozmýšľať.

Nepozorovane som sa vyklížla z radu a bežala som do triedy, ako by som si tam bola niečo zabudla.

V triede som vyčkala, kým všetky dievčence nesišly dolu schodmi do jedálne a potom som sa tíško rozbehla dlhou chodbou do takzvaného „salámového kútika“, kde bývala pani inšpektorka. Prečo toto krídlo volaly „salámovým kútikom“ nikdy som sa nedozvedela. Bol tu celý rad izieb pre pani učiteľky a celkom na konci chodby bývala pani inšpektorka. S malou dušičkou som zastala pri dverách. Tri razy som si chytro zopakovala žalm: „Veľké sú skutky tvoje, Hospodine! Všetky veci s múdrosťou si učinil“ — lebo mi radila dobrá pestúnka, že to, vraj, pomôže v ťažkých chvíľach života — a zaklopala som na dvere.

»Voľno!« ozvalo sa z izby. Otvorila som dvere a vošla som nesmelo.

Izba bola priestranná a na dvoje rozdelená ťažkou záclonou tmavomalinovej farby. Prekvapila ma útulnosťou a vkusným zariadením. Bolo v nej krásne leštené náradie, veľký perzský pokrovec, zasklené fotografie celých tried a veľmi dobrá fotografia pani riaditeľky. Dívala sa so steny ako živá.

Slečna inšpektorka Jeleninová — tak sa volala — sedela za malým, okrúhlym stolíkom, prikrytým bielym obrusom a obedovala.

Zdvihla malé, pohyblivé oči a dívala sa na mňa prekvapená a s otázkou v pohľade.

»Slečna inšpektorka,« začala som nespelo a neisto, »prišla som vám povedať, že, že ... že ... že ja som doniesla vranu ...«

»Ty?« spýtala sa ma a zdala sa ešte väčšmi prekvapená.

»Áno, ja!« povedala som smelo.

»A prečo si sa nepriznala hneď v triede?«

Čušala som a všetka krv sa mi nahrnula do tváre.

»Hanbi sa! Len nedávno si prišla do ústavu a už vystrájaš také neodpustiteľné kúsky. Prečo si doniesla vranu do triedy?«

»Bola, neborká, taká vyčerpaná, zakrvavená, ľutovala som ju, preto som ju doniesla.«

Myšlienka na Ninu ma robila smelou, preto som tak rozhodne rozprávala.

»Mala si to povedať slečne učiteľke Arnovej, boli by vranu zanesli na dvor ... Ale ty si sa správala celkom bezočivo a ešte si sa chcela schovávať za triedu ... To je hanba! Tak robia len samopašní šarvanci a nie dobre vychované dievčence! Musím ťa potrestať! Odviaž si zásterku a bež do jedálne, budeš tam stáť cez celý obed!« povedala mi prísne a ani mihalnicou nepohla.

Stáť v jedálni bez zásterky bolo skoro najťažším trestom v ústave. Mala som plné oči slz. Nemyslela som si, že ma takto neľútostne potresce. »Odprosím ju, hádam mi odpustí,« pomyslela som si.

Ale hneď sa mi v duši ozval druhý hlas: »Nie, Nie! Nesmiem ju prosiť. Veď to robím pre Ninu. Možno, že takto Ninu presvedčím, že ju ešte vždy mám rada a všetko bude celkom inakšie ...«

Prehltla som slzy, chytró som si odviazala zásterku, poklonila som sa pani inšpektorke podľa predpisu a vyšla som z izby.

Keď som prišla do jedálne bez zásterky, všetky dievčence vypliešľaly na mňa oči. Boly prekvapené. Niektoré až vyskočily na stoličku, aby ma dobre videly a staršie dievčence sa ľútostivo dívaly na maličké dievčatko bez zásterky.

Šla som rovno k slečne Arbovej a povedala som jej, že ma takto potrestala pani inšpektorka. Ale ani slovíčkom som neprezradila, prečo ma potrestala. Potom som si stala doprostred jedálne. Hanbila som sa, ale cítila som akúsi lahodu v duši. Bála som sa zdvihnúť oči, aby som sa nemusela stretnúť so sústrastnými alebo možno, aj posmešnými pohľadmi.

»Keby vedely, prečo to všetko musím vytrpieť!« vravela som si v duchu, lebo som sa chcela posmeliť. »Milá, malá Nina, pochopila si, prečo tvoja maličká Ľudka musí stáť takto na hanbe?«

Najmä naša trieda bola neobyčajne rozčúlená. Dievčence si nijako nevedely domyslieť, čo sa stalo, prečo ma potrestali.

O chvíľu som zdvihla oči a pozrela na Ninu. Nevieam, čo mi vyčítala z očí, ale z čiernych, drahých očí milej princezničky žiarilo toľko hlbokého súcitu a nežnej lásky, že som pocítila, ako sa mi príjemné teplo rozlieva celým telom.

»Ľutuješ ma, drahá princezná,« tešila som sa a prestala som sa odrazu hanbiť — veď som sa vlastne nemala prečo hanbiť — a poobzerala som sa dlhým, smelým pohľadom po celej jedálni.

Nepochopily ma, nemohly ma pochopiť tie bezstarostné veselé dievčence!

»Pozrite, potrestali ju, a ako vyzývavo si nás obzerá!« začula som od najbližšieho stola, kde sedely žiačky tretej triedy.

Miesto odpovede, pokrčila som len plecami.

Ale cítila som, že mám strašne rozpálené líca. Zmocňovala sa ma horúčka, ktorá u mňa sprevádzala každý duševný otras.

Slečna Arnová si všimla, že celá blčím. Prišla ku mne:

»Necítiš sa dobre?«

Odpovedala som jej, že mi je nič, že sa celkom dobre cítim. Ale slečna Arnová sa nedala oklamať. Priložila mi ruku na rozpálené líca a skríkla:

»Veď si ako oheň! Horíš! Chorá si!« Chytila ma za ruku a viedla ma z jedálne. Dievčatá sa dívaly za nami celé prestrašené.

Slečna šla so mnou do nemocnice.

XII.

SMIERENIE

Ústavná nemocnica bola za bytom pani riaditeľky. Zaberala celé krídlo budovy s mnohými jasnými a vzdušnými miestnosťami. V izbách bolo mnoho svetla, lebo byly čisto vybielené. Do nemocnice sa šlo dlhou, temnou chodbou v prízemí.

Prvú izbu sme volaly „obvázárňou“. Sem prichodily dva razy denne všetky žiačky, ktorým kázal lekár užívať železo, arzén alebo rybí olej. V nemocnici byly zamestnané dve opatrovníčky, jedna tučná, mladá slečna s bielou pleťou. Volala sa Viera Vasiljovna, ale prezývaly sme ju „Pampúštek“. Druhá sa volala Mira Ondrejovna, a prezývaly sme ju zasa „Volavka“. Bola večne mrzutá a nespokojná ako stará panna. Ako sme maly rady „Pampúšteka“, tak sme nenávidely „Volavku“, a vyčíňaly sme jej všetko najhoršie. Keď mala službu Viera-Pampúštek, choré mohli každú chvíľku dostať limonádu, aby sa občerstvily, alebo oblátky a cukríky.

»Zle mi je od smädu, Viera Vasiljovna,« vraví jej huncútik-dievčatko, ináče celkom zdravé a pridrža si na ústach šatôčku, aby sa nerozosmialo.

A „Pampúštek“ už uteká ku skrini, vyberá fľašku s malinovkou, a robí limonádu.

»Aj oblátka by mi pomohla,« upozorňuje ju iné dievčatko.

»A ricínový olej by ste nechceli?« smeje sa Viera Vasiljovna.

Keď pán doktor predpíše niektorej ricínový olej, dá Viera Vasiljovna užiť kvapky vo víne a aj zapíť ich dá vínom, ale „Volavka“ dáva „ricínus“ vždy len s vodou, a trápi dievčence takouto hroznou medicínou.

Z obväzárne vedú jedny dvere do izby nemocničnej správkynie a druhé do nemocničnej jedálne. Stred jedálne bol dlhý stôl a pri stenách skrine s rozmanitými preparátmi, lekárskymi nástrojmi a bielizňou.

Z jedálne sa šlo do nemocničných izieb a do „Volavkinho“ bytu.

Vcelku boli v nemocnici okrem spomenutých miestností ešte štyri izby: dve veľké dvorany, jedna menšia izbička pre ťažko choré žiačky a izbička pre choré učiteľky. Za izbičkou pre ťažko choré mala byť Viera Vasiljovna-Pampúštek. Za jej bytom boli ešte kúpeľne s vaňami a sprchami, potom parné kúpele, kuchyňa a na konci chodby bývala Matenka.

Matenka bola u nás v nemocnici veľmi dôležitou osobou. Bola tu vrátničkou a opatrovníčkou. Mala sedemdesiatosem rokov, neprestajne hundrala, ale vždy čosi kutila, vždy bola v práci a na nohách.

»Matenka,« volávala ju Viera Vasiljovna, »doviedly nám rozpálenú žiačku, prosím vás, chytro mi ju uložte a dajte jej lipového čaju!«

A lipový čaj bol hotový za tri minúty a chorá už vtedy ležala v posteli.

»Matenka, poďte mi pomôcť obviazať ranu!« a Matenka obviazala ranu chytro a obratne, a sama.

Nikto nevie, odkiaľ čerpala na to všetko sily táto svieža, slávna, šedivá starenka.

Matenka neprestajne šomrala. Ale šomrala milo, bez hnevu,

celkom neškodne. Pohundrala si na niekoho, ale hneď ho zasa tešila a láskala sa s ním.

»Matenka,« prosila ju chorá, »opečte mi žemličku.«

»Čo ste si zasa nevymysleli! Ešte to! Príde Mira Ondrejovna a ja vyhrmím.«

Ale o pol hodinky má už dievčatko na nočnom stolíku pri šáločke s čajom krehkú žemličku, do červena opečenú v žeravom popole.

Keď sa stane, že niektorá žiačka ochorie naozaj vážne a opravdivo, Matenka presedí pri jej posteli celé dni a noci. A ak sa stane nešťastie a dievčatko umrie, zatlačí mu Matenka oči, umyje ho, oblečie a spieva pri nebohej pobožné pesničky.

Tak bolo u nás v nemocnici, ale mňa veru nemocnica veľmi nezaujímala.

Slečna Arnová chcela cestou do nemocnice vylákať tajnosť a dozvedieť sa, prečo ma potrestali. Ale neodpovedala som jej na otázky. A keď videla, aká som rozpálená, ako mi blčia oči, ani sa ma veľmi nevypytovala.

»Čo je dievčatko?« spytovala sa Viera Vasiljovna, keď sme prišli do obväzárne.

A hneď mi dala pod pazuchu teplomer a posadila ma na pohovku.

»Slečna Arnová, nechajte ju tu, v nemocnici, vidíte predsa, aká je rozpálená,« povedala slečne učiteľke.

»Buďte tu poslušná,« napomenula ma pani triednička sucho a hneď odišla.

»Čo sa vám stalo? Prechladli ste?« spytovala sa láskavo opatrovníčka.

»Nie ... nie ... áno ... naozaj, ani, veru, sama neviem,« zajachtávala som sa.

Možno som aj prechladla . . . Veď som nemohla celkom iste vedieť, či sú to len trápne následky môjho hnevu s Ninou, čo zapríčinily túto chorobu.

»Máte horúčku, vyše tridsaťosem . . .« starostlivo kývala hlavou Viera Vasiljovna-Pampúštek.

»Matenka,« volala potom, »prichystajte posteľ v prvej izbe a navarte lipového čaju!«

O chvíľku bolo všetko hotové. Vyzliekly ma a uložily. Cítila som oheň v hlave a v celom tele. Hlava sa mi mala rozskočiť, zdalo sa mi, že mi na srdce zaľahla ťažká skala.

Keď som sa uspokojila, videla som pred očami maličkú, biele ukrajinskú chalúпку, čerešňový sad, kostol s krížom, jagajúcim sa vo výške . . . a . . . milú, drahú mamičku . . . Nakláňala sa nado mnou, hladkala, objímala ma a šeptala mi nežným, tichým, láskavým hlasom: »Ľudka, srdiečko moje, čo to s tebou porobili?«

Otvorila som oči. Novembrový deň práve zhasínal. V temnote som rozoznala, že pri posteli ktosi sedí a krčovite fíká.

»Mamička? Naozaj mamička?« pomyslela som si.

Ale nebola to mamička.

Nado mnou sa nakláňala známa, bledúčka tvár, celá zaliata slzami. Čierne, ligotavé vrkoče mi padaly na prsia.

»Princezná! Nina!« ozvalo sa mi z hrude akýmsi cudzím, neznámym, drsným hlasom a natiahla som za ňou obe ruky, lebo som ju chcela objať.

Vtom ma však ona objala. Ostaly sme tak iste aspoň dve minúty, možno aj dlhšie, neviem, ako dlho. Túlily sme sa k sebe, láskaly sme sa a prelievaly pritom slzy radosti.

»Kavčička moja dobrá, kam som ťa to priviedla?« šeptala mi Nina.

A zasa sa rozplakala vrúcnyimi, detskými slzami, slzami strateného a zasa nájdeného šťastia.

»Ach, moja drahá, hlúpučká! Čo si to spravila? Prečo? Pre mňa ťa potrestali, pre mňa si ochorela! Aká som len zlá... škaredá! Bože môj, odpusť mi to! Odpusť, Ľudka!«

»Ľudka!« Prvý raz som si začula z jej drahých úst krstné meno! Ako mi to sladko znelo! Ako ma to slovo blažilo a zohrievalo! Teda už som nie „Kavčička“, už som Ľudka!

»Kto ti všetko vyzradil?« spýtala som sa jej, keď som sa trošku spamätala z veľkého rozčúlenia.

»Pani inšpektorka prišla do triedy a povedala nám, prečo ťa potrestala... Nuž...«

»Nuž?...« opakovala som celá roztrasená.

»Nuž som sa jej priznala... Vytrely mi meno s červenej tabule a vylúčily ma zo „smotánky“... Ale za teba sa oduševňovala celá trieda... A zaslúžiš si to, Ľudka drahá... Naša hviezda si, náš anjelič!« šeptala mi Nina a bozkávala ma.

»Ale veď ťa vytrely s červenej tabule!« ľutovala som ju.

»To mi je všetko jedno! Ale, čo si ty, nebožiatko, pre mňa vytrpela! Nikdy ti to nezabudnem!« a zasa ma bozkávala.

»Ach, aká som šťastná! Teraz už budeme priateľkami na celý život!« povedala som slávnostne.

»A čo tvoj „triumvirát“?« zasmiala sa Nina.

»A čo tvoja Belská?« odplatila som sa jej.

A obidve sme sa rozosmiali.

Princezná si položila hlavu ku mne na podušku, hladkala mi zastreihnuté vlasy a rozprávala mi, ako ťažko jej bolo v poslednom čase bezo mňa:

»Nemohla som ani spávať, ani jedávať.«

»A ako si sa dostala sem, do nemocnice?«

»Pozri!« ukázala mi pravú ruku, na ktorej som i v tmavej izbe videla biely obväz.

»Čo ti je?«

»Chcela som si zastrúhať ceruzku a vidíš... nôž sa mi sklúzol do palca... nuž som si musela prísť pre obväz,« odpovedala mi hrdinsky, milým hláskom.

»Porezala si sa, aby si ma mohla vidieť?«

Objala ma zasa a potom šeptala tak tíško, že som ju ťažko rozumela:

»A čo si ty musela všetko vytrpieť pre mňa, Ľudka!«

»To je naozaj krásne, defúrence,« vyrušil nás odrazu známy hlas staršej Matenky. »Vidíte, Vaša Jasnosť, (vždy tak oslovovala princeznú), povedali ste mi, že si idete namočiť ruku a namiesto toho ste sa mi vkradli k chorej... To je zakázané... Musí mať pokoj...«

»Matenka drahá, dovoľte nám byť chvíľočku pospolu,« prosila Nina.

»Nie, nie, čo si myslíte! V triede vás už iste čakajú. Len už choďte dieťaťko.«

»Zajtra ťa zasa prídem pozrieť, ak do zajtra nevyzdravieš,« povedala Nina, keď sa so mnou lúčila.

»Do zajtra iste vyzdraviem!« volala som za ňou, lebo som cítila, že mi teraz už naozaj nič nechýba.

Keď odišla, ešte dlho som cítila obšťastňujúcu prítomnosť drahej, dobrej a láskavej Niny!

V noci som sa vyspala tuhým, posilňujúcim spánkom, v ktorom mi celkom prešla choroba. A na druhý deň poobede ma pustili z nemocnice.

Keď som vstúpila do triedy, vítaly ma spolužiačky oduševneným volaním na slávu. Všetky ma objímaly, bozkávaly a vychvaľovali môj smelý a obetavý skutok. Potom sme k pani

inšpektorke vyslaly deputáciu prosíť za Ninu. Deputácia našla náhodou prísnu dámu v dobrej nálade — a o chvíľku sa na červenej tabuli objavilo zasa milé meno.

Len dve dievčence sa nezúčastnily všeobecnej radosti a mrzuto sa dívaly na Ninu a na mňa. Boly to moje bývalé priateľky: Drobček a Maňa Ivanová. Veľmi nemilo sa ich dotklo rozpustenie „triumvirátu“ a moje smierenie s ich úhlavnou nepriateľkou, milou, predrahou Ninou.

XIII.

SLEČNA UČITEĽKA

»Dievčence, dievčence, počuly ste novinu? Viete, čo sa stalo? Práve som bola dolu a videla som pani riaditeľku. Rozprávala sa s „Buchtičkou“, a to prísne, veľmi prísne... A slečna učiteľka plakala... Videla som na vlastné oči, ako si utierala slzy. Bože, čo sa len mohlo stať?...«

Všetko toto vysypala Belská zo seba jedným dychom, keď bola vletela do triedy ako víchor. Všetky sme bežaly k nej a kričaly sme, aby nám povedala všetko, čo vie.

»Iste „Sova“ naklebetila pani riaditeľke... nikto iný, len „Sova“,« kričala Naďa Fedorová a nenávisťne sa dívala na „Drobčeka“, ako by jej bola chcela povedať: a teraz choď, a žaluj!

»Áno, áno, len „Sova“ to mohla byť. Počula som nedávno, ako pani riaditeľka vytýkala drahej „Buchtičke“, že je na nás pridobrá. Veľmi dobre sa pamätám, čo jej povedala: Vy im všetko dovoľujete, vystrájakajú ako kadeti!« potvrdzovala Červenka.

»Ach, ak „Buchtička“ odíde, čo si len počneme? Bože, potom nás „Sova“ všetky roztrhá. Čo si len počneme, dievčence?« kričaly nastrašené žiačky.

»Proste ju nepustíme! Kľakneme si pred ňou na kolená a poprosíme ju, aby nám ostala!« radila Milka Korbinová.

»Ticho! Ticho! Ide slečna učiteľka!«

Hneď bolo v triede ticho ako v hrobe, keď prišla. Mala naozaj červené a napuchnuté oči. Darmo sa nútila do úsmevu.

Sadla si za stolík, vzala si knihu a dívala sa do nej, lebo nám chcela zatajiť stopy nedávnych slz. Ale bežaly sme všetky k nej a postávaly sme si okolo nej.

Doda, ktorú sme určily, aby jej všetko za nás povedala, oslovila ju nesmelo:

»Slečna učiteľka!«

»Čo chcete, detičky?« spýtala sa pokojne, ale hlas sa jej celkom triasol.

»Plakali ste, slečna učiteľka!« povedala jej Doda tíško a všetky sme sa na ňu smutne dívaly.

»Čo vám to prišlo na um, deti moje?«

»Plakali ste, slečna učiteľka... Vidíme... Povedzte nám, kto vás urazil?«

Buchtičku to dojalo. Dobré, belasé oči sa jej zakalily slzami. Nemohla neodpovedať dievčencom na ich prosté, úprimné slová.

»Ďakujem vám, deti moje. Dávno som vedela, že ma máte rady a som pyšná na svoje deti,« povedala láskavo. »Ale uspokojte sa, nikto ma neurazil...«

»Ale prečo ste teda pred chvíľkou plakali v chodbe, keď ste sa rozprávali s pani riaditeľkou? Videla som vás!« tvrdila Belská smelo.

»Ach ty huncútik!« usmiala sa na ňu. »Keď si teda videla, nemôžem zapierať... Deti moje, musím sa s vami rozlúčiť, ťažko mi bude, ale nedá sa nič robiť...«

»Rozlúčiť?« skríkly sme ako jedna. »Navždy rozlúčiť? Prečo? Čo sme vám urobily, drahá pani učiteľka? Veď ste nám

najmilšou! Prečo by ste nás opúšťali?» ozývaly sa so všetkých strán smutné otázky.

Už aj pomyslenie, že by sme mali stratíť drahú pani učiteľku, nám bolo strašné. Niektoré z nás už aj plakaly a opierali si hlavy susedkám o plecيا. Len srdnatejšie ostaly pri stolíku.

»Ale, slečna učiteľka,« stala si Nina pred obľúbenú učiteľku. »Prečo nám chcete odísť? Ublížily sme vám?«

»Nie, neublížily. Vždy ste boli moje milé, dobré deti,« pohladkala Ninu po tvári, »mám vás veľmi rada a viem, že ste ma nikdy nechcely nahnevať, ale komusi sa nepáči, že vás mám rada a vy mňa. Som, vraj, na vás prislabá, preto ste, vraj, samopašné.

»Viem, kto to o vás rozchyruje... Tá protivná „Sova“, slečna Arnová!«

»Ako to rozprávaš?« zakríkla ju slečna prísne a dodala: »Musíte si ctiť pani učiteľky.«

»Ctíme si vás, slečna učiteľka a úprimne vás máme rady!« ozvalo sa tridsať dievčeniec odrazu.

»Viem... viem... a ďakujem vám za lásku... Ale nemáte mať rady len mňa, veď máte ešte druhú pani učiteľku, slečnu Arnovú...«

»Tú mi nenávidíme!« skríkla Belská, ale už sa aj schovávala za chrbtami ostatných.

»Hanbi sa, Belská, ako to rozprávaš o pani učiteľke! Slečna Arnová sa stará o vás práve tak ako ja. Isteže je prísna, ale pritom dobrá a spravodlivá,« presviedčala nás Buchtička.

»A prečo teda minulý mesiac sotrela Zápolškú s červenej tabule? Prečo nepustila v nedeľu Ňušku k rodičom? Prečo Ivanová musela v jedálni stáť?« zahrnuly ju dievčence otázkami.

»Dost už, deti, dost! Nepomôže nám to, musíme sa predsa rozlúčiť!« kývala hlavou.

»Nie, nie, nepustíme vás! Vieme, že to na vás len naklebetily a pani riaditeľka vám povedala čosi nepríjemného, preto chcete odísť. Ale nesmiete odísť, nesmiete!«

Dobrá pani učiteľku už teraz mrzelo, že sa začala s nami rozprávať. Nemala rada takéto výstupy a ľutovala, že si zápalisté deti zasvätila do tajnosti.

My sme sa ešte užšie somkly okolo nej, hladkaly sme ju, bozkávaly, tisly sme sa k nej jedna za druhou, oborilo sa nás na ňu zavše aj niekoľko odrazu a ako sme len vedely, prejavovali sme jej úprimnú oddanosť a lásku.

Naľakal a rozčúlil ju náš krik a plač, začala nás teda prehovárať, aby sme sa uspokojily.

Ale my sme ju do večera neopustily ani na krok. Ani jediná z nás. Chytro sme sa naučily úlohy na zajtra a navzájom sme sa preskúšaly. Potom sme sa nahrnuly zasa k nej, ku stolíku, a úprimnými, prostými slovami sme sa usilovali zjasniť jej trochu náladu a rozveseliť milú slečnu. Červenka, ktorá vedela výborne napodobovať chôdzu, spôsoby a výraz dievčieniec, ukazovala, ako ktorá z nás chodí ku stolíku odpovedať a konečne sa jej podarilo rozosmiať slečnu.

V spálni sme si políhaly prv ako inokedy, aby si i slečna učiteľka mohla ísť skôr oddýchnuť. Stiahly sme plynové plamienky a v spálni nastalo ticho.

Ráno sme sa začaly radiť o slečne učiteľke a rozhodly sme sa:

1. hnevať „Sovu“ pri každej príležitosti a nebáť sa trestov;
2. poslať — ak bude treba — deputáciu k pani riaditeľke, aby neprepustila slečnu učiteľku;
3. zbierať peniaze na darček drahej pani učiteľke.

S posledným rozhodnutím sme začaly najprv. Za pokladničku sme vyvolily Červenku, ktorá sa najlepšie vyznala v počtoch.

Dievčence, ktoré prišli v nedeľu navštíviť príbuzní a známi,

vyprosily si niečo peňazí — koľko ktorí mohli dať — a dávaly peniaze Červenke, ktorá ich opatrovala.

Červenka preskúmala striebro, zahryzla doň, či je pravé, skúšala, ako zvučí a ukladala ho do škatuľky z cukríkov, na ktorej sa skvel nádherný, veľký nápis: „Pokladnica“.

»Ale, čo si ja počať? Desať rubľov, ktoré mi mamička poslala, som si dala schovať Buchtičke, akože ich od nej vypýtam?« povedala som starostlivo.

»Netráp sa, Ľudka,« potešila ma Nina. »Mám dosť peňazí u „Sovy“. Zajtra si ich od nej vypýtam a požičiam ti.«

»A keď sa ťa začne spytovať, na čo ich potrebuješ?«

»Klamať ju nebudem! Poviem, že sbierame na darček slečne učiteľke Heningovej.«

»Ty si hrdinka, Nina! Naozaj jej to povieš?« spytovaly sa dievčence.

»Poviem, prečo by som nepovedala? Už ju vidím, ako sa nasrdí, keď sa presvedčí, ako všetky milujeme „Buchtičku!“«

A naozaj, keď na druhý deň prišla Francúzka do triedy, Nina Džavachová šla smelo ku stolíku a poprosila ju, aby jej dala tri ruble.

»Načo ti je toľko peňazí?« čudovala sa slečna Arnová.

»Chceme dať slečne učiteľke Heningovej darček na pamiatku a chcem prispieť na sbierku i za Vlasovskú. Vlasovská má peniaze u slečny Heningovej a slečna učiteľka by jej ich iste nedala, keby vedela, na čo ich potrebuje.«

»Hlúposti!« povedala slečna Arnová mrzuto, ale peniaze Nine predsa len dala. Červenka žiarila radosťou, keď prijímala peniaze a zapisovala ich na sbierací hárok.

Potom nastala nová porada, čo slečne učiteľke kúpiť. Po prerokovaní veľmi mnohých návrhov, dohodly sme sa, že za sossbierané peniaze kúpime slečne učiteľke krásny album, do

ktorého každá z nás krasopisne vpíše niekoľko riadkov a podpíše sa.

»Ale všetko musí byť z hlavy, nič neslobodno odpísať!« poznamenala Doda Murajevová.

Fedorová poprosila mamičku, aby album kúpila.

Najbližšiu nedeľu, po návštevách, doniesla Fedorová do triedy veľikánsky balík, obviazaný stužkami. Ledva ho uvládala. Opatrne sme balík rozviazali a vyňali sme z lepenkového obalu krásny album. Vyskakovali sme pritom od radosti a objímali sme sa.

Bol to nádherný album v jasnobielej plyšovej väzbe s bronzovými sponkami. Kartónové strany, každá inej farby, mali zlatorez. V pravom rohu bola bronzová doštička a na nej nápis: »Nezabudnuteľnej, drahej ochrankyni, slečne učiteľke Gertrude Heningovej — vrúcne milujúce žiačky prvej triedy.« A stred jasnobelasej väzby bol bronzový monogram slečny učiteľky.

Jedna za druhou sme si sadli za stolík, braly prero do ruky a rozmýšľali sme so zachmúreným a smrašteným čelom a vážne stisnutými perami, lebo aj s vyplazeným jazykom — každá podľa obyčaje — a napísali sme potom najkrajším písmom, aké sme dokázali, čo sme vymysleli. Červenka neprestajne stála každej za chrbtom a povzbudzovala pisateľku krátkymi poznámkami:

»Prilož si piľak pod ruku... opatrne... nezašpiň! Nepomýľ sa! Píš i a nie ypsilon... ach ty babra!... Vidíš, už máš machuľu! A akú!« nazlostila sa, keď Belská zašpinila stranu.

»Oblizni to! Hneď to oblizni!« kázala jej.

A Belská ani nerozmýšľala, hneď machuľu oblizla.

Keď sme už všetko čo-to do albumu vpísali, Červenka prečítala všetko ešte raz. Popísali sme skoro to isté: »Máme vás

veľmi rady, milujte nás, a ostaňte s nami, kým budeme v ústave,» a pripojily sme najsladšie a najľíškovéjšie mená, ktorými mohli slečnu učiteľku volať len veľmi naívne a zápalisté dievčatká, zavreté v chladných ústavných stenách.

Pomedzi sa našly aj veršiky.

Petrovská napísala:

»Keď ťa zbolí srdce a klesneš na duchu,
rozpomeň sa na mňa, zahučí ti v uchu!«

Tento veršík dievčence strašne rozosmial, dlho sme sa nemohly utíšiť.

»A ty, Nina, si nenapísala veršík?« spýtala sa Belská.

»Nie!« odpovedala jej Nina a Červenka už aj čítala, čo Nina napísala:

»Drahá slečna učiteľka, ak náhodou niekedy zabľudíte na môj rodný Kaukaz, nezabudnite, že v dome kniežaťa Džavachu privítajú Vás ako najmilšieho hosťa, a že malá Nina, s ktorou ste mali toľko práce a starostí, bude šťastná, keď Vás bude môcť objať!«

Pod jej slová napísala som ja:

»Práve tak srdečne Vás privítame i na majeri pod Poltavou.
Ludka Vlasovská.«

Keď Červenka prečítala všetky venovania, rozhodly sme sa, že pôjdeme k Buchtičke a odovzdáme jej album.

»Ešte raz ju poprosíme, aby nám ostala, a ak nebude chcieť, pôjdeme k pani riaditeľke a porozprávame jej, ako máme slečnu učiteľku rady, ako materinsky sa o nás stará a ako smutno by nám bolo v ústave bez nej,« navrhla Fedorová.

»Áno, áno, pôjdeme!« súhlasily sme. A keď slečna Arnová vyšla z triedy, vyhrnuly sme sa všetky na chodbu a bežaly sme na schody.

»Kam sa hrniete, kam?« spytovaly sa nás žiačky vyšších tried.

»Prváčky sa vzbúrily!« kričaly za nami susedky druháčky, veľmi pyšné, že sú už nie v ústave najmensej.

Nikoho sme si ani nevšímly, bežaly sme okolo kostolnej predsiene k bytu slečny Heningovej.

»Povieš jej to za nás, za všetky!« vyvolily sme si Ninu, lebo sme veľmi dobre vedely, že vie rečniť a nestrémuje sa tak ľahko.

Nina teda šla popredku a zaklopala na dvere.

Všetky sme sa zachvely v takej vážnej chvíli.

»Ďalej!« ozvalo sa z izby.

Vrhnuly sme sa do izby. Slečnu veľmi prekvapilo, že sme k nej prišli všetky. Vstala od stola, lebo práve písala list. Mala oblečený len ranný kabátik a nebola ešte učesaná.

»Čo chcete, deti?« spýtala sa.

»Drahá naša slečna učiteľka,« začala Nina, keď bola nesmelo predstúpila pred slečnu. »Vieme, že sme vám často ubližovali, že nám preto chcete odísť... Prišli sme vám povedať, že celá trieda chce ísť k pani riaditeľke a uprosiť ju, aby vám nedovolila odísť. Sľubujeme vám, milá slečna učiteľka, že budeme vždy veľmi dobré a poslušné, keď budete na dozore, že vás nikdy nenahneváme. A túto maličkosť,« končila Nina a podávala slečne učiteľke album, »prijmite od nás na pamiatku... Všetky vás máme veľmi, veľmi rady...«

Nedokončila, nemohla. Videly sme, čo ešte nikdy doteraz: slzy v Nininých očiach.

A ako by nakazená jej príkladom, rozplakala sa celá trieda... plakaly sme ako malé deti.

»Ostaňte nám!... Prosíme vás!... Milá!... Naša drahá!« ozývaly sa medzi fikaním nejasné hlasy.

Konečne to slečnu učiteľku tak dojalo, že sa rozplakala s nami, držiac album v rukách.

»Dievčatká moje... drahé púčky... dušičky...« šeptala, tislá si nás k prsiam a bozkávala nás. »Ako by som vás mohla opustiť, keď ste takéto dobré. Ale prečo vyhadzujete peniaze za darčeky?... To bolo celkom zbytočné... Neprijmem od vás dar,« povedala odrazu vážne.

Zavalily sme ju so všetkých strán, bozkávaly sme ju v plači a vysvetľovali sme jej, že sme nevyhodily peniaze nadarmo, že len najbohatšia z nás, Nina Džavachová, dala spolu s Vlasovskou tri ruble, ostatné že daly len po niekoľkých kopejkách...

»Nie, nie, dar od vás veru neprijmem,« opakovala Buchtička.

Len po dlhých prosbách podarilo sa nám ju nahovoriť, aby skromný darček predsa len prijala.

Potom nás všetky ešte raz bozkala, sľúbila nám, že teda ostane a poslala nás do triedy, aby sme si nenahnevaly slečnu Arnovú, ktorá nás už iste hľadá.

»Ale, nech je to posledný raz!« volala za nami, »už nikdy od vás nič neprijmem!«

Toto bol náš najkrajší deň v ústave. Mohly sme drahejši pani učiteľke prejavíť úprimnú oddanosť a lásku. A detské srdiečka nám zaplavila sladká spokojnosť a najčistejšia radosť.

Len po dlhom čase — o tri, či až štyri roky sme sa dozvedeli, akú obeť nám slečna Heningová priniesla. Ostatné pani učiteľky ju nemaly rady, lebo bola na žiačky priláskavá a prísrdečná. Neraz sa ponosovaly pani riaditeľke, že nedbá presne na pravidlá disciplíny, a že tým upadá aj ich autorita v ústave. Preto sa slečna Heningová bola rozhodla, že sa vzdá miesta na ústave. Brat jej už bol zaopatril veľmi výhodné miesto spo-

ločníčky v istej bohatej šľachtickej rodine, kde mala dostávať tri razy väčší plat ako v ústave, a kde by bola mala omnoho menej roboty... Bola už pevne rozhodnutá, že odíde... Ale vtom ju prepadla jej „maličká črieda“, ako nás žartovne volala, prehovárala ju a prosila, preukázala jej takú, naozaj det-sky čistú lásku, takú, čo nekúpiš ani za všetky poklady sveta a — dobré, zlaté srdce pani učiteľky neodolalo. Ostala nám. Ostala nám triedničkou a postupovala s nami až do najvyššej triedy.

XIV.

B Á L

Meniny Jej Veličenstva cárovnej oslavovali sa u nás na ústave veľmi skvele. Po službách božích prišli z cárskeho dvora pre najstaršie žiačky kočy, zaviezly ich do divadla a večer mali všetky žiačky bál.

Hneď od rána bol celý ústav vo sviatočnej nálade. Na stolíčkách pri posteliach sme mali rozložené čisté, krásne vyhladené nedeľné zásterky a batistové jemnučké, skoro priesračné golieriky so širokými, naškrobenými stužkami.

Pri čaji sa ani jedna žiačka nedotkla každodenných žemličiek — vedely sme, že dnes nás pohostia chutnejšími a vábnejšími jedlami. Žiačky siedmej triedy prišli do jedálne posťahované, väčšinou v celkom nových šatách, s vysokým účesom nad čelom.

Všetky sme sa dívaly na Irču Trachtenbergovú, ktorá mala neobyčajne vysoko vyčesané vlasy. Ako by bola mala na hlave klobúk cukru a v ňom hrubú zlatú ihlicu, aké práve vtedy boli vo veľkej móde. Ale na nešťastie všimla si Irčinho účesu slečna inšpektorka Jeleninová a o niekoľko minút zjavila sa Irča v skromnom účese, ktorý lepšie vyhovoval ústavným pravidlám.

»Slečny, ak ešte zbadám u niektorej taký fantastický účes, hneď sa pôjde prečesať!« hnevala sa slečna inšpektorka.

Aj služby božie boli veľmi slávnostné. Okrem predstavenstva ústavu prišlo aj mnoho čestných členov ústavného výboru a páni protektori. Po dlhých modlitbách a po prevolaní tri razy „mnogaja ljeta“ celému cárskemu domu, červené od dušnej chrámovej atmosféry, poberaly sme sa radom bozkať kríž. Potom sme vychádzaly z kostola okolo pani riaditeľky a skupiny vzácných hostí a hlboko sme sa všetkým klaňaly.

»Tak, privykla si už v ústave?« začula som nad sklonenou hlavou známy hlas pani riaditeľky.

»Áno, pani riaditeľka,« šepla som nesmelو.

Pani riaditeľka stála predo mnou krásna, vznešená, ako veľkolepý obraz, v belasých hodvábnych šatách, s mnohými vyznačeniami a briliantovým krížikom na prsiach. Mäkkou rukou ma pohladkala po tvári a láskavo sa mi usmiala.

»To je dcérka Vlasovského — hrdinu od Plevna!« vysvetľovala tučnému, starému pánovi, ktorý bol ovešaný vyznačeniami, hviezdami a krížmi a mal prsia prepásané červenou stužkou.

Nahol sa ku mne a tiež ma pohladkal. Podľa prívetivého úsmevu som uhádla, že je to pán minister školstva.

Na raňajky sme dostaly miesto kávy po šáločke čokolády s veľmi chutnými vanílkovými suchármi. Žiačky siedmej triedy odbehly hneď po raňajkách, mali plné ruky roboty s chystaním sa do divadla.

»Aké ste šťastné!« kričaly sme za nimi. »Vezmite aj nás!«

Hodiny sa vliekly veľmi pomaly. Prechádzaly sme sa vo dvorane a na chodbe, lietaly sme hore-dolu, štyri razy sme sa buchly do nazlostenej inšpektorky Jeleninovej a nijako sme sa

nemohly dočkať večera. Hraly sme sa všelijaké hry, najdlhšie na „obrázky“. Bola to zvláštna hra, ale v ústave veľmi rozšírená. Každé dievčatko malo obrázok. Obrázky sme vyhadzovaly do výšky. Ktorej spadol obrázok lícom navrch, vedela úlohu, ktorej sa prevrátil, nevedela. Do osobitného sošitka sme zapisovali známky a vydávaly sme si vysvedčenia. Túto hru sa rady hrávaly najmä najmenšie dievčence.

Vážna Doda si vzala so stolíka hrubú knihu! Na obálke bol obrázok niekoľkých Indiánov. Začítala sa do nej.

Pred večerom sa vrátili staršie žiačky z divadla. Veselé, vysmiaté, rozvravené sa hrnuly do jedálne, kde sme už čakaly večeru. Líca im blčaly šťastím a blaženosťou, že mohli byť v divadle. Ale večere sa ani nedotkli, hoci bola naozaj slávnostná. Maly sme mäsovú polievku, pečené jarabice a tortu.

Potom nás slečny učiteľky doviedly do spální, aby sme si oddýchly pred bálom, na ktorom sme my, žiačky prvej triedy, mohli ostať do polnoci.

Na schodíkoch nás dohonila Irča Trachtenbergová s nerozlučnou Michalovou. Vysmiata podala prekvapenej Nine škatuľku cukríkov s monogramom Jej Veličenstva, ktorú dostala v divadle.

»Ďakujem,« pošepla jej Nina a začervenala sa ako rak.

Ale máloktorá z nás si ľahla. Posadaly sme si v skupinkách na posteľe a rozprávaly sme sa.

Kyra Dergunová, ktorá opakovala prvú triedu, videla už vlni všetky prípravy na slávnosť. Preto nám mohla veľmi oduševnene vyrozprávať, čo nás na slávnosti čaká:

»Uvidíte, knižnicu vykrášlia palmami, celou záhradou cudzích kvetov. Tam bude pani riaditeľka vítať hostí. V štvrtej triede bude bufet, ale čaj dostanú len gavalieri... Šiesta a siedma trieda dostane tortu a cukrové...«

»A my?« spýtala sa hneď Maňa Ivanová, ktorá sa najväčšmi tešila na maškrtky.

»Nám nedajú...« odpovedala Kyra. »Ale, počkaj, predsa aj nám dajú, ale len po jabĺčku, po pomaranči a po škatuľke cukríkov.«

»Ach!« vzdychla si sklamaná Maňa.

»Na čo myslíš, smutno ti je?« spýtala sa ma Nina, keď videla, že ležím na posteli s otvorenými očami.

»Spomínam na domov.«

»Už to voľajako prežijeme, Ľudka... Je koniec novembra, ani sa nenazdáme, prídu sviatky... A druhý polrok nám ujde, ani nebudeme vedieť ako... Prídu skúšky... Veľká noc... a leto...«

»Ach, leto!« povedala som roztúžená.

»Potom príde pani riaditeľka, orchester zahrá pochod...« pokračovala ťahavým, nepríjemným hlasom Kyra Dergunová.

O siedmej sa všetko začalo hýbať. Bežaly sme do umyvárne, poumývať si tváre a ruky, vyčistiť zuby a nechty. Všetkému sme venovali najstarostlivejšiu pozornosť, hoci sme vedely, že nebudeme tancovať, lebo tancovať smely len väčšie žiačky, my sme sa smely len dívať.

O ôsmej prišla pre nás slečna učiteľka Heningová. Na obvyklých nevädzovo-belasých šatách mala čipkový golierik a bola krajšie učesaná, ako obyčajne.

»Aká ste dnes krásna! Ako sa nám páčite!« privítaly sme ju a obskakovali sme okolo nej.

A naozaj, jej prívetivá tvárička s ľahučkým úsmevom okolo úst bola veľmi chutná.

»Hlúposti,« prehodila a viedla nás dolu, kde už s oboch strán širokej chodby stály žiačky v pároch.

Všade bolo jasnejšie osvetlenie ako inokedy. V chodbách bolo cítiť všelijaké voňavky.

O pol deviatej sa zjavila na chodbe pani riaditeľka s protektormi a hosťmi so stužkami, vyznačeniami a hviezdami.

»Pekne vítame,« pozdravovali sme všetkých a hlboko sme sa pritom klaňaly.

Za družinou pani riaditeľky šli „gavalieri“. Boli to študenti z rozličných ústavov, ktorí k nám prišli na rozkaz svojich riaditeľov. Výnimkou boli len bratia a bratanci starších žiakov, ktorí prišli dobrovoľne, na pozvanie pani riaditeľky alebo niektorého pána profesora.

Hudba zahrala pochod a my sme podľa nej kráčaly do dvorany. Viedol nás tanečný majster Trocký. Bol to vysoký, urastený starček so starostlivo rozčesanou dlhou, bielou bradou. Pani riaditeľka len tak žiarila a usmievala sa, ako tak kráčala za nami s pánom inšpektorom, malým, tučným pánom so širokou stužkou a hviezdou na prsiach.

Pani riaditeľka s hodnostármi si posadali do kresiel, ktoré boli rozostavené do polkruhu v jednom kúte dvorany. My sme kráčaly okolo dvorany, a keď sme došli k nim, zastávaly sme dve a dve pred nimi a klaňali sme sa im pri zvukoch hudby. Potom sme si posadaly, kde nám ukázaly slečny učiteľky.

Hudba prestala hrať pochod a o chvíľku sa už ozvaly nežné a dojímavé zvuky valčíka. „Gavalieri“ si chytro naťahovali rukavice, klaňali sa „dámam“, starším žiačkam v bálových šatách — a šli s nimi tancovať. O minútku zvrátilo sa už v kole niekoľko desiatkov párov. Hľa, ako sa tamto pobelavá Irča ľahko vznáša s vysokým lýceistom s nečistou pleťou, šťihla a usmievavá... a tamto zas Michalovú vykrúca maličký, uzemčistý študent s ružovými líčkami!

Sedely sme s Ninou a niekoľkými dievčatmi pod veľkou

podobizňou cára Pavla, zakladateľa nášho ústavu a dívaly sme sa na tanec, keď odrazu, ako by zo zeme vyrástol, zastal si predomnou vysoký, chudý gymnazista útlej tváre.

»Šlečna,« povedal šušľavo, »šmiem prošiť na valčík?«

Hlava sa mi zakrútila, hľadala som ochranu, chytila som teda Ninu tuho za ruku a stískala som jej ju.

»Ďakujem,« šeptala som celá červená, »netancujem.« Vstala som pritom so stoličky a ľahko som sa mu poklonila.

Ale bolo neskoro. Dlhý gymnazista ma vari nerozumel, lebo ma chytró objal okolo pása a už sa so mnou vykrúcal medzi tancujúcimi.

Tancovali sme veľmi chytró. Zdalo sa mi, že sa ani nedotýkam dlážky, že len v povetrí robím nohami všetky figúry, ktorým nás učil pán Trocký v tanečných hodinách.

Našťastie hudba onedlho prestala, dlhý tanečník ma odviedol na miesto, a šušľal so sladkým úsmevom: »Ďakujem šlečna!« Bola som celkom vyčerpaná.

»Aká si šťastná! Aká šťastná! Má gavaliera!« víťaly ma so všetkých strán závistivé hlasy malých priateľiek.

Dvorana sa vyprázdnila, chceli ju trochu vyvetrať. Rozbehly sme sa po chodbách a triedach, ktoré boly okrášlené kvetmi, pokrovcami a obrazmi.

»Nie si smädná? Poď sa napiť!« volala ma Nina. A už sme aj bežaly k dvom súdkom, zakrytým peknými záclonkami. V jednom bolo ovocné víno a v druhom malinová šťava. Sluha Samojlyč vážne a pokojne plnil podávané poháre. S chuťou som vypila občerstvujúci nápoj.

»Poď chytró! Zasa ide ten dlhý gymnazista!« skríkla som, keď som nablízku zazrela známeho študenta a ľahala som Ninu preč.

»Báfuška, báfuška ide!« začuly sme hlasy.

A naozaj. Na chodbe sa zjavil otec Filimon s trblietavým zlatým krížom na novej fialovej kamži. Okolo neho sa shrkly žiačky z nižších tried. Prišiel sa potešiť z radosti svojich „deťčiek“.

Bežaly sme k nemu.

»Zabávaš sa, cudzinka?« spýtal sa svojej obľúbenej Niny s láskavým úsmevom.

Z dvorany zasa zaznela hudba.

»Dievčence, poďte do dvorany, už rozdávajú darčeky!« kričala Maňa Ivanová a len-len že jej nezabehol pomaranč, lebo si ho skoro celý vopchala do úst. Daroval jej ho, vraj, pán inšpektor.

Dostaly sme po škatuľke cukríkov, po jabĺčku a po pomaranči.

»Chceš sa ešte dívať na tanec?« spýtala sa Nina.

»Ani za celý svet!« povedala som jej, lebo mi prišiel na um dlhý, šušľavý gymnazista.

Medzitým vo dvorane bola dobrá zábava, ak možno nazvať zábavou tanec v krížovom ohni pohľadov pani triedničiek.

Stály sme s Ninou vo dverách a dívaly sme sa, ako bystrý, ako ortuť pohyblivý Trocký radí na štvorylku malé páriky, žiačky najnižších tried s najmenšími kadetmi. Potom tancovaly staršie žiačky aj veľkú štvorylku, ale to už nebolo také chutné, ako tento detský tanec. Naše spolužiačky sa mýlily vo figúrach, behaly, blúdily, búchaly sa a pritom sa veselo, od srdca smially. Aj niektorí páni profesori a pani učiteľky prišli sa dívať na tú motanicu a všetci mali puknúť smiechom.

O dvanástej nám daly hovädziu polievku s pirohami a odviedly nás spať.

Z dvorany sme počuli do spálne zvuky hudby a aranžérove rozkazy.

Rozhodla som sa, že všetko dopodrobna opíšem mamičke. Opíšem jej veru celý bál. V takýchto myšlienkach som zaspa.

Snívalo sa mi o veľkej, osvetlenej dvorane, plnej tanečníc a tanečníkov. Tancovali valčík a ku mne prišiel dlhý gymnazista a pýtal ma do tanca: »Šmiem prošiť, šlečna...?«

XV.

VYSVEDČENIE — PRED SVIATKAMI

Na druhý deň bolo zasa všetko, ako predtým.

Mínaly sa dni a týždne, jednotvárne, bez zmien, bez nových udalostí a dojmov. Už sme tak privykly na krikľavý hlas chudej pani inšpektorky a na neprestajné napomínanie slečny učiteľky Arnovej, že nám bolo všetko celkom ľahostajné.

Vhlbila som sa do kníh a do učenia. Bola som až chorobne horlivá. Končilo sa prvé obdobie školského roku, čakaly sme vysvedčenia. V triede nás radily podľa známky z mravov a podľa známok z jednotlivých predmetov, to nám veľmi zvyšovalo ctibažnosť. Z chovania som už mala jednotku, bola som teda už tiež medzi „smotánkou“ triedy. Už dávno sa mi skvelo meno na červenej tabuli. V nedeľu a vo sviatok som si smela uviazať do vlasov bielu a belasú stužku, ktorými bývaly označené žiačky za dobré správanie sa v škole a za dobrý prospech. Ktorá sa pohoršila, nesmela si uviazať stužku.

Blížily sa Vianoce — prvé dlhšie prázdniny v školskom roku. Vo všetkých triedach si žiačky hádaly známky, chcely už vopred vedieť, na ktorom mieste budú v prospechovom poradí. Koľko bolo všade nádejí, ponôš, výčitiek, šomrania na nespravodlivosť, na protekciu, atď.

Nina bola posledné dni veľmi bledá, iste sa primnoho učila. Chcela byť za každú cenu prvá v triede, aby držala a hájila česť „slávneho Džavachovského mena“, ako nám pyšne povedala.

Týždeň pred sviatkami nám rozdali vysvedčenia a zostavili poradie žiakov.

V našej triede bola prvou Nina. Celý deň jej očka žiarili šťastím a bola neobyčajne rozčúlená, hoci som vybadala, že sa usiluje skryť radosť pred priateľkami. Dlhú chvíľu sa kamsi uprene dívala a usmievala sa v myšlienkach.

»Ach, Ľudka!« obrátila sa potom ku mne. »Keby si vedela, ako rada by som videla otecka a ukázala mu vysvedčenie!«

Chápala som priateľkinu túžbu, lebo aj ja som si živo predstavovala, aká by som bola šťastná, keby som sa mohla o radosť z vysvedčenia podeliť s mamičkou a s ostatnými doma. Veď aj moja usilovnosť došla odmeny: Mala som len trošku horšie známky ako Nina, bola som piatou v triede.

»Cítiš, milá Ľudka, aké príjemné je byť medzi prvými žiakmi?« spýtala sa ma Nina.

Obidve sme hneď napísaly domov o vysvedčení.

Ráno, dvadsiatehodruhého decembra bolo v triede veľmi živo. Žiačky z nižších tried chystaly sa domov na sviatky. Aj z našej triedy mali mnohé odcestovať. V spálni bolo plno kufríkov, do ktorých si balily a chystaly veci na prázdniny.

»S Bohom, Ľudka, už prišli pre mňa!« kričala mi Naďa Fedorová, keď bola vletela do triedy vo „vlastných“ šatách.

Ani som ju nemohla poznať. Naozaj, tie dlhočizné, nevкусné, ústavné šaty nás len špatily! Naďa, maličká belovláska, zdala sa mi celkom inakšou v tmavobelasých námorníckych šatách a v dlhých čiernych pančuchách.

»Drobček a Rentová sa už tiež obliekajú v šatni,« dodala veselo pri lúčení s ostatnými spolužiačkami.

Šatňa bola plná. Mamičky, sestry, priateľky, pestúnky a slúžky — všetko sa natislo do neveľkej miestnosti s mnohými skriňami.

»Kto tu nemá čo robiť, nech už ide!« volala správkyňa šatne každú chvíľku.

Bola to vysoká, chudá dáma s červenkastými, na sluchách skrútenými kučeravými vlasmi. Vyzerala ako Angličianka.

»Slečna Ivanová, nech sa páči do šatne,« volal slávnostne vrátnik vo dverách našej triedy, a Maňa sa už aj bežala preobliecť.

O chvíľku zasa prišiel a volal iné žiačky: »Slečny Zápolská, Smirnová, Murajevová!«

Trieda sa pomaličky prázdnila. Zostalo nás už len veľmi málo.

»Dušička, spomeň si na mňa na prahu!« kričala Belská za odchádzajúcou Dodou Murajevovou. »Keď otvoriš bránu, povedz „Belská“, to vždy pomôže!«

»Už som aj do komína kričala, a jednako to nepomohlo, otecko iste zameškal vlak,« ponosovala sa Milka Korbinová, ktorej rodičia žili zimu-leto v Oranienbaume, letnom sídle Petrohradčanov, vo fínskom zálive.

»Ešte raz zakrič!« radila jej Belská.

Dievčence, ktoré si chcely niekoho privolať, kričaly jeho meno pecnými dvierkami do komína. V nedeľu, keď prichádzaly návštevy, kričievaly najviac. Dievčatko sa pričupilo k peci, a kričalo do komína meno rodičov alebo príbuzných.

»Slečna Korbinová, otecko vám prišiel,« začuli sme zasa hlas vrátnika, ktorý si Korbinovú veľmi ctil, veď mu dobre platila, lebo jej nosil z obchodu všelijaké maškrtky.

Do večera sa rozišly skoro všetky žiačky našej triedy. Ostalo nás len päť: Kyra Dergunová, Varja Čikunínová, Vaľa Lérová, Nina a ja.

Kyra Dergunová bola skoro najlenivejšia žiačka v prvej triede. Ale čo sa týkalo huncútstva, smelo sa mohla pretekať s Belskou. Potmehúdstvo jej kukalo už z očí, ale mala veľmi dobré srdiečko, vždy bola hotová rozdeliť sa o všetko s ostatnými. Pri huncútstvach nebola zlomyseľná ako Belská. Na Vianoce nesmela ísť domov z trestu. Ale nesmútila, lebo doma boli k nej veľmi prísni, v ústave sa cítila voľnejšou.

Varja Čikunínová bola vážna, na svoj vek veľmi vyháknutá a mocná černovláska so smutnými očami. Nebola veľmi nadaná a hoci bola veľmi usilovná, učila sa len prostredne. Celá trieda ju mala rada, lebo bola veľmi skromná, mlčanlivá a mala veľmi pekný hlas. Spievala najkrajšie zo všetkých prváčok. Volaly sme ju „Slávičkom“. Nešla na Vianoce domov, lebo býva ďaleko v malom fínskom mestečku, a neboli veľmi bohatí. Varja to vedela a bola teraz smutná.

Vaľa Lérová bola maličké, živé dievčatko, len trochu väčšie ako Drobček, s chutnučkou, čistou tváričkou porcelánovej bábičky, ale s veľmi ostrým jazýčkom, ktorého sa bály veľmi mnohé z nás. Bola sirota a nerada chodila k poručníkovi. Bola najlepšou priateľkou Kyry Dergunovej.

To bola teda spoločnosť, odsúdená stráviť Vianoce v ústavných stenách.

Prechádzaly sme sa na chodbách, potuľovali sme sa v prázdnych triedach a podliehaly sme nálade smutných zimných dní.

»Nehorekuj, drahá moja,« povedala mi Nina. Objala ma a viedla do dvorany. Dlhو sme sa prechádzaly z kúta do kúta. Zdalo sa nám, že sme veľmi ďaleko od sveta.

»Ľudka! Ľudka!« vletela vtom Kyra do dvorany. »Pod chytro do triedy, dostala si balík! Už ňa všade dlho hľadajú!«

Bežaly sme do triedy.

Na stolíku stál velikánsky kôš, obšitý hrubým domácim plátnom, na ktorom bola mamičkinou rukou napísaná čierna

adresa: Petrohrad, Nikolajovská ulica, Nikolajovský ústav, prvá trieda, žiačke Vlasovskej.

Všetky, — bolo nás v triede všetkých päť, — stiahly sme spojenými silami kôš na prvú lavicu a pomocou nožika vybalili sme ho z pláteného obalu. Len čo sme trošičku nadzdvihly vrchnák, rozšírila sa triedou príjemná vôňa pečenej hydiny a maslového cesta. V koši bola celá pečená morka, kohút, makový koláč, buchty, domáce žemličky, vrečko fig a iného sušeného ovocia a ešte mnoho drobností.

»Ach, to je vôňa!« kričaly dievčence a dívaly sa so záujmom, čo vybaľujem.

»A tu máš lístok!« skríkla radostne Nina, ktorá vyrozumela každý môj pohyb a ľahko mohla pozorovať, že čosi hľadám. Vďačne som pozrela na ňu a hneď som sa začítala do listu, ktorý som našla medzi dvoma škatuľami kyjevského sušeného pečiva.

»Ľudka, srdiečko moje zlaté!« písala mi mamička. »Posielam ti od báfuškovho synovca, ktorý práve ide do Petrohradu, ochutnať z toho, čo nám Pán Boh požehnal, aby si sa na sviatky potešila. Nebuď smutná. Viem, že ti nebude ľahko, keď sa ti priateľky rozídu na všetky strany, ale čo robiť, dieťaťko? Pomysli si, že čoskoro príde leto, že potom prežijeme celé štyri mesiace spolu. To bude radosti, holubička moja!

Všetci domáci ťa pozdravujú a bozkávajú. Ivas urobil Vasilkovi klzačku na vršku. Vasilko sa klže a spúšťa celé dopoludnie. Príde mi na obed červený ako ružička, a len ľutuje, že ty, Ľudka, nemôžeš byť s nami. Chcela som mu, ako obyčajne, okrášliť vianočný stromček, ale mi nedovolil. Vieš, čo povedal? Keď, vraj, príde na jar Ľudka domov, potom si spravíme stromček! Vidiš, ako ťa braček vrúčne miluje! Gapke som darovala tvoje sivé šatôčky, vyrástla si už z nich. Keby si vedela, aká je šťastná! Skoro sa mi poplakala radosťou. — Napíš mi, ako

si sa mala na sviatky a kto z triedy ostal v ústave. Bozkaj za mňa princeznú. Tak som si ju obľúbila, že musím neprestajne myslieť na ňu. S Bohom, dieťaťko, prišli robotníci, nemôžem ich nechať čakať. Napíš nám chytro. Bozkáva ťa Tvoja milujúca mamička.«

A pod mamičkiným podpisom bolo niekoľko hakov-bakov, ťažko som si domyslela, že sa mi to chcel podpísať Vasilko. Mamička mu viedla ruku, aby ma potešila jeho podpisom.

»Teda, čo nového?« spýtala sa ma Nina, keď som dočítala.

»Prečítaj si!« podala som jej list. Veď odvtedy, ako sme sa pomerily, čítala všetky listy, ktoré mi mamička písala.

»A teraz sa dáme do hostiny!« volala som veselo priateľky.

Všetkým nám chutilo a všetky sme vychvaľovali kuchárske umenie našej Katky.

XVI.

VIANOCE

Sviatky sa nám zdaly nudnejšie a smutnejšie ako robotné dni. Blúdily sme bez cieľa chodbami a izbami. Deň pred sviatkami odišly aj žiačky najvyšších tried a mali sa vrátiť vo štvrtok večer. Aj Irča Trachtenbergová odišla domov a Ninôčke bolo veľmi smutno za ňou. Neviem si dodnes vysvetliť, ako sa mohla obyčajná, prostredná, v ničom nevynikajúca povaha pyšnej Švédky natoľko zapáčiť mojej smelej, neobyčajnej, skvelej princeznej. A jednako mala ju vrúcne a úprimne rada, a mňa to nevýslovne mrzelo a dráždilo. Už aj Irčino meno vyslovovala Nina pobožne a úctivo a pridávala k nemu najlíškavejšie prívlastky.

Bola som rada, že na Vianoce nebola Irča v ústave, že som do sýtosti užila Niny. Neodišla som od nej ani na chvíľočku.

Ráno nás nezobúdzať zvonček. V prázdninách necengali. Vstávaly sme, kedy sa nám chcelo, lenivo sme sa poobliekaly a šly do jedálne. Práve tak lenivo, ako by sa nám nechcelo, sme pily kávu, ktorú sme dostávaly na sviatky miesto obvyklého čaju a potom sme sa rozišly po všetkých kútoch ústavu. S Ninou sme si obľúbily oblok v druhom poschodí, kde okrem nás mali spálne ešte dve nižšie triedy. Celé dni sme presedely

v tomto obloku, rozprávaly sme si tíško, čo nám plnilo duše a srdcia. Robily sme si plány do budúcnosti, ktorú sme videly vždy takú jasnú a krásnu. Dohovorily sme sa, že sa nikdy nerozlúčime na dlhšie, že Nina príde každý rok v lete k nám na majer na Ukrajinu a ja zasa každú zimu aspoň mesiac k nej na Kaukaz.

»Budeme sa prechádzať na brehoch Kury, poznáš naše hory a auly, pričupené pri nich, a naučím ťa jazdiť na koni,« vravela mi naradovaná princezná. »Raz sa vyškrabeme na vysoký vrch a tam pod čistou klenbou belasého neba, si odprisaháme večné priateľstvo... večnú lásku. Tešíš sa, Ľudka?«

Čierne oči sa jej jagaly trblietavými ohníčkami a líca jej blľaly.

»Ach, keby to už len skoro bolo!« šeptala. »Vieš, Ľudka, niekedy sa mi zdá, že je budúcnosť taká jasná a krásna, že sa človek nemôže dožiť takého šťastia!«

»Nevrav, Ninôčka také strašné veci!« skríkla som naľakaná a zatvorila som jej ústa vrúcnyimi bozkami.

Večer sme si obyčajne sadly na niektorú posteľ v spálni. Všetkých päť sa nás stúlilo do kľbka a rozprávaly sme si hrozné rozprávky. Keď sme vypočuly celé množstvo takýchto strašných histórií, bály sme sa a triasly sme sa celú noc ako v zimnici. Neosmelily sme sa vykuknúť zpod prikrývky, aby sme nevidely prázdne postele spolužiačok, ktoré byly doma, lebo sa nám ich biele prikrývky zdaly mátohami. Len nad ránom sme zaspávaly tuhým, občerstvujúcim spánkom.

V piatok ráno nás poslali so slečnou učiteľkou na prechádzku do rušných petrohradských ulíc. Chceli, totiž, aby sme v ústave nezavadzaly, lebo staršie žiačky, ktoré sa vo štvrtok vrátili z domu, mali nám robiť na večer stromček. Na prechádzku nám obliekli tmavozelené dlhé, teplé kabáty, v ktorých chodievaly v zime katolíčky a evanjeličky v nedeľu a vo

sviatok do mesta do kostola. Na hlavách sme mali teplé čiapky na uši, s červenými mašľami.

Pred nami si vážne vykračovala slečna Arnová a za nami šiel sluha v livreji.

V prvom páre šla Vaša Lérová so „Sovou“, v druhom Kyra s Čikuninovou a v poslednom Nina a ja.

»Čo sa to robí? V takej zime posielajú deti z útulne na ulicu?« zastala pred nami akási starká a spytovala sa.

»Rozprávajte sa po francúzsky!« kázala nám slečna Arnová, lebo ju urazilo, že deti, ktoré ona vedie, považujú za deti z útulne, alebo zo sirotínca.

»Ach, aké sú milé!« povedala mužovi akási ľútostivá pani, ukrútená do vzácných kožušín. Pán mal tiež dlhý kožuch. »Pozri, aké sú chudé!« dodala ešte.

»Na ústavnej strave nemôžu stučniť,« odpovedal jej pán. »Pekné veci sa naučia v takých ústavoch!« dodal mrzuto.

Skoro sme sa nahlas rozosmiali. Po tomto stretnutí sme boli všetky veľmi veselé.

Kyra dobre poznala Petrohrad a vysvetľovala nám, ktorými ulicami sme šli.

Skvelé stavby, nádherné výklady, zástupy ľudí v uliciach, ma veľmi zaujali. Šla som tíško popri Nine, len zavše som jej povedala niečo o svojich dojmoch.

Na zpiatočnej ceste sme sa zastavily v cukrárni. Všetci sa tam na nás dívali ľútostivo a prekvapeno.

Občerstvené, pekne červené vrátily sme sa do ústavu.

O siedmej nás slečna učiteľka zaviedla do dvorany, na ktorej boli celý deň zatvorené dvere.

Už na chodbu sme počuly zvuky klavíra. Dvere sa, ako by samy, tíško otvorily dokorán a my sme zastaly nepohnute na prahu... Stred dvorany stál vysoký vianočný stromček až po povalu a žiaril nespočetnými plamienkami sviečok. Zlaté re-

faze a veľká hviezda na vrcholci jagaly sa oslňujúcim trbl'etáním. V zeleni stromčeka sa najlepšie odrážaly rozvešané škatuľky s cukríkmi, jabĺčkami a vzácné ovocie, umelé kvety, ktoré porobily žiačky vyšších tried a iné okrasy. Pod stromčekom nababušená vata znázorňovala sneh.

Ani neviem, ako som začala porovnávať tento skvostný, bohatý stromček s malým stromčekom, ktorý mne a bračkov robievala mamička. Bývalo na ňom len niekoľko lacných cukríkov, mamička nám navystrihala a nalepila jednoduché ozdoby, ktorými ho potom prikrášlila, pozlátila orechy a spravila farbisté vrecúška na cukríky a drobné darčeky. Ten malý dedinský stromček bol ako neborká sirôtka proti bohatému, skvelému, pyšnému stromu, ktorý stál tu, vo dvorane. A jednako skromný, mamičkinou rukou vykrášený stromček, mi bol sto ráz milší a drahší ako všetka táto nádhera, celý tento skvelý prepych...

Vzdychla som si pri tej spomienke.

Potom prišla k nám pani riaditeľka, veselá a usmievavá. S ňou prišli i ústavné učiteľky a učitelia s rodinami. Pani riaditeľka ich pozvala pozrieť ústavný vianočný stromček a dopriať deťom, aby sa s nami radovaly.

»Počkajte, aké prekvapenie zažijete!« obrátila sa pani riaditeľka k nám a k dievčencom ostatných nižších tried.

»Aké?« obrátila som hlavu k Nine. Ešte pred chvíľkou stála pri mne a teraz jej nebolo.

»Nevieš, kde je Nina?« spýtala som sa Kyry celá rozčúlená, lebo len Kyra stála pri mne.

»Pred chvíľkou sa rozprávala s pani inšpektorkou a potom kamsi odbehla,« odpovedala mi Kyra, ale neodtrhla oči od stromčeka.

Potom som šla s ostatnými žiačkami medzi malé deti našich pánov učiteľov.

Najlepšie sa nám páčil päťročný chlapček Francúza Rotteho, krásne belasooké dieťaťko, s dlhými vláskami. Bol veľmi smelý, hneď sa s nami spriatelil.

»Máš rád študentky z ústavu?« spýtala sa ho Kyra.

Pozrel na ňu skúmavým pohľadom, dojedal jablčko a potom povedal vážne, po francúzsky:

»Študentky z ústavu sú strašne lenivé. Keď narastiem, budem učiteľom, ako otecko, a budem im dávať najhoršie známky.«

Úprimne sme sa zasmiali.

Potom sa nám páčily dvojčatká pána profesora ruštiny. Asi osemročný chlapec s dievčaťkom sa držali za ruky a nespustili očka s vianočného stromčeka.

Vtom sa otvorily dvere a do dvorany sa nahrnulo niekoľko masiek. Najprv vošiel krásny, pestrý motýľ, vzdušný a ľahký, držal sa za ruky s makovým kvetom. Hneď som poznala Irču a Michalovú. Za nimi sa vznášala nežná holubička, potom šípková ružička, Číňanka, kvetinárka, rybárka, dobrý génius, anjel v bielej kamži s krídlami. To bola Lenôčka Korsaková, ktorej tvárička milo vykukovala z rozpustených, bohatých, po-belavých kučeravých vlasov. A sprievod uzavieral nevysoký, krásny šuhaj v národnom kroji kaukazských horalov z hodvábnu malinovej farby. Bielu papachu mal vtlačenú hlboko do čela.

»Kde sa tu berie taký krásny šuhaj, s takými čiernymi fúzami?« rozmýšľala som. »A že ho len pustili do dvorany?«

Starý Rotte chytil v žarte džigita za ruku, ako by ho bol chcel vyviešť, ale šuhaj vytiahol kyndžal, ktorý mal za opaskom a vyhrážal sa Francúzovi.

Pani riaditeľka dala znamenie, zahráli valčík a všetko sa začalo vrtieť v tanci.

»Slečna, smiem prosiť na valčík?« zastal si predou mnou džigit a šušľal, ako môj niekdajší gymnazista.

»Ach!«

Úprimne som sa rozosmiala, lebo som konečne poznala Ninu po hlase.

»To sa ti podarilo!«

»Nepristane mi to?«

»Báječne ti to pristane! Nikto ťa nepoznal!« zamiešaly sa spolužiačky.

»Ale že ti dovolili preobliecť sa za chlapca?«

»Pani riaditeľka mi kázala, aby som sa obliekla za džigita,« rozprávala mi Nina tíško. »Vedela, že som si z Kaukazu doniesla šaty a že viem tancovať lezginku.*) Preto poslala ku mne pani inšpektorku Jeleninovú s odkazom, aby som sa preobliekla.«

»A zatancuješ nám?«

»Pravdaže! Práve mi začali hrať. Počuješ? Už idem!«

Krásny džigit sa ľahko rozbehol pri prvých zvukoch lezginky. Zastal si stred dvorany, smelo sa poobzeral dookola a začal tancovať. Bol to ohnivý tanec, plný plastických, živých, krásnych a mocných pohybov, ktoré sa nedajú naučiť a ktoré sú vrodené obyvateľom plamenného a žeravého juhu.

Nikto nemohol odtrhnúť oči s Niny, ktorá tancovala a skoro sa nedotýkala parket. Oči jej horely oduševnením. Ešte pred tancom si strhla čierne fúzy a teraz sa vzášala pred nami, s očami, žiarivými ako hviezdy a s dlhými, čiernymi vrkočmi, ktoré jej tancovaly okolo hlavy. Celá rozhorúčená tempom a rozohnená radosťou oslňovala nás všetkých krásou a milotou.

Dotancovala. Dvorana sa len tak ozývala potleskom a pochvalami. Prosili ju, aby ešte zatancovala. Ale Nina bola ustatá.

*) Lezginka: kaukazský národný tanec.

Zadychčaná šla k pani riaditeľke, ktorá si nežne bozkala miláčka, sotrela mu starostlivo s čela veľké kropaje potu, a poslala Ninu zabávať sa s nami. Chcela som sa rozbehnúť oproti druhej priateľke, tuho si ju pritísnuť na prsia, bozkať ju za radosť, ktorú nám práve spravila. Nikdy som tak necítila, aké vzácne mi je jej priateľstvo. Bola som pyšná, že mi je dôvernou priateľkou, strašne pyšná! Ale, ach! Oproti Nine bežaly staršie žiačky, vzaly ju medzi seba, hostily ju cukrovím a bozkami a nepustily ju medzi nás, mladšie.

Potom som ju zazrela, ako sa vedie za ruku s Irčou Trachtenbergovou. Bolo mi veľmi ľúto, že ju nemôžem uchytiť vzdušnému motýlikovi.

Prvý raz po dlhom čase som zasa pocítila samotu.

Srdiečko mi búchalo, prsia sa mi mali puknúť...

Ale, keď Nina konečne prišla ku mne, odletel odo mňa všetek smútok.

Prešly sviatky. V nedeľu sa vracaly žiačky a život v ústave vstupoval do riadnych koľají.

XVII.

VZÁCNA NÁVŠTEVA

Raz — vari o desať dní po Vianociach — keď sme pozorne počúvaly pána profesora nemčiny, ktorý nám vysvetľoval nemecké slovesné tvary, ozval sa odrazu v ústave mocný a prerušovaný hlas zvona.

»Horí!« pomyslely sme si všetky. Niektoré skoro zamdlely ľakom. Naďu Fedorovú sme musely odniesť na rukách do nemocnice. Všetky sme vyskočily z lavíc, nevedely sme, čo robiť, ako sa zachrániť.

Pani triednička s pánom profesorom pozreli na seba v pomykove, a len po chvíľke podarilo sa slečne Arnovej vypovedať:

»Utište sa, deti, prišlo Jej Veličenstvo cárovná!«

»Prišla cárovná!« vzdychly sme si a nemohly sme ani vydýchnuť v očakávaní.

Cárovná! Ako sme mohly zabudnúť na vznešenú návštevu, keď nás už celý týždeň učily, ako ju privítať! Každé ráno pred vyučovaním nás učily všelijaké vety a obraty, ktoré by sme mohly použiť, keby sa nám cárovná prihovorila. Veď sme vedely, že príchod niektorého člena cárskej rodiny oznamujú prerušovaným hlasom zvona, ktorý visí nad ústavnou bránou, a

jednako sme v poslednej chvíli zabudly na všetko, len sme sa naľakaly a vyplašily.

Slečne Arnovej sa len veľmi ťažko podarilo uspokojiť nás natoľko, aby sme mohli pokračovať v učení. Videly sme, ako sa pani učiteľke neprestajne mení farba v tvári, ba i celý výraz, ako sa usilovne namáha zachovať si prítomnosť ducha. Zbadaly sme tiež, ako sa pánu profesorovi trasie v rukách gramatika. Toto ich rozčúlenie prechádzalo pomaly aj na nás.

»O chvíľočku príde naša Matka, dlho a túžobne očakávaná, príde do triedy a sadne si ta, do toho kresla...« šepkalo mi čosi a srdiečko mi bilo tuho, tuho...

Nečakaly sme dlho. O niekoľko minút sa dvere otvorily dokorán a do triedy vošla štíhla, útla, nevysoká dáma, s veľkými, výraznými, brnavými očami, ktoré sa láskavo dívaly na nás zpod kožušínovej čiapočky, vtlačenej hlboko do čela. Okolo hrdla mala drahocennú kožušinu na tmavoškoricových, celkom prostých šatách.

Za ňou šla pani riaditeľka pri veľmi vysokom, mocnom dôstojníkovi so širokými plecami a veľmi sympatickou, úprimnou, opravdivo ruskou tvárou.

»Kedy príde cárovná?« chcela som sa spýtať susedky, lebo som si myslela, že teraz prišli len členovia cárskej družiny. Ale videla som, že dievčence vychádzajú z lavíc a Nina sa tiež poberá. Všetky sme sa poklonily až skoro po zem a zvolaly sme odrazu nahlas a zreteľne:

»Zdrávstvujte, Vaše cárske Veličenstvo!«

A hneď potom sme opakovali pozdrav po francúzsky:

»Nous avons l'honneur de saluer Vôtre Majesté Impériale!«

Už som nepochybovala: pred nami stáli cár a cárovná.

Keď som zavše myslievala na cára a cárovnú, vždy som si o nich básnila a kreslila som si cárske manželov celkom inakšie. Predstavovala som si, že sa môžu na verejnosti uka-

zovať len v slávnom sprievode mnohých dvoranov, v bohato zlatom vyšívaných alebo celých brokátových oblekoch, posiatych od hlavy po päty vzácnymi skvostami a drahými kameňmi...

A zatiaľ videla som teraz cára a cárovnú v jednoduchých šatách škoricovej farby a v obyčajnej uniforme ktoréhosi gardového pluku hlavného mesta. Miesto povýšeného, pyšného pohľadu — milé, láskavé úsmevy na dobrotivých tvárach.

»Zdrávstvujte, deti!« ozval sa cár mocným, príjemným hlasom.

»Čo sa učíte?«

Pani riaditeľka začala vysvetľovať, že máme práve nemčinu a predstavila vzácnym hosťom slečnu učiteľku Arnovú a pána profesora. Cár a cárovná im podali ruky.

»Presvedčím sa, čo viete, dievčatká,« povedal cár s úsmevom, pozeral si bystrým pohľadom celú triedu a kývol Kyre Dergunovej.

Strašne som sa zľakla, lebo som vedela, že Kyra, známy leňoch, nebude vedieť odpovedať. Ale Kyra si smelo, so zdvihnutou hlavou, vstala v lavici. Jej smelosť a nebojácnosť musely na cára urobiť dobrý dojem, a vari práve tak na cárovnú, lebo sa jej obidvaja milostivo usmiali, a takto ju povzbudili, že bola ešte smelšia. Dergunová sa uprene zadívala na pána profesora. Dal jej niekoľko otázok z učiva, ktoré sme mali na minulú hodinu, a Kyra odpovedala smelo, isto a správne.

»Dobre,« pochválil ju cár a kývol jej, aby si sadla.

Potom si zasa popozeral všetky dievčence v triede a konečne som cítila, že sa zadíval na mňa. Cárov prenikavý, ale spolu aj teplý a láskavý pohľad na mňa neobyčajne účinkoval. Rozpálilo ma v tvári a triasla som sa na celom tele. Srdce sa mi tuho rozbúchalo, zdalo sa mi, že ho počuť... Hrdlo sa mi stislo, nemohla som ani vydýchnuť a oči sa mi zakalily slzami moc-

ného, sladkého a dojemného rozochvenia. Blízkosť cárova, jeho prosté, láskavé, otcovské pohľady, priateľský a láskavý úsmev vladára, ktorý držal v mocných a obrovských rukách osud štátu a stovky miliónov ľudí — prebudily v duši mladého dievčatka dojmy, aké doteraz nepoznalo a ovládly mu všetky myšlienky. A cár, vari porozumel, čo sa mi deje v duši, lebo v očiach sa mu zaskvel ešte milší úsmev a povedal mi mäkkým, láskavým hlasom:

»Pod' sem, dievčatko!«

Rozčúlená a šťastná som vstala, vyšla z lavice a poklonila som sa mu až skoro po zem.

»Vieš nejakú básničku?« spýtal sa ma.

»Viem Erklönig od Goetheho,« odpovedala som tíško.

»Musíte vždy povedať Vaše Imperátorské Veličenstvo, keď vás Jeho Veličenstvo osloví,« napomenul ma tíško pán profesor.

Pozrela som v pomykove naň, ale hneď som sa zasa zadívala na bohatiersku postavu drahého cára, ktorého zbožňovalo celé Rusko.

»Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?« ... začala som nesmelým hlasom prednášať báseň. Zpočiatku sa mi hlas veľmi triasol, ale čím dlhšie som prednášala báseň, ktorú sme sa mali naučiť na minulú hodinu, tým pokojnejšie a hlasnejšie som odpovedala a napokon som sa už celkom dobre sústredila na obsah básne a zabudla som na všetko dookola.

»Znamenite dievčatko!« ozval sa zasa cárov príjemný bas.
»Ako sa voláš?«

A cárova veľká a ťažká ruka mi hladkala vlasy.

»Ludmila Vlasovská, Vaše Imperátorské Veličenstvo,« odpovedala som.

»Dcéra hrdinu, čo obetoval život za vlasť,« povedal cár tíško.

Bol odvrátený odo mňa, chcel, aby ho počuly len cárovná a pani riaditeľka. Ale môjmu jemnému sluchu neušla jeho poznámka.

»Pod' ku mne, dieťaťko!« zavolala ma cárovná nežným, príjemným hlasom po francúzsky. Keď som prišla ku kreslu, v ktorom sedela, dotkla sa mi hlavy rukou v žltej rukavičke a hlboké, tmavé oči sa mi zadívaly celkom zblízka do tváre.

Inštinktívne som sa nahla k nej a ústa Jej Veličenstva sa mi dotkli rozpáleného líca.

Blažená vracala som sa do lavice, nevedela som, že mi dolu lícami tečú slzy a nepočula som vlastné kroky.

Cárski manželia o chvíľku vstali, kývli nám milostivo hlavami a šli ku dverám. Cár zastal ešte vo dverách, a skrikol veselo po vojensky, až sa všetko otriaslo:

»Molodci, rebjata, starajtes!« (Junáci, deti, usilujte sa!)

»Pousilujeme sa, Vaše Imperátorské Veličenstvo!« volaly sme mu z plných hrdiel, ako sme zavše začuly, keď sa vojaci cvičili. Celkom sme zabudly na pozdrav, ktorý nás slečna učiteľka Arnová učila niekoľko dní.

Hneď ako cár a cárovná s pani riaditeľkou odišli do vyšších tried, kázala nám slečna Arnová, aby sme si postávaly do párov a zaviedla nás do dvorany.

Tam už boly dievčence z niektorých tried. Chytro a s trémou si sadaly za klavíre, lebo mali zahrať slávnostné fanfáry na šestnásť rúk. Učily sa ich na túto príležitosť už niekoľko týždňov.

Za nimi stála stará pani učiteľka hudby s červenými škvrnami na lícach.

»Idú! Idú!« kričaly dievčence, ktoré stály vo dverách na stráži.

Pani učiteľka zdvihla taktovku a ozvaly sa prvé akordy... Vzácní hostia, sprevádzaní pani riaditeľkou a protektormi ústavu, prišli do dvorany, sadli si do kresiel, ktoré im prichystali

práve pod obrazmi cára Pavla I. a cára Osloboditeľa. Za nimi sa hrnuly žiačky vyšších tried, ako sa ktorá dostala a pretlačila, celkom bez poriadku.

Cár s cárovnou si pozerali rady dievčat, ktoré skoro nedýchaly, aby im neušiel ani najmenší pohyb vzácných hostí.

Aj my, s Ninou, sme sa držaly za ruky a nespúšťaly sme s nich oči.

Fanfáry na šestnásť rúk odznely a cár a cárovná žiačky veľmi pochválili. Potom vyšla Irtenevová doprostred dvorany. Bola z najvyššej, siedmej triedy. Privítala hostí najčistejšou francúzštinou — privítanie jej napísal pán profesor Rotte — veľmi krásnymi a obratnými výrazmi. Cárovná jej milostivo podala ruku, ktorú Irtenevová bozkala. Cárovnina ruka, takto, bez rukavičky, zdala sa veľmi maličká, biela, ako by detská. Ligotaly sa na nej vzácné prstene.

Potom vystúpila zpomedi dievčat žiačka šiestej triedy, dobrá a obľúbená, tučná Barková. Poklonila sa hosťom skoro po zem a začala prednášať verše, ktoré složila im na počesť a v ktorých opísala proste, ale srdečne, ako vrúčne si milujú všetky ruské deti Otca a Matku.

Cára verše dojaly. Cárovná, s očima, plnými slz, objala mladú poetku, opojenú radosťou a šťastím.

Potom sme si všetky postávaly okolo klavíra a zaspievaly sme rybársku pesničku. Celý ústav sa ozýval mladými, zvučnými hlasmi. Sbor pomaly prechádzal do jemných dvojspevov a ľahučkých trilkov a zasa sa rozzvučaly všetky hlasy. Vznešení hostia vstali s kresiel a prechádzali sa medzi žiačkami. Niektorým sa prihovorili, vypytovali sa ich na rodičov, na domov, ako sa učia, a či sú zdravé. Cár zbadal niekoľko bledých tváričiek, čudoval sa a spytoval sa pani riaditeľky, prečo sú dievčatá také bledé. Poprosil pani riaditeľku, ktorá ho ani na chvíľku neopustila, aby starostlivo pozorovala a dbala na chorľavé diev-

čatká, aby dostávaly v ústave výživnú stravu, aby ich posielala často na čerstvý vzduch a aby byly neprestajne pod lekárskym dozorom.

Keď sa blížili k našej triede, pozrela som akosi nechtiac na Ninu. Stála nepohnute s rozžiarenými očami. Len nozdry sa jej rýchlo pohybovaly. Vtom cár zastal pred ňou a spýtal sa jej:

»Ako sa voláš, dievčatko?«

»Princezná Nina Džavachová ogly Džamatová,« odpovedala Nina zvučným, hrdelným hláskom.

Cár sa láskavo usmial a hladkal jej ligotavé čierne vrkoče.

»Z Kaukazu si?« spýtala sa cárovná po rusky.

»Áno, Vaše Veličenstvo.«

»A máš rada Kaukaz?« spýtal sa jej cár a ešte vždy jej držal ruku na hlave.

»Nieto nič krajšieho a milšieho na celom svete, ako Kaukaz! Mám ho veľmi, veľmi rada,« odpovedala Nina živo a zápalisto a oči sa jej ešte väčšmi rozžiarili. Priateľka bola v tej chvíli naozaj nádherná, ako tak stála pred cárom vzpriamená a hľadiaca mu smelo a s oduševnením do očí.

»Krásne dieťa!« pošepla cárovná pani riaditeľke a ešte sa s ňou porozprávala, iste o Nine.

Keď sme videly, že sa vznácní hostia chystajú odísť, zaspievaly sme im našu ruskú hymnu „Bože, carja chrani!“ a pozdravily sme ich mohutným „Hurá!“ aké ešte nepočuly hrubé ústavné steny.

Vôbec sme nedbaly na poriadok a disciplínu, ktorým sme sa inokedy bez reptania podriaďovali, všetky sme sa tisly k cárskym manželom, obstúpily sme ich a takto sme ich odprevádzaly k východu. Darmo nás napomínala pani riaditeľka, aby sme šly pekne dve a dve, darmo nás napomínali pani triedničky a páni profesori, darmo sa nám slečna Arnová vyhrážala trestami. Inokedy ako ovečky poddajné žiačky, vypovedaly teraz

odrazu poslušnosť. Neprestávaly sme kričať „hurá!“, socaly sme sa v chodbe a na schodišti. Keď sme sa takto dostaly do predsiene, vytrhly sme z rúk vysokého vojaka cárovnin sobolí kožuch a cárov dôstojnícky plášť s perziánovým golierom. Vyskalkovaly sme veru vysoko, keď sme ho cárovi pomáhaly obliekať.

Potom sme cárovnej obuly na maličké nôžky teplé, kožušinové snehovky, a chcely sme obuť aj cára, ale cár zbadal, čo zamýšľame a chytro vyhodil šatôčku do povetria, aby nám upútal pozornosť iným smerom. Jednej z nás sa podarilo zachytiť šatôčku, ale už jej ju druhá ťahala z rúk a o chvíľočku bola malá cárska šatôčka roztrhaná na kusy a staršie žiačky si ich pochytaly na pamiatku na vzácnu návštevu.

»Nám dajte cigarety, Vaše Veličenstvo!« zapišťaly menšie žiačky, keď videly, že si cár zapaľuje cigaretu.

»Ach, vy potvorky!« zasmial sa cár a hneď vyprázdnil zlatú tabatierku a rozhodil nám cigarety.

»Dajte deťom tri dni prázdno!« začuly sme posledné cárove slová, keď už vzácní hostia vychodili z brány a tešily sme sa.

Ohlušiteľné „Hurá!“ kričaly sme mu na odpoveď — toto „hurá“, z ústavu prevzal ohromný zástup, čakajúci cára a cárovnú pred ústavom. Vzácní hostia kývali všetkým na pozdrav, potom si sadli do saní, vysoký vojak si stal za nich a čistokrvné arabské kone s iskriacimi očami uháňaly zasneženou ulicou.

Obsadily sme obloky všetkých prízemných miestností v ústave, aby sme čím najdlhšie mohli vidieť cára a cárovnú.

»Bože, aká som šťastná! Aká šťastná, že som videla cára a cárovnú!« kričala Nina, a v tejto vždy pyšnej tvári zbadala som výraz hlbokého dojatia.

»Aj ja, Ninôčka, aj ja!« prisvedčila som jej. Objaly sme sa a dlho sme tak ostaly.

Zo sladkého opojenia nás vytrhla Maňa Ivanová.

»Dievčence, škoda-preškoda, že cárovná s báfuškom nezašli aj do jedálne!« vzdychla si, iste úprimne.

»Prečo?«

»Vy tiež nič nechápete! Iste by nás potom lepšie chovali. Veď jeme samú šošovicu a rezne, fazuľu a rezne a rezne a zasa rezne. Ani nevieme ako iné jedlo vyzerá! Už by sa to malo zmeniť!«

Ale nikto nevenoval pozornosť týmto slovám. Všetky sme boli presvedčené, že sa v slávnostných chvíľach nepatrí spomínať nenávidenú ústavnú stravu. Blízky, čo aj krátky styk so zbožňovaným cárom a jeho vzácnou ženou naplnil a osvietil nám duše povznášajúcim citom, ktorého zárodky dodnes ešte len driemaly v nás, citom, z ktorého sa rodia popudy k vlastneckým činom.

A ešte dlho, dlho potom spomínaly sme tento pamätný deň.

XVIII.

B Ú R K A

»Milý pane! Prosíme Vás, pošlite nám za tri kopejky pálených mandlí, za päť kopejok biskupského chlebička a za dve kopejky kanditovaných cukríkov.«

Tieto slová napísala Marusa Zápolská na kartičku. Kyra opravila pravopisné chyby a kartička s celkom novou ligotavou pätnásfkopejkou zmizla jej v hlbokom vrecku.

Červenke — ako sme prezývaly Zápolskú — doniesla v nedeľu staršia sestra krásnu hodvábnu šatôčku. V rožku našla zaviazaný ligotavý peniaz. Vybrala peniaz, nerozmýšľala dlho a rozhodla sa, že zaň nakúpi maškrt, hoci to v ústave prísne zakazovali, a pani učiteľky sa vyhrážaly vždy najprísnejšími trestami tým, čo by sa pokúsily kúpiť si niečo mimo ústav. Kyra, s kartičkou vo vrecku, vyšla z lavice, vzala si malý sklený krčiažtek, šla ku stolíku, kde sedela slečna Arnová a poprosila ju, či sa môže ísť napiť vody.

Pani učiteľka nešípila, aký hriešny úmysel skrýva sa pod touto zámienkou všetečného dievčatka a pustila ju von. A Kyra sa hneď rozbehla chodbou, dolu schodami, preskakovala tri schody odrazu a nakukla do vrátnice. Vo vrátnici sedel vrátnik Peter v červenej, zlatom lemovanej livreji s pomocníkom Gav-

rilovičom, malým, vráskavým starčekom, ale vždy veselým a pohyblivým, ako živé striebro.

Gavrilovič zbadal maličkými, ale bystrými očkami každý pohyb naokolo a pravdaže hneď zočil aj Kyru. Len čo Peter vyšiel z vrátnice, vykradol sa aj on a ponáhľal sa k schovanému dievčatku.

»Gavrilovič, milý, drahý Gavrilovič, prejdite nám do obchodu. Tu máte kartičku, je na nej napísané, čo nám máte kúpiť a tu máte peniaze. Päťkopejku si môžete nechať, ale prosím vás pekne, poponáhľajte sa! Keď sa vrátite, položte všetko do kútika za dvere,« prosila ho Kyra chytro a neprestajne sa obzerala.

»Dobre, slečna-holubička, len si dajte pozor, aby ste sa neprezradili...« šeptal Gavrilovič, vzal Kyre kartičku a peniaze a ponáhľal sa zadným východom z budovy.

Kyra sa vrátila do triedy. Usilovala sa prejsť popri slečne Arnovej, aby ju nezbadala, a podarilo sa jej to naozaj skvele.

»Všetko v poriadku,« pošepla Červenka a celá žiarila radosťou.

»Ale kto pôjde pre cukríky, keď ich Gavrilovič donesie?« spýtala som sa.

»Viete čo, ja vám pôjdem pre ne za kúsok biskupského chlebička a dva cukríky,« ponúkla sa Belská.

»Dobre,« súhlasily Kyra a Červenka.

»Choď už,« pošepla Kyra Belskej o chvíľku, lebo si myslela, že už Gavrilovič stihol všetko nakúpiť a položiť na dohovorené miesto. Belská len mlčky prikývla, vzala si krčiaztek a šla poprosiť slečnu Arnovú, či sa smie ísť napiť.

Ale smäd dvoch najprešibanejších žiačok iste vzbudil podozrenie pani učiteľky. Kývla síce Belskej, že sa môže ísť napiť, ale, len čo Belská vyšla z triedy, vstala od stola a šla za ňou. Všetky sme sa striasly strachom.

»Čo z toho bude? Čo len z toho bude?« spytovaly sme sa s hrôzou.

Ale čoskoro bola naša zvedavosť ukojená. Belskej sa ani neprisnilo, aké nebezpečenstvo jej hrozí. Sletela dolu schodmi, zastala pri sklených dverách, za ktorými mal Gavrilovič schovať maškrtky, a hľadala ich.

A naozaj: v tmavom kúte za dvermi ležalo neveľké vrecúško s mandľami, biskupským chlebíčkom a cukríkmi. Belská všetko vybrala z vrecúška a poukladala do vrecák. Naprávala si vrecká, aby nebolo vidno, že v nich niečo má, a ani sa ešte nezvrtla na zpiatočnú cestu do triedy, keď ju zrazu naľakal ostrý, nepríjemný hlas, až hrôzou vykrikla.

Pred ňou stála slečna Arnová so zamračenou tvárou ako najčernejší oblak.

»Sem si teda chodíte po vodu?« spýtala sa a doložila ešte prísnejšie:

»Vyberte z vreciek všetky tie babraniny!«

»Keby vedela, aké vzácne a chutné maškrtky tam mám! Keby videla pálené mandle, krehký chlebíček a priesračné cukríky, iste by ich nenazvala babraninami,« myslela si naľakaná Belská.

Ale slečna Arnová smýšľala ináč o týchto veciach a vkus sa jej nesrovnával s vkusom Belskej.

Opatrne načrela do vrecák prichyteného dievčatka a vyťahovala dvoma prstami v papieri zabalené poklady, ako by sa bola bála, aby si tie dva prsty nezašpinila babraninami, ktoré sa mali dostať do ústavu takou okružnou, zlodejskou cestou. Keď všetko vylovila, chytila Belskú za ruku a víťazne ju viedla do triedy.

Belská sa triasla, nemohla vypovedať ani slovička. Pravdaže nebolo ani pomyslenia, aby slečnu odprosila a aby jej to slečna odpustila.

»Dievčence,« oslovila nás pani učiteľka slávnostným hlasom, keď vystúpila na katedru a sadla si za stolík, »prichytila som v tejto triede žiačku, ktorá prestúpila základné pravidlá, v našom ústave vždy prísne zachovávané. Pohanila ústav a zľahčila jeho skvelú povesť tým, že nakúpila v meste maškrtky a potajomky ich chcela doniesť do triedy. Prísne ju potresceme! Nesmieme odpustiť takú bezočivosť. Navrhнем, aby Belskú za tento priestupok vylúčili. A iste ju vylúčia, ak neprežradí, ktorá jej dala peniaze na tieto babraniny.«

Slečne Arnovej našťastie ani na um neprišiel Gavrilovič.

»Teraz idem k slečne inšpektorke a hneď jej všetko oznámim,« dodala. Zabalila korisť do čistého papiera a vyšla s ňou z triedy.

»Nešťastná Belská!« ľutovaly sme obe slečny Arnovej.

Ani za celý svet sme nechcely prezradiť Gavriloviča, i keby sme tým boli, možno, zachránili Belskú. Vedely sme dobre, že by starček, neborák, bol pre nás stratil síce skromnú, ale jednako len istú službu a že by sa mu rodina, bývajúca niekde v malej komôrke pod strechou, ocitla bez prístrešia na ulici.

Smutne sme sa dívaly na Belskú, ktorá stála pred laviciami a prelievala horké slzy. Všetky sme sa sbehly okolo nej a radily sme sa, čo robiť.

»Neplač, Belská, všetkému sme na príčine my s Kyrou,« povedala jej Červenka a tiež jej mnoho nechýbalo do plaču. »Poď, Kyra, musíme ju zachrániť!« povedala o chvíľku odhodlane a energicky vystrela zlatú jagavú červenú hlavičku.

»Počkajte!« skríkla odrazu Nina, ktorá doteraz stála v lavici so smraštenými ohrvami. »Ak pôjdete k pani inšpektorke, vyhodia nielen Belskú, ale aj vás obidve. Viete, že ste u pani inšpektorky nie práve najlepšie zapísané. Pôjdem ja, a to rovno k pani riaditeľke a rozpoviem jej, ako sa všetko stalo, ale tak

to zariadim, aby na Gavriloviča nepadlo ani najmenšie podozrenie, aby sa zdalo, že som ja všetkému na príčine . . .»

»Ale potrescú ňa, Nina!« odporovaly jej dievčence.

»Ale nie tak, ako by potrestaly vás! Nebojím sa, že ma vyhodí, lebo pani riaditeľka dala oteckovi čestné slovo a sľúbila mu, že sa bude starať o mňa ako vlastná matka . . . a okrem toho som predsa medzi „smotánkou“ a rozmyslia si, či ma vyhodí alebo nie. Utri si slzy, Belská, a ty Červenka s Kyrrou, nebojte sa už, všetko dáme do poriadku! Pamätám sa veľmi dobre, ako Ľudka za mňa trpela . . . teraz prišiel rad na mňa. Poď so mnou, Ľudka!« zavolala ma a obidve sme vyšly z triedy. Dievčence nám želaly, aby sa nám všetko podarilo.

Drobček, ktorý sa s nami už tri mesiace nerozprával, rozbehol sa za nami, dohonil nás a povedal:

»Pomerme sa, Džavachová a Vlasovská!«

Obidve sme sa s Markovou bozkaly na znak obnoveného priateľstva.

»Vidíš, predsa je nie taká zlá, akou sa robí!« povedala som Nine dojatá.

Prebehly sme chodbou, sbehly dolu schodmi a spýtaly sme sa sluhu:

»Pani riaditeľka je doma?«

»Nech sa vám páči, princezná, pani riaditeľka je v izbe,« odpovedal nám sluha úctivo, lebo vedel, že malá princezná smie hocikedy navštíviť pani riaditeľku.

Nina smelo vkročila, držiac ma za ruku . . . Nesmelo som vstúpila do tej istej izby, kde ma pred polrokom prijali, vtedy ešte maličkú, zarazenú vidiečanku.

Pani riaditeľka sedela vo veľkom kresle a vyšívala. Nevstala a nešla nám oproti s láskavým úsmevom, ako vtedy, len zvihla oči od vyšívania a kývla nám rukou na pozdrav:

»Čo chcete, deti?«

Jazyk mi primrzol k podnebiu, keď som sa dívala na pokojnú a prísnu tvár pani riaditeľky a na jej majestátnu a okrúhlu postavu.

»Načo ste prišli, deti?« opakovala otázku.

Ale keď zazrela Ninu, hneď sa jej vyjasnila tvár a povedala láskavo:

»Ach, ty si to, malá princezná? Čo nového?«

Nina vykročila k nej a začala rozprávať trasľavým a rozčúleným hlasom. Nebála sa o seba, bála sa o Gavriloviča. Vedela, keby vyslovila jeho meno, spravila by ho nešťastným na celý život, ale zasa bolo jej veľmi ťažko rozpovedať všetko a nepomenovať ho.

Čím dlhšie Nina rozprávala, tým prísnejšou a zamračenejšou bola pani riaditeľkina tvár, a keď Nina skončila históriu, ktorú si nachytro vymyslela, mraštila sa pani riaditeľka ako najčernejší oblak.

»Neverím ti, nespravila si to ty, naša najlepšia žiačka, opora a nádej nášho ústavu,« povedala potom pani riaditeľka pokojným, ale ostrým hlasom, v ktorom už nebolo láskavého a priateľského tónu. »Ale to je už teraz všetko jedno. Priznala si sa, musím ťa teda potrestať. Oteckovi nechcem písať, aká si, že vystrájaš veci, nedôstojné princeznej Džavachovej, ale musíš mi prezradiť, kto vám tie nechutné veci doniesol do ústavu!«

Pri týchto slovách mráz prebehol celým Nininým telom. Neskôršie mi rozprávala, že videla celkom zreteľne pred očami Gavrilovičove hladné deti, že videla, ako Gavriloviča vyhnali zo služby v ústave, ako sa mu celá rodina tára v biede petrohradskými ulicami a žobre si kúsok chleba, že videla Gavriloviča chorého, vyčerpaného bolesťou a zármutkom.

»Pani riaditeľka,« nešeptala už, ale stenala Nina, »poviem

vám, kto nám doniesol cukríky, ak mi sľúbite, že ho nevyženiete z ústavu.»

Pani riaditeľka vstala z kresla. Videly sme ako jej líca očervenely hnevom.

»Čože?« skríkla na Ninu. »Ešte sa opovažuješ jednať sa so mnou? Tak ľutuješ, čo si spravila? ... Robíš ústavu nepríjemnosti a hanbu, tajne vyčínaš darebáctva, pokrývaš veci, ako posledná, zanovitá neposlušná žiačka, a ešte sa opovážiš so mnou vyjednávať? Rozkazujem ti, hneď mi povedz, kto tie veci doniesol!«

Nina bledla väčšmi a väčšmi. Na čelo, biele ako mramor, vystúpily jej veľké kropaje potu. Čušala. Len oči jej žiarily vždy jasnejšie a ohnivejšie, len tie drahé oči svedčily, aká búrka jej zúri v čistej smelej a nebojácnej duši.

Pani riaditeľka sa zasa zadívala na Ninu. Jej chladný, prísny pohľad skrížil sa s blčiacim pohľadom Nininým. Iste videla strašné muky nešťastného dievčatka, lebo zmiernila trochu výraz tváre a povedala nie už tak celkom prísne:

»Viem, že mi neprezradíš, kto ti pomáhal. Ale viem aj to, že už nikdy nikoho nepošleš pre cukríky, lebo to, čo teraz cítiš v duši — vidím dobre, ako bojuješ, ako strpaš strachom, aby nikto nemusel trpieť za teba — bude ti dostatočnou výstrahou. Za trest ti vymažú meno s červenej tabule, a nesmú ti ho napísať na tabuľu do konca školského roku, a na vysvedčenie nedostaneš jednotku z chovania. Rozumela si? A teraz choď!«

Poklonily sme sa a pošly sme ku dverám. Ale pani riaditeľka nás ešte raz zavolala:

»Čo sa to len s tebou porobilo, dievča! Ako si sa zmenila, princezná Džavachová! Myslíš, že sa otecko poteší, keď mu donesieš zlú známku z chovania? Možno odpustiť, keď je niekto živý, veselej povahy, keď vystrája detské šanty, neškodné,

naívne, neúmyselné — ale čo si nám ty dnes vyviedla, ti nikdy nezabudnem!»

»A ty,« oslovila ma už trochu prívetivejšie, »prečo si to dovolila priateľke?«

Čušala som.

»Nech sa to už nikdy nestane!« počula som posledné slová pani riaditeľky.

»Keby vedela, keby len trošičku šípila, akú má princezná Džavachová šľachetnú, krásnu a čistú dušu!« vírilo mi v hlave. »Keby len vedela pochopiť dobrotu a nekonečnú obetivosť jej detského srdiečka!...«

Smutné a rozčúlené vyšly sme z bytu pani riaditeľky. Ale tešilo nás aspoň, že sme zachránily nešťastného Gavriloviča, ktorý celý čas stípal strachom. V triede nás privítaly hlasité výkriky vďaky a oduševnenia.

Kyra, Červenka a Belská objímaly Ninu, skoro ju zadusily.

Dozvedely sme sa, že pani inšpektorka už bola v triede, kým sme boli u pani riaditeľky a potrestala Belskú. Vzala jej zásterku a stužky z vlasov. O vyhodení z ústavu nepovedala vraj ani slova, lebo „Sova“ si domyslela, že má v tom aj Nina prsty, keď šla k pani riaditeľke. Ale, keď sa pani inšpektorka začala dievčeniec vypytovať, čušaly všetky ako hrob a tak sa vyšetrovanie chytro skončilo bez výsledku.

»Pani riaditeľka ma potrestala, nesmiem dostať jednotku z chovania,« rozprávala Nina spolužiačkam, »a do konca roku nesmú mi napísať meno na červenú tabuľu.«

»No to je veru krásne,« ozvala sa slečna Arnová, keď začula Ninu a vypliešala na ňu oči. »A prečo?«

»Lebo som poslala kúpiť cukríky a kázala Belskej, aby ich doniesla z chodby.«

»Pekné prekvapenie od príkladnej žiačky!« syčala slečna, ktorá vycítila posmech z princezniných slov.

Nasledujúcu nedeľu sme dostávaly za dobré chovanie biele a belasé stužky.

»A princezná Džavachová nemá dnes stužku?« čudovala sa Irča Trachtenbergová, ktorá šla s dvoma priateľkami okolo nás do kuchyne, kde sa žiačky najvyššej triedy pod dozorom pani triedničky priučaly variť.

»Stužky len vlasy trhajú!« odpovedala Nina so smiechom.

»Princezná urobila Vlasovskej miesto medzi „smotánkou“,« žartovaly dievčence. Začervenala som sa, prišla som do pomykova pri tejto poznámke.

Biela a červená stužka ma páčila na hlave ako trňová koruna, najradšej by som si ju bola strhla a rozdupala, lebo som bola presvedčená, že si ju Nina zaslúžila skôr ako ja. Len na Ninine prosby som si stužku nechala.

Belskú vôbec nemrzelo, že musí byť celý deň bez zásterky, privykla už na to...

Čas letel ako strela. Vo fašiangoch sme chodievaly častejšie peši do mesta. Dostávaly sme zavše na obed pampúšky s tvarohom, alebo smotanou. Žiačky vyšších tried chodievaly často do Zimného paláca, do Ermitáže a iných významnejších podnikov v meste. A my, čo mladšie, sme blúdievaly chodbami a dvoranou, čítaly knižky s mravno-poučným obsahom, kde ctnosť víťazí a vina dôjde trestu, alebo sme sa hraly na „obrázky“ a iné užitočné a príjemné hry.

XIX.

P Ô S T

Nedeľa pred prvým pôstom bola v ústave vždy veľmi významným dňom.

Už ráno sme vstávaly v akejsi slávnostnej nálade.

»Zajtra sa začne pôst, čas pokánia, pôjdeme k spovedi, dnes musíme odprosiť všetkých známych a blízkych,« — pripomínaly sme si, keď sme sa obliekaly a česaly ticho a bez šantov, nie ako inokedy.

Žiačky, ktoré prišli poobede navštíviť príbuzní, objímaly a bozkávaly rodičov, sestry a bratov nežnejšie a dlhšie ako inokedy. Po obede sme šly odprosiť staršie žiačky a susedky z druhej triedy, s ktorými sme celý rok viedly neúprosnú vojnu Červenej a Bielej ruže, ako sa nám vysmievaly tretiačky, ktoré sa už začaly učiť dejepis. Darčeky, ktoré poobede doniesli hostia dievčencom, sa starostlivo rozdelily na obyčajné a pôstne. Obyčajné sa musely spojenými silami a spoločným pričinením do večera zjesť. Pôstne jedlá si žiačky schovaly na zajtra.

»Čo myslíš, torta je pôstne jedlo?« kričala naívne v triede nahlas Naďa Fedorová na Belskú.

»Ako si to predstavuješ, ty sprostáňa, veď je so smotanou!«

»So smotanou je biela torta, ale ja sa spytujem na červenú.«

»Aj v červenej je smotana.«

»Veru nie, červená torta je s jahodami.«

»Ale, dušička, ty sa do toho nerozumieš,« odbavila ju Belská.

»Dievčence, počuly ste, ako ju uráža v nedeľu pred pôstom!« zhrozila sa Maňa Ivanová, ktorá prišla k Nadi a dívala sa s pobožnou úctou na štvrtinku torty, ktorú Naďa držala v ruke a povedala:

»Nadinka, prosím ťa, daj mi ochutnať, podľa chuti rozoznám, či je to torta pôstna alebo nepôstna.«

V pondelok ráno nás zobudilo vyzváňanie zvonov z blízkeho kostola, kde sa asi práve končili raňajšie služby božie.

V jedálni nás zarazil zvláštny zápach.

»Vonia treska!« ňuchala Maňa skrčeným noštekcom. Bola veľmi zbehlá čo sa týkalo kuchyne.

Keď sme vyšly z jedálne, zastaly sme pri tabuľke, zavesenej na stene blízko dverí, na ktorú vpisovali, čo sa v ten ktorý deň varí. Dnes na obed sme mali mať: vínovú polievku a čaj so suchármi.

»To sa zasa neobjeme!« zalomila rukami smutná Maňa. »Kto mi dá polievku za sucháre?«

»Hanbi sa, v pôste spomínať také veci!« okríkla ju vážna Doda.

»Nie som farizej, ktorý sa neprestajne pretvaruje!« odsekla jej nahnevaná Maňa Ivanová.

»Nevadzte sa, dievčence!« tíšila ich Červenka, ktorá si dnes veľmi starostlivo učesala zlatočervené vlasy.

Rozdaly nám knižky náboženského obsahu: Život veľkej mučeníčky svätej Barbory, presvätého Mikuláša Divotvorcu, Andreja, Alexeja, človeka božieho, Viery, Nadežky a Ľubvy (Viery, Nádeje a Lásky) a ich matky Žofie. Vhlbily sme sa do čítania a v triede sa rozhostilo úplné ticho.

Keď mi o chvíľočku čítala Nina zvučným čistým hláskom,

ako lámali na kolese nežné telo panny Barbory, ktorá v týchto hrozných mukách spievala Stvoriteľovi chválospevy, vzdychla som si, ani neviem ako:

»Pane Bože, aké je to strašné, však Ninôčka?«

»Strašné?« spýtala sa ma Nina a zdvihla oči od knihy. »Ako rada by som takto trpela za Neho!«

O desiatej nás zaviedli do kostola na pôstne služby božie. Celý týždeň sme nemaly vyučovanie, ale ani jednej neprišlo na um šantiť, alebo veselo sa zabávať a žartovať. Všetky sme boli preniknuté vedomím očisty, ktorú potrebovaly naše duše, a na ktorú určili tieto dni. Po obede prišla k nám Lenôčka Korsaková s ťažkou Bibliou a čítala nám z nej až do večera. Na večeru sme mali riedku kapustnicu, ryby s hubovou omáčkou a múčnik. Sedely sme tíško za stolami, len pošepky sme sa rozprávaly.

Večerná pobožnosť urobila na mňa veľký dojem. Nemohly mi nerozhýbať dušu smutné pôstne pesničky, báfuškova tmavá kamža a slabo sa mihajúce svetielka sviec. Veď ma vždy už najmenšia maličkosť vedela rozčúliť.

V piatok mala ísť naša trieda na spoveď. Od bieleho rána chodily sme jedna za druhou a odprosovaly sme sa za urážky a zvady, ktorých sme sa dopustily s úmyslom, alebo nevedomky.

»Odpusť mi, Naďa, nadala som ti v sobotu do „žráčov“, lebo si mi nechcela dať ochutnať stehno z jahňaťa.«

»Boh ti odpusť!« odpovedala Naďa a dievčatká sa úprimne objaly a bozkaly.

»Čo mám robiť, prezývala som Irču. Povedala som, že je Švédka s pobelavými obrvami a vodovými očami,« vyznala som sa Nine úprimne.

Inokedy by iste bola vzblkla hnevom, ale teraz sa spamätala, že je deň pokánia, zdržala sa a len mi povedala ticho, ale dôrazne:

»Musíš ju odprosiť.«

Hneď som sa rozbehla do siedmej triedy. Na chodbe pred triedou som stretla Irču, ktorá sa tu prechádzala s inou žiačkou, nerozmýšľala som, šla som rovno k nej a povedala som jej:

»Odpusťte, slečna, ohovárala som vás raz...«

»Ale prečo?« zasmiala sa, »veď som ti nikdy neublížila!«

»Neublížili? Veď ste ma neprestajne okrádali o drahú Ninu! A ju ste zasa trápili tým, že ste si ju niekedy vôbec nevšimli!« Už som mala na jazyku tieto slová, ale spamätala som sa ešte dosť zavčasu, bozkala som Irču na líce, ktorým bola ku mne obrátená.

»Vystríhaj sa nových hriechov!« kričala za mnou Irčina priateľka. Neurazil ma jej posmech. Bola som taká zaujatá vlastnou dušou a jej očistením, že by som bola rada odpustila každému aj najväčšie previnenie.

Slečna učiteľka Heningová ani nečakala, kým ju odprosíme, odpustila nám sama. Potom nás viedla k pani riaditeľke, pani inšpektorke, k pánu inšpektorovi a slečne učiteľke Arnovej.

Pani inšpektorka Jeleninová sa rozrečnila naširoko-ďaleko. Vyčítala nám drobné šanty ako previnenia, ktoré nám budú vplývať na celý budúci život a ktoré musíme úprimne oľutovať, aby nám ich Pán Boh odpustil. Pani riaditeľka nám zasa na naše: »Odpusťte nám všetko, pani riaditeľka,« odpovedala proste a láskavo: »Pán Boh vám odpustí, deti moje!« Pán inšpektor len pokýval hlavou, šiel nám oproti a nedal nám ani prehovoriť. Zato, keď sme prišli k „Sove“, pred ktorou sme sa cítily najvinovatejšími, a povedaly jej nesmelo, pokorne a celkom tíško: »Odpusťte nám, slečna učiteľka,« neobišli sme nakrátko.

„Sova“ zdvihla oči k nebu a povedala nám:

»Veľmi ste sa previnily predo mnou, milé dievčence, ale, ak vám odpustí Ježiš Kristus, ako by som vám nemala odpustiť ja, nešťastná hriešnica?«

A zas uprela k povale oči, plné slz.

»Komediantka,« povedala Belská, keď sme vychádzaly z jej izby, celé zarazené touto nepríjemnou scénou.

»Belská, ako si to mohla povedať, veď sa kajame!« napomenula ju Červenka.

»Dievčence, choďte na spoveď... báfuška už čaká!« volaly nás priateľky na chodbe.

Dojaté sme prekročily prah kostola.

V kostole bolo skoro tma. Len málo lampôčok horelo pred obrazmi svätých s prísnyimi tvármi, ktorých podoby vynikaly reliéfne z pozlátených rámov ikonostasu. Na pravom chóre bola pohyblivá drevená stena, za ktorou sedel báfuška s krížom a evanjeliom.

Staly sme si do radu podľa abecedy. Tri prvé žiačky hneď odišli od nás a kľakly si pred ikonostasom.

Medzi nimi bola Belská. Prv, ako vykročila na chór, obzrela sa a šepla celej triede: »Odpusťte!« a to akýmsi mäkkým, u nej nezvyčajným hlasom, z ktorého zaznievala pokora a láska.

»Spovedá báfuška prísne? Dlho sa vypytuje?« spytovaly sme sa Kyry vari už desiaty raz, lebo bola už vlani na spovedi.

»Spravodlivo, ako u ktorej treba,« odpovedala a ani neodvrátila oči od modlitebnej knižky.

»Vlasovská, Gardinová a Džavachová,« šepla slečna Heninová a všetky tri sme si kľakly pod ikonostas.

Kľáčala som práve pod obrazom Spasiteľovým, napravo od cárskeho vchodu. Láskavá a nadzemsky dobrá tvár božského Trpiteľa dívala sa na mňa bledá a bolestivá. Trňová koruna vpúšťala ostré pichliače do svätej hlavy a potôčky krvi brázdily krásne, biele čelo. Oči Spasiteľove hľadely mi rovno do duše, a bola som presvedčená, že vidia všetko, čo sa deje v jej najtajnejších kútikoch.

Zmocnilo sa ma pomaličky mocné, neodolateľné náboženské oduševnenie.

»Bože môj,« šeptala som, »pomáhaj mi, prosím ťa. Daj, aby som bola dobrým, poriadnym dievčaťom, aby som sa usilovne učila a bola mamičke oporou . . ., aby som sa nikdy nehnevala a na nikoho nerozčúlila . . .«

Zdalo sa mi, že Spasiteľ dobrotivo počúva, čo mu šepcem, lebo sa mu akosi rozjasnilo v očiach, ktoré upieral na mňa. Vedela som, že sa mu moja úprimná modlitba páči, že ju vyslyší.

»Bože!« začala som sa zasa modliť. »Ako rada by som každému odpúšťala, všetkým odpúšťala, odpúšťala celému svetu! Len škoda, že nemám nepriateľov! Vyhľadala by som ich všetkých, vyobjímala by som ich, pritísila na srdce a pomodlila by som sa za každého osobitne . . .«

»Ludka, už ty ideš!« začula som známy hlas.

Pozrela som na Ninu. Je to ona, či nie? Vidím celkom novú, rozjasnenú tvár! Na nej božský výraz čistej, duchovnej krásy! Z očí leje sa neprestávajúcim prúdom tichá, mierna, sladká žiara. A aké hlboké, nedetsky vážne má oči!

»Chod', Ludka,« povedala mi ešte raz a padla na kolena pred obrazom Spasiteľovým, od ktorého som vstala.

Nesmelo som vkročila na chór. Za drevenou stenou sedel báfuška za stolom. Dnes mu neosvetľoval tvár prívetivý láskavý úsmev, dnes bol vážny a zdal sa až prísny.

Vošla som k nemu za stenu, kľakla som si pri ňom a pocítila som na hlave veľkú, mäkkú ruku.

Začala som sa spovedať. Spytoval sa ma podľa božích prikázaní, čím som zhrešila a ja som sa mu úprimne vyznávala z hriechov a strpala som, koľko ich bolo. Hrozila som sa ich vážnosti a ťažkých následkov.

»Bože veľký, Bože milostivý, odpusť mi, odpusť malému,

hriešnemu dievčatku,« ozývalo sa mi neprestajne sovreté srdiečko a dolu lícami stekaly mi teplé, čisté, detské slzy a kvapkaly na biely golierik a na báfuškove ruky.

»To je všetko?« spýtal sa otec Filemon, keď som zatíchla, lebo som sa už nevedela rozpamätať ani na jeden hriech, ktorým by som bola rozhnevala Pána Boha.

»Myslím, že všetko!« šeptala som.

»Odpúšťajú sa hriechy kajúcej otrokyne Ľudmily,« ozval sa nado mnou tichý hlas báfuškov. Hlavu mi zakryla štóla, aj cez ňu som cítila, ako mi otec Filemon robí kríž na temeni.

Rozochvená, ako by v opojení, vyšla som zpoza steny a kľakla som si pod obraz.

Zrazu ma čosi pichlo v prsiach, ako ostrá strela: prišlo mi na um, že som zabudla ešte na jeden hriech! Áno, celkom som zabudla. Chytro som vstala a vrátila som sa na chór. Poprosila som dievčence, aby ma ešte na chvíľku pustily k báfuškovi, a istejším krokom ako prvý raz, vošla som za stenu.

»Báfuška,« oslovila som tíško otca Filemona, ktorý pozrel na mňa prekvapeno, »zabudla som na jeden hriech.«

Díval sa na mňa dlho mlčky, potom sa nahol ku mne a povedal:

»Vrav!«

»Pohrdala som božím darom . . . som veľká, veľká hriešnica, lebo som pri obede hádzala na priateľky chlebové guľky . . .«

Pozorovala som, ako sa mu menil výraz tváre. Hlbšie sa sklonil ku mne, pohladkal mi rozpálené líca. Ešte raz mi prehodil na hlavu štólu a dal mi rozhrešenie.

Keď sme tíško, dojaté a zamyslené, vychádzaly z chrámu, stretávaly nás staršie žiačky, ktoré šly práve do jedálne na čaj.

»Sväté prváčky! Dievčence, poďte sa dívať, idú sväté!« kričala ktorási z nich.

Ale ani jedna z nás neodpovedala na tento nemiestny žart,

ktorý nás všetky rozhorčil a urazil ako drsný dotyk čohosi nečistého. Šly sme rovno do spálne. Večer sme ani čaj nepily, lebo sme nechcely nič vziať do úst do zajtrajšieho prijímania.

Na prijímanie sme šly v batistových zásterkách a nových zelených šatách.

Bolo krásne slnečné ráno. Zlaté lúče sa trblietaly na vzácnych kamžách a tvárach svätcov, ktorých prísne črty ako by zvlúdnely a zláskavely týmto ligotom a odrazom svetla z pozlátených rámov.

Ticho bolo ako pred spoveďou... tá istá slávnostná nálada.

»Čo, keby ma tak neznáma moc odtisla od posvätného kalicha?« pomyslela si veru nejedna z nás. »Alebo, keby sa mi pery tak stisly, že by som ich nijako nemohla otvoriť?«

Prišla nám všetkým na um povesť, ktorá prechádzala v ústave s pokolenia žiačok na pokolenie. Povesť o sestrách Neminových, ktoré sa večne vadily a ani pred spoveďou a svätým prijímaním sa nepomerily. Za trest jednu odtisla od kalicha nadprirodzená moc, práve, keď jej ho kňaz podával, a druhá nemohla za živý svet otvoriť krčovite stisnuté pery. Tak ani jedna zo zlých sestier nemohla prijať najsvätejšiu sviatosť.

S malými dušičkami a s rukami preloženými krížom na prsiach pristupovali sme ku kalichu a neprestajne sme myslely na nešťastné sestry Neminové.

Ale nikomu z nás sa nestalo nič takého.

Po prijímaní privítala nás v jedálni pani riaditeľka so staršími žiačkami. Všetky sa nám zdaly veľmi blízkymi, priateľskými... Boly by sme z radosti celý deň len plakaly a modlily sa... A aby nálada bola ešte sviatočnejšia, slniečko prebúdzalo zem teplými lúčami — prvou zvesťou o blížiacej sa, neďalekej jari...

XX.

VEĽKÁ NOC

Týždeň sa míňal za týždňom, pôst sa pomaly končil...

Nina mi kedysi dobre povedala, že druhá polovica školského roku prejde ako sen... S vôňou topeného masla a sušených húb miešal sa niektoré dni ľahký dych blížiacej sa jari. Obloky v spálňach bývaly celé dni otvorené a v triede sme musely častejšie spúšťať záclony, lebo nám ostré slnečné lúče svietili do očí. Von sa topil sneh a farbil sa na špinavo žlté. Celé dni sme sedávaly pri oblokoch s dvojitémi rámami.

Na Nininých čiernych vlasoch sa zasa beľala stužka za vzorné správanie sa v škole a jej meno sa zasa dostalo na červenú tabuľu. Bolo mi ľahko a veselo na duši. Blízka jar a neďaleké leto plnilo mi dušu sladkými nádejami...

Len jedna vec ma čoraz väčšmi trápila: princeznino zdravie. Bola so dňa na deň priezračnejšia, mala bielu pleť so sotva badateľným žltým nádychom. Oči jej horely čudným, iskrivým ohňom. Niekedy sa jej na lícach ukázaly červené škvrny a stratily sa práve tak chytro, ako sa boly rozhorely. Často kašľala, sucho a duto, a chytala sa pri kašli za prsia. Páni profesori a pani učiteľky k nej boli veľmi láskaví. Pani riaditeľka ju niekoľko ráz zavolala, aby sa šla s ňou previesť na koči. Žiačky,

ktoré vždy ľutujú trpiace priateľky, usilovaly sa, ako len vedely, aby obľúbenej spolužiačke preukázaly čo najviac oddanosti a lásky.

Všetky rady odpúšťaly nešťastnému dievčatku, keď bolo mrzuté alebo nespokojné a dráždivé, vedely, že je to všetko z choroby... Aj Irča — pyšná a nadutá Švédka — sa pričíňovala, ako len najlepšie vedela, aby Ninu trochu rozptýlila a zabavila. V nedeľu po návštevách nasnášaly dievčence na Ninin stolík najjemnejšie cukrovinky a najkrajšie ovocie, ale Nina neochutnala ani kúska, obyčajne všetko rozdala priateľkám. Maly sme v triede dosť takých, čo rady maškrtily.

A jedného dňa sa stalo čosi, čo nás všetky prekvapilo, hoci sme to každý deň čakaly: Nina ochorela celkom vážne a musela si ľahnúť.

Pamätám sa veľmi dobre na tú poslednú sobotu pred veľkonočnými prázdninami. Maly sme ostatnú hodinu zemepisu pred sviatkami. Zemepis nás učil starý pán profesor, veľmi láskavý na pohľad, všetkým nám tykal a volal nás „vnučkami“. Ale bol veľmi prísny, bály sme sa ho ako ohňa. Hodina sa už chýlila ku koncu, keď Alexej Ivanovič, (tak sa volal pán profesor) vyvolal Ninu.

»No, vnučka, poď nás trochu zabaviť!« povedal jej žartovne.

Vidím aj dnes na stene mapu s riekami, horami a mestami, vidím princeznú, nezvyčajne bledú. Držala v ruke čierny lineár a ukazovala na mape hranice:

»Béringov prieplav, Béringovo more, Ochotské more...« vravela slabučkým hláskom.

Odrazu ju pochytil strašný záchvat kašľa, nemohla odpovedať. Jednou rukou sa chytila za prsia a druhou si pridržala šatôčku na ústach. Na bielej šatôčke sa zjavily celkom zreteľne dve kvapky krvi.

»Zle mi je,« šepala tíško a padla do náručia slečny Heningovej, ktorá ju práve stihla zachytiť.

Všetko sa zakrútilo so mnou, všetko sa mi zahalilo hmlou: tabuľa, katedra, ba aj Alexej Ivanovič... Videla som len zamdletú princeznú na rukách dobrej Buchtičky. O niekoľko minút ju odniesly do nemocnice...

Hneď sa mi stratila dobrá vôňa, miesto nej rozhostil sa mi v duši ťažký smútok... Inštinktívne som cítila, že Nina je vážnejšie chorá, ako sme si doteraz myslely...

Celý deň som myslela na priateľku. Nemala som pre nič inšie smyslu, netešily ma ani veľkonočné darčeky, ktoré staršie žiačky nakúpily v meste a rozdeľovali v nižších triedach.

O šiestej poobede mi doniesla Máša — slúžka z nemocnice — kartičku, popísanú veľkým, známym písmom:

»Drahá Ľudka,« písala mi verná priateľka, »príď ku mne, veľmi mi je smutno. Vypýtaj sa od slečny učiteľky na celý večer. Veď sú prázdniny — máš dosť času. Na veky Tvoja

Nina.«

Hneď som jej splnila, čo si žiadala.

Bola v malej izbe pre ťažko chorých. Sedela pri obloku vo veľkom kresle. Skoro som ju nemohla poznať v bielom vigane, s nedbalo zapleteným, čiernym vrkočom.

Keď som prišla do izby, obrátila ku mne bledú, vpadnutú tvár a povedala mi s ľahkým úsmevom:

»Nehnevaj sa, Ľudka, že som si ťa zavolala. Chcela som ťa vidieť, bolo mi veľmi smutno za tebou.«

Len námahavo som zadržala slzy a bozkala som ju.

»Ach, keby už bolo teplo!« zašeptala túžobne. »Tak nerada som chorá... jar ma iste uzdraví... iste uzdraví... Ach, ako rada by som bola doma, na Kaukaze... tam je slnce... teplo... sú tam hory, drahé hory... Ver mi, Ľudka, zavše mám také tušenie, že už nikdy Kaukaz neuvidím...«

»Nevrav tak Nina, dobre vieš, že je to nie pravda!« uspokojovala som priateľku.

Ostala som s ňou celý večer, ktorý nám v dôvernom rozhovore prešiel veľmi chytro.

O ôsmej mi prišlo na um, že je naša trieda už iste na modlitbách, bozkala som teda Ninu a ponáhľala som sa z nemocnice.

Prišiel veľkonočný týždeň. Žiačky sa pomaly rozchádzaly domov. Ktoré boli z ďalej, odchádzaly prv a petrohradské žiačky ostávaly v ústave až do Zeleného štvrtka. Konečne aj tieto natešené, s veselým štebotaním a rozjasnenými tvármi opustily smutné hniezdo. V ústave ostaly z našej triedy tie isté žiačky ako na Vianoce, len tento raz sa aj Kyre podarilo ujsť trestu a odcestovať domov. Ostaly teda so mnou len záдумčivá Varja Čikunínová, peknučká Vaša Lérová a Belská, ktorá zasa nechcela ísť domov na prázdniny. A v prízemí, v malej nemocničnej izbičke, vítala veselé sviatky Vzkriesenia Pánovho sama samučičká moja nešťastná holubička Nina.

Veľkonočný balík od mamičky došiel neskoro. Až na bielu sobotu. Navrchu, na koláčoch, sladkom pečive a rozmanitých mäsitých jedlách a drobných darčekom, som hneď zazrela kytku konvaliniek. Boly síce napoly zvädnuté dlhou cestou, ale jednako som sa im veľmi potešila. Veď to byly prvé jarné kvety z drahej domoviny. Ani som si nevšimla koláčov, pečeného barančeka, ani krásnej ružovej, voňavej, doma údenej šunky a iných dobrôt, ktoré mi mamička vlastnou rukou nabalila do košíka, len som nežne bozkávala kvietky — voňavú predzvesť južnej jari... Nechala som v triede rozbalený kôš a bežala som k Nine.

»Stavím sa, že neuhádneš, čo som ti doniesla?« kričala som jej veselo už na prahu a skrývala som kytku za chrbtom.

Nina sedela v kresle s knihou v ruke. Zdvihla ku mne čierne oči, ktoré sa zdaly ohromne veľké vo vychudnutej tvári.

»Pozri Nina, nesiem ti darček!« povedala som jej a podala som jej kytku.

Žiadostivo ju chytila a pritisla si ju k perám. Vdychovala nežnú vôňu a tvárička sa jej rozjasňovala radosťou a šťastím.

»Konvalinky! Veď je to jar! Opravdivá jar, Ľudka!« vravela tak chytró, že nemohla ani vydýchnuť.

Dávno som ju nevidela takú natešenú, takú krásnu. Zavolala Matenku a poprosila ju, aby doniesla vody. Dala kvietky do vázy a nespustila s nich oka.

Porozprávala som jej, že sú z drahej Ukrajiny a že mi ich mamička priložila k veľkonočným darčekom.

»Keď budeš mamičke písať, bozkávaj ju za mňa sto ráz a napíš jej, že ju mám veľmi, veľmi rada!« povedala, keď som jej vyrozprávala, ako som prišla ku kvetom.

Objaly sme sa a vrúcne sme sa bozkaly.

Takáto chorá a slabá, zdala sa mi Nina akási nežnejšia, neznáma, ale aj krajšia a milšia. Veď predtým toto dievčatko bývalo také pyšné, smelé a nebojazlivé, každý si ju musel ctiť, obdivovať, ale aj milovať.

Pred nočnými službami božími v sobotu večer nás doviedly včasiaše do spálne. Hneď sme si začaly všetko chystať na veľkonočnú hostinu. Pani triednička nám dovolila, aby sme si postavily dovedna niekoľko nočných stolíkov, prikryly sme ich celkom čistým, bielym obrusom a na takýto stôl sme rozostavily jedlá, čo mi mamička poslala. Potom sme si políhaly, aby sme vstaly svieže na raňajšie služby božie, aby sme radostne privítaly Vzkriesenie.

Čudný sen sa mi prisnil tej noci. Ešte teraz, po mnohých rokoch vidím všetko celkom jasne a živo. Videla som lúky, zakvitnuté množstvom kvetov, dýchajúcich opojnou vôňou, čo

pripomína vôňu kadidla. Keď som sa sohla k niektorému kvietku, videla som, že sa na stopke, miesto kvetného kališka s korunhou, kolemba malá, živá bytosť s krídelkami. A ako som sa im uprene zahľadela do tváričiek, poznala som v každom kvietku ktorúsi žiačku z našej triedy, ale veľmi zmenšenú a krajšiu, ako v skutočnosti. Našla som tam Belskú, Fodorovú, Gardinovú, Červenku, Kyru — slovom všetky, a to také maličké, ako najminiaturnejšie francúzske bábiky. Aj seba som tam našla, maličkú, priehračnú ako ostatné, s ľahučkými krídelkami na chrbte.

»Ľudka,« začula som zrazu slabučký hlások, ako šelest najmenejšieho vánku, »Ľudka, počkaj ma!«

Dohonil ma maličký, okrídlený motýlik a podával mi ruku. Bola to Nina, poznala som jej oči, tvár a čierne vrkoče.

Hneď nás obkolesily ostatné motýle a daly sme sa do krásneho tanca... Ľahké a priehračné vznášaly sme sa vysoko, ale ani jedna nemohla dočiahnuť najkrajšieho a najchutnejšieho motýlika, priehračnejšieho, ako ostatné, motýlika s tvárou princeznej Niny. Vznášala sa v tanci vždy vyššie a vyššie a strácala sa nám. Onedlho sme ju už nemohly dočiahnuť ani rukami, a napokon vyplávala v jasnom povetrí do výšavy a videly sme, ako sa ligoce medzi slnečnými lúčami a tratí v blankytnom čistého neba.

»Nina, Nina!« volaly sme ju všetky a neprestávaly sme tančovať v povetrí.

Ale už bolo neskoro. Priplával obláčik a zakryl nám okrídlenú priateľku...

Zobudilo ma slávnostné vyzváňanie z blízkych kostolov.

»Chytro, chytro sa obliekaj,« kričaly mi dievčence, ktoré sa už obliekaly alebo umývaly chladnou vodou alebo mali plné ruky čistej bielizne a šatstva.

Nikomu som neprezradila ani slovíčkom, čo sa mi prisnilo a ponáhľala som sa za ostatnými do kostola.

Všetky už sedely na miestach, keď sme prišli my štyri najmladšie do kostola. Ako na Vianoce i teraz takým mocným dojmom pôsobily na mňa slávnostné služby božie. Všetci boli oblečení v jasných oblekoch, aj báfuškov ornát sa len tak trblieval, hostia z mesta boli vo skvostných šatách, so stužkami, vyznačeniami a hviezdami — najmä naši protektori ich mali najviac. Procesia prešla všetky poschodia ústavu. Keď sa otec Filemon, prvý v sprievode, vrátil k zavretej cárскеj bráne pri ikonostase a prvý raz zvolal: »Christos voskrese!« (Kristus vstal z mŕtvych!), srdiečko sa mi rozskákal v hrudi a bola som celá rozpálená nábožným vzrušením...

»Christos voskrese!« zvolal báfuška tri razy, obrátený k shromaždeným, a všetci mu odrazu odpovedali: »Voistinu voskres!« (Naozaj vstal z mŕtvych!), a to tiež tri razy.

Hneď po rannej pobožnosti odvedli nás do jedálne, ale žiačky vyšších tried smely ostať v kostole do konca veľkonočných služieb božích.

V jedálni sme sa skoro ani nedotkli veľkonočného baranca, ktorý páchol lojom, ani koláčov. Veď sme mali hore v spálni lepšiu hostinu.

Keď sme prišli do spálne, zasa sme sa pozdravily: »Christos voskrese!« — »Voistinu voskres!« objímaly a bozkávaly sme sa.

Lérová každú prekvapila čokoládovým vajíčkom, pre ktoré musela vypočuť od „Sovy“ veľké dohováračky, aká je nehospodárna, ako rozhadzuje peniaze. U nej mala totižto schované peniaze. Varja zasa darovala každému vajíčko z glycerínového mydla a Belská nám dala obrázky, ktoré usilovne sbierala celú zimu — inšie nemala.

»A ja som vám nič neprichystala!« povedala som smutne.

»Ved' nás hostíš!« odpovedaly mi a s chuťou sme sa daly do jedla.

»Viete čo, dievčence!« navrhla Lérová, »poďme si zavolať Buchtičku!«

»Ale bude nám len zavadzať!« ohradzovala sa Belská.

»Ale, nie, dušičky, zavolajme si ju!« zamiešala sa dobrá Varja. »Iste jej je smutno celkom samej v izbičke!«

Ako na rozkaz sme vyskočily a bežaly do slečninej izby.

A naozaj, sedela sama samučičká v smutnej izbičke a čakala príchod veľkého sviatku. Veľmi dobre jej padlo naše pozvanie.

S radosťou sa účastnila našej skromnej hostiny, smiala sa a žartovala s nami, ako by nám bola spolužiačkou.

»Slečna učiteľka,« poprosila som skoro plačky, »mohla by som na chvíľku zabehnúť do nemocnice? Nina je tam celkom sama!«

»A ak spí?«

»Nie, slečna učiteľka, viem určite, že dnes nespí!« tvrdila som presvedčavo. »Viem iste, že ma čaká!«

»Nuž teda, choď si s Pánom Bohom, milé dievčatko, ale kráčaj pomaly a tíško, aby si ju nezobudila, ak spí. Počuješ?«

Nemýlila som sa. Nina ležala v posteli so široko roztvorenými očami a keď som prišla, nebola ani trošičku prekvapená:

»Vedela som, že prídeš,« povedala mi.

Bolo mi veľmi ľúto, že ani neochutnala výrobky našej starkej Katky, ktoré som jej doniesla, len sa radostne dívala na mňa žiarivými očkami.

Rozprávala som jej, čo sa mi snívalo.

Zbadala som, že ju moje rozprávanie veľmi rozčúlilo.

»Vravíš, že som vám odletela! Vieš, čo to značí, Ľudka?«

»Čo myslíš, dušička?«

»To, že ma pani riaditeľka iste pustí domov ešte pred skúš-

kami, že uvidím Kaukaz, že ho skoro uvidím... Vystúpim vysoko, veľmi vysoko do kaukazských hôr a pošlem ti, Ľudka, odtiaľ úprimný, vrúcny bozk!»

Ako krásne vrela! Z jej oduševnených, obrazných slov vyznievalo úchvatné čaro, ktorým si každého vedela nakloniť. Počúvala som Ninu pozorne, skoro pobožne, keď tak oduševnená rozprávala o ďalekej domovine a duševnými očami videla som aj ja obraz nevýslovne krásneho, čarovného kraja...

Bola som pri nej do piatej ráno. Len keď sa nemocničný personál vracal z ranných služieb božích, pomyslela som na odchod. V posteli som hneď zaspala zdravým detským spánkom.

Veľká noc nebola takou slávnostnou ako Vianoce. Učily sme sa aj cez prázdniny, lebo výročné skúšky boli pred dvermi. Len Belská, „bezhlavá Ruska“, ako ju volal staručký Alexej Ivanovič, ani nepomyslela na učenie.

»Belská,« napomenula ju raz slečna učiteľka Heningová, ktorá bola celé sviatky skoro neprestajne s nami, »prepadneš, ak sa nebudeš učiť. Vieš, že máš zo zemepisu najhoršiu známku.«

»Ach, drahá slečna učiteľka, pozrite len, ako sa perú!« kričala dojatá Belská, »len sa dobre prizrite!«

»Kto sa pere?« spýtala sa slečna učiteľka a začala počúvať, či sa nerobí voľačo na chodbe.

»Divosi!« chichotalo sa ľahkomyselné dievčatko a ukazovalo slečne učiteľke obrázok v knihe.

»Ach, ty hlúpučká! Nikdy neprestaneš šantovať!« kývla slečna hlavou.

Niekoľko ráz sme boli v meste na prechádzke. Zaviedly nás aj do Zimného paláca a do Ermitáže. Lietaly sme ako malé divošky na parketách obrovských siení v cárskom paláci, každú chvíľku sme sa pristavily pri niečom, čo sme musely obdivovať

a skúmať. Najmä obrovským dojmom pôsobila na mňa bronzová socha Petra I. v životnej veľkosti, ktorá bola v jednej dvorane Ermitáže. Z oblokov sme mali skvostný výhľad na Nevu, ešte vždy sputnanú ľadovým pancierom, ale už hrdinsky zápasiacu za oslobodenie.

V nedeľu sa vracaly žiačky z veľkonočných prázdnin. Niektoré nám doniesly veľkonočné vajíčka a domáce dobroty. Každú chvíľku sa odkiaľsi ozval pozdrav »Christos voskrese!« a všetky sme sa objímaly a bozkávaly.

A na čiernu tabuľu už písal tučný, dobrotivý pán inšpektor strašnú vyhlášku o výročných skúškach.

XXI.

SKÚŠKY — ZÁZRAK

Záhrada sa ešte nerozvila, ale lipám sa už nalievaly púčiky a tuho rozvonievaly. V poslednej aleji veselo čvirikaly vtáčiky. Mladá trávica krásnila zem čistými smaragdami.

Na prechádzku sme už dostali iné šaty. Miesto škaredých škoricových kabátov a čepcov, dostali sme slušné jarné tmavozelené kabátiky s bielymi pikétovými golierikmi.

Učili sme sa na skúšku z náboženstva. Vyučovanie sme už nemali. Celé dni sme bývaly v záhrade s knihou a s otázkami, a učily sme sa. Z každého predmetu sme dostali tridsať otázok. Na skúške bola každá otázka napísaná na osobitnej kartičke, a žiačky si ťahali otázky, na ktoré mali odpovedať. Posedali sme si do najzapadlejších kútikov v záhrade, alebo sme sa prechádzali v alejách a preberali sme utrpenie Jóbovo, a vôbec všetky otázky z náboženstva.

Keď sme sa stretli s druhou skupinou dievčienec, vždy sme sa rovnako vypytovaly: »Ktorú otázku sa učíte?« — »A vy?« — »Prečítala si už Starý zákon? A ty?« — »Začala som sa učiť modlitby!« atď. Lepšie žiačky si vzali na starosť slabé a vysvetľovali im zreteľne a jasno biblickú históriu, alebo ich učily význam modlitieb.

Aj ja som sa ujala Renovej. Ale už po prvých pokusoch som sa presvedčila, že nemám síl osvietiť jej naozaj poplesnený rozum. Vysvetlila a prečítala som jej niektoré kapitoly a povedala som jej, aby sa ich naučila. Aj ja som sa začala učiť. Sedely sme na lavičke pod bazou, ktorá práve začala pučať. Okolo nás čvirikaly vtáčky. Vlhký, svieži, voňavý vetríček nás ovieval. Obzrela som sa na Renovú a videla som, ako sa díva do prázdna a šepce si čosi.

»Renová,« skríkla som na ňu. »Uč sa!«

Pomaličky sa obrátila ku mne a zadívala sa na mňa mdlými očami.

»Načo?«

»Načo? Nevieš načo? Veď prepadneš na skúške?«

»Nuž, prepadnem,« povedala ľahostajne, spevavým hlasom.

»A ostaneš sedieť v prvej triede!«

»Ostanem,« prisvedčila pokojne.

Dráždila ma jej tupá ľahostajnosť. Začervenala som sa a skríkla som na ňu:

»Vyhodia ňu z ústavu!«

»Nech vyhodia,« odpovedala mi a zdalo sa, že jej hlas zaznieva odkiaľsi z ďaleka.

»A čo z toho budeš mať!«

»A načo sa mám učiť? Mňa to neteší,« povedala mi a celkom pokojne sa odvrátila odo mňa.

»Čo si počneš, keď neskončíš ústav?« spýtala som sa jej. Už ma hnev prešiel. Teraz som bola skôr zvedavá, čo sa jej deje v duši.

»Budem doma. Chcem pestovať zeleninu a kvety. Rada pečiem koláče a zaváram egreš, jahody a maliny. Mala by si vidieť, ako sa v tom vyznám... a potom...«

»Čo potom?« nedala som jej dovraviť.

»Potom sa vydám!« dokončila úprimne a zahľadela sa na

zlateho ligotavého chrobáčka, ktorý sa namáhal vyškriabať sa na travičku pri jej nohách.

Tento rozhovor o životných plánoch štrnásfročného dievčatka, „starej mamičky prvej triedy“, ako sme ju volaly, lebo bola z nás najstaršia — ma tak rozosmial, že som sa dlho nemohla utíšiť. Ale čo sa jej ako nechcelo, nenechala som ju osudu. Prebrala som s ňou celé dejiny Starého a Nového zákona a najznámejšie modlitby.

A čas medzitým letel...

Nastal prvý deň skúšok, nám najobávanejší. Báfuška bol síce veľmi dobrý a trpezlivý, ale vedely sme, že s ním prídu skúšobní komisári a neznámy pop s akademickým odznakom a veľmi červenými lícami. Všetky žiačky odjakživa sa bály jeho prísneho a pritom posmešného pohľadu.

»Vieš všetky otázky?« spýtala sa ma Daša Murajevová a zadívala sa na mňa nevyspatými a z učenia ustatými očami.

»Učila som sa všetky. Ale bojím sa o Renovú. Isto-iste prepadne...«

»Pravdaže prepadne,« povedala Doda celkom určite.

O deviatej ráno prišla do triedy pani riaditeľka so skúšobnou komisiou. Po slávnostnej modlitbe všetci si sadli za dlhý, zelený stôl, otec Filemon zamiešal tridsať kartičiek a začal vyvolávať. Mal novú, tmavobelasú kamžu a usmieval sa láskavo a dobrotive, ako by nás bol chcel povzbudiť. Najprv vyvolával „slabé“, potom „mocnejšie“.

»Mária Zápolská, Klaudia Renová, Raisa Belská!« vyvolal žiačky, ktoré málokedy odpovedaly z náboženstva poriadne.

»Vieš?« spýtala som sa tíško Červenky, keď šla okolo mňa. Len hodila červenou hlavou, na znak, že sa nebojí.

Komisári už vedeli, že je Renová najslabšia a najhlúpejšia a dávali jej najľahšie otázky. Ale ani to nepomáhalo, ani na tie nevedela odpovedať. Veľmi ma to rozčuľovalo.

Pani riaditeľka poznala za svojho školského pôsobenia celé pokolenia najrozmanitejšie nadaných žiakov, usilovných i lenivých, ale pri Renovej sa nemohla zdržať. S pohrdavým úsmevom sa vyslovila, že odkedy ústav stojí, nebolo v ňom takej lenivej žiačky ako Renová.

Báfuška, vždy dobrý a láskavý, ktorý sa nikdy na nikoho nenahneval, len kýval hlavou v pomykove, keď Renová rozprávala celej komisii, že Noe bol syn Mojžišov, a že prežil tri dni a tri noci v útrobach veľryby. Otec Dimitrij, pop s akademickým odznakom, sa len zavše chytil za brucho, alebo sa zasmial pod fúzy.

»Dost! Zľutujte sa nad nami!« povedala nahnevaná pani riaditeľka a prepustila Renovú.

Renová sa pokojne vrátila a sadla si do lavice. V spokojnej, sýtej a hlúpej tvári zračil sa jej nerušený pokoj.

Nikto nepochyboval, že Renová prepadla.

Hnevala som sa v duchu a nenávidela som nesvedomitého leňocha.

Potom vyvolávali ďalšie žiačky a všetky, s maličkými výnimkami, odpovedaly celkom dobre. Náboženstvo sme chcely všetky vedieť na najlepšiu známku, na jednotku. Ani nie tak z detskej pobožnosti, ako skôr preto, že bol báfuška na nás vždy láskavý a že sme si ho ctily.

»Ludmila Vlasovská,« vyvolal ma otec Filemon skoro poslednú.

Nebála som sa, lebo som vedela, že som sa všetko poctive naučila. A jednako fahala som si kartičku so zatajeným dy-
chom... Vytiahla som si dvanástku. Bolo na nej napísané „Útek Židov z Egypta“. Túto históriu som vedela výborne. Cítila som pod nohami pevnú pôdu a rozprávala som pomaly, zreteľne, nahlas a živo. Pani riaditeľka sa spokojne usmievala. Otec Filemon kýval prívetivo hlavou a pán inšpektor s otcom

Dimitrijom, ktorý sa doteraz tváril, ako by ho skúška z náboženstva v prvej triede vôbec nezaujímal, začali ma pozorne počúvať.

Dokončila som. Dali mi ešte prečítať verš z Biblie o sviatku Zjavenia Pánovho a preložil ho zo staroslovenčiny do ruštiny. Aj to sa mi podarilo, ani raz som nezastala a predniesla som preklad isto a výrazne. Veď to dokáže každé dieťa, ktoré sa len trochu poctive učí.

»Výborne, dievčatko!« pochválila ma pani riaditeľka láskavo.

»Dobre, veľmi dobre,« povedal mi pán inšpektor.

Náš báfuška sa len usmieval a „cudzí“ len prívetivo kýval hlavou.

Bolo po skúške.

Vyšly sme z triedy a prechádzaly sme sa na chodbe. Čakaly sme, kým nám prečítajú známky. V triede medzitým zasadala komisia a radila sa o známkach. Dostala som jednotku s krížikom.

»Keby sa za odpovede dávaly hviezdy, hneď by som vám ju dal,« žartoval so mnou pán inšpektor.

Nešťastná Renová dostala sedmorku, neslýchane zlú známku z náboženstva.

Ešte nás čakala skúška z piatich predmetov, medzi ktorými bol aj zemepis. Zo zemepisu som mala velikánsky strach. Nikdy som zemepis poriadne nevedela. Nemohla som si zapamätať toľko mien neznámych riek, morí a hôr. Nevedela som si predstaviť tie vzdialené predmety a nechápala som, prečo treba vedieť kde je ktorý mys, ostrov, úžina, jazero, ku ktorým sa nikdy v živote nedostanem. A doma som predtým nepočula nikdy nič o zemepise, ale ostatné predmety ma mamačka trochu učila. Usilovala som sa ostať pokojnou. Skúška zo zemepisu mala byť až štvrtá. Učila som sa teda najprv ruštinu, ktorá nasledovala hneď po náboženstve. Čo ma aj svedomie trápilo,

vyhýbala som sa Renovej, križovala som sa obidvoma rukami, keď som ju mala stretnúť. »Len by som s ňou márnila čas, aj tak by z toho nič nemala,« uspokojovala som si svedomie. A Renová celkom nemyslela na skúšky, ani nevzala knihu do ruky, neprestajne si len kreslila akési domčeky, čudné zvieratká a drobných ľudí, v čom naozaj vynikala.

Skúška z ruštiny sa nám vydarila práve tak, ako skúška z náboženstva.

Pripravovali sme sa na ňu svedomite. »Bolo by hanba prepadnúť z materinskej reči!« vravievaly dievčence a pracovali plnou parou.

Zato nasledujúca skúška z francúzštiny veru veľmi prekvapila pána profesora Rotta, ktorý sa musel za mnohé žiačky hanbiť. Nemusím ani spomínať Renovú, ktorá akýmsi nemožným nárečím povravela najrôznejšie nesmysly. Okrem Renovej prepadly z francúzštiny ešte tri žiačky, medzi nimi Belská a Červenka. Táto horko nariekala, oplakávala nepodarenú skúšku a bola mrzutá, že sa ani nechcela prihlásiť na opravnú skúšku. Ale nesúhlasily sme, aby nám dobrá, veselá a rozumná priateľka ostala sedieť aj na rok v prvej triede, lebo nám bola sympatická, prevrávaly sme ju dotedy, kým sa neprihlásila na opravnú skúšku.

Aj Ivanová prepadla. Ale tú sme veľmi neľutovaly. Nemaly sme ju rady, lebo sa priatelila s potmehúdskym Drobčekom.

Belská sa v posledné časy veľmi polepšila, bola na skúškach celkom pokojná.

»Nič to, že sa mi nepodarila francúzština, napravím si to v iných predmetoch,« smiala sa, ale jednako len sme zbadaly, že sa necíti celkom dobre.

A medzitým sa záhrada zelenala čoraz väčšmi. Na trávnikoch sa pestrelo mnoho kvetov. Motýle poletovali v čerstvom, teplom, jarnom povetrí. Na balkóne pani riaditeľky, nad hlav-

nou alejou, vystreli slnečník, obtiahnutý hrubým plátnom s červenými ozdobami. Všetko sa chystalo na leto.

Na nemocničnú verandu v záhrade vychádzaly choré, medzi nimi bývala zavše aj Nina, ktorá bola so dňa na deň bledšia a priezračnejšia. Celkom sa strácala vo veľkom kresle, taká vyzerala maličká a schúlená, keď sedela na balkóne, so zakrútenými nohami. Celé zástupy dievčienec zo všetkých tried zastávaly pred verandou, aby sa poshováraly s chorou. Skúšky, pravda, nerobila, čakala len, kým sa jej choroba natoľko zlepši, aby mohli telegrafovať oteckovi, ktorý mal prísť po ňu, hneď ako Nina bude môcť cestovať.

»No, ako sa vám daria skúšky?« bola jej prvá otázka, keď som pribehla do nemocnice, k nej do izby.

Starostlivo a dychtivo sledovala celý ústavný život, vy-
pytovala sa na každú maličkosť. Všetko som jej vždy ochotne
vyrozprávala. S bolesťou som pozorovala, že vyzerá vždy hor-
šie a horšie, že nič nenasvedčuje, že sa jej stav zlepšuje.

Aj hlas sa jej menil, nemal už toho strieborného zvuku
ako predtým...

Blížil sa deň osudnej skúšky zo zemepisu. Mala som v ruke
soznam tridsiatich otázok. Dali nám tri dni na prípravu, ale
nedoučila som sa skoro nič. Mamička mi písala dlhý list, opí-
sala mi všetko, čo nového u nás. Písala o rozmanitých poľných
prácach, o rozkvitnutých čerešniach na vrškoch a kvitnúcich
stromoch v sade, o pesničkách, ktoré si vyspevuje slávik v kroví
pod oblokmí spálne — musela som neprestajne spomínať na
domov, a spomienky mi celkom zaujaly dušu. Zdalo sa mi,
že ma mocná vlna teplého povetria zanesla ďaleko na rodný
juh, do krásnej Ukrajiny.

A miesto, aby som sa učila zemepis, sedávala som dlho
v parku na nízkej lavičke a zabúdala som na všetko dookola.
Tešila som sa, že onedlho uvidím rodnú dedinku, mamičku,

Vasilka, Gapku. A hodiny utekaly, ale otázky som ešte vždy nevedela...

Len večer pred skúškou som sa zobudila zo sladkého sna a... žasla som: z tridsiatich otázok som vedela len desať!

»Prepadnem! Prepadnem!« šeptaly mi vyschnuté pery a nohy a ruky mi chladly úzkosťou a strachom.

»Čo robiť?« Nemohla som ani pomyslieť, aby som sa za jediný večer naučila ešte dvadsať otázok. Nevedela by som sa na to ani sústrediť. Veď som sa neprestajne triasla strachom a rozčúlením. Nepozostávalo mi inšie, ako zopakovať si ešte tých desať otázok, ktoré som ako-tak vedela a ostatné sveriť do vôle Božej — aj vo vyšších triedach to tak robievaly, neraz som o tom počula.

Keď sme sa večer sišli na čaj, čudovaly sa priateľky, aká som bledá, ako zle vyzerám a aké mám červené oči.

»Ty si plakala, Ľudka!« oslovila ma Lérová.

»Učila som sa.«

»Všetko si sa naučila?«

»Všetko,« cigánila som a začervenala som sa ako rak.

Ale nikto si nevšimol, že mám odrazu červené líca. Všetky zaujímaly vlastné myšlienky. A keby to aj boli zbadaly, neboly by sa domyslely pravú príčinu. Bola som predsa medzi „smotánkou“ a preto ani jednej ani len na um neprišlo, že by som bola cigánila.

Keď som si večer ľahla, bolo mi strašne ťažko na duši. Dlho som sa prevaľovala na posteli a neprestajne som myslela na zajtra. Chvíľami sa mi rozbúchalo srdce a pot mi vystúpil na čelo.

Len nad ránom som sa uspokojila. V nepokojnom spánku sa mi zjavovaly strašné mátohy a ráno som sa zobudila s ťažkou hlavou a s dotieravou myšlienkou, ktorej som sa nemohla zbaviť: dnes je skúška zo zemepisu!

Z umyvárne sa ozývala živá vrava.

»Varja Čikunínová!« oslovila som nášho slávička, ktorá mala povest slávnej prorokyne. Často sa jej podarilo predpovedať, čo sa stane, ktorú žiačku kedy vyvolajú, atď.

»Čo chceš, Ludka?«

»Prorokuj mi, ktorú kartičku si vytiahnem,« poprosila som ju.

Vážne a uprene sa zadívala na mňa rozumnými, miernymi očami: »Desiatu!« povedala potom.

Zbledla som. Desiatu otázku som vedela najhoršie z prvej desiatky. Preto som hneď chytila knihu a niekoľko ráz som si ju prečítala...

O pol hodiny sa mala začať skúška. Veľmi rozčúlené dievčence — veď staručky profesor zemepisu Alexej Ivanovič sa nevyznamenával zhovievavosťou — chcely sa ešte pred skúškou pomodliť, preto sa rozbehly k vrátnikovi, aby im otvoril kostol. Ochotne im šiel otvoriť a všetky sme vstúpily pod známu klenbu svätyne.

S ikonostasu sa dívala na mňa zo zlatého rámu prísna, ale nežná tvár svätého Mikuláša. Rozpamätala som sa, že sa ma-mička najradšej modlievala k tomuto svätcovi a kľakla som si pred ním na kolená.

Ale nemohla som sa modliť. Všetky city a celú dušu som mala sputnanú strachom zo skúšky, zúfalým, beznádejným strachom, ktorý ma nivočil.

Keď som dlhšie a uprenejšie hľadela do prísnej svätcovej tváre, nepozorovala som v nej už natoľko výraz prísnosti, ktorý ma zpočiatku tak prekvapil a znivočil. Zdalo sa mi, že sa ma svätcove oči spytujú vážne a starostlivo: »Čo chceš, dievčatko, odo mňa, že sa tak pobožne na mňa dívaš?«

Začala som sa modliť. Nie naučenú modlitbu, ale prosila som svätca z celej duše a z celého srdca, aby mi pomohol v sta-

rostiach. Kľáčala som pred obrazom so zdvihnutou hlavou, dotýkala som sa složenými rukami brady... Hrdlo sa mi krčovite stískalo, tuho som sovrela pery, aby som zadržala hlas neistoty a strachu, ktorý sa mi dral z prs. Všetky myšlienky sa mi spájaly do krátkych viet: »Pomôž mi, svätý, pomôž mi, Pane! Viem len desať prvých otázok!«

Nepamätám sa, ako dlho som kľáčala, ale, keď som sa obzrela, bol už kostol prázdny...

Na odchode z kostola kľakla som si ešte raz na prahu a pomodlila som sa: »Pomôž mi, Pane Bože, pomôž pre spravodlivého svojho, svätého Mikuláša!«

Hneď mi akosi odľahlo. Rozčúlenie sa stratilo a v duši som cítila jasno a pokoj. Ale nie nadtľho. Ako začali po stenách rozvesovať zemepisné mapy, ako postavili na stôl glóbus a prichystali papier, perá a atrament, zasa sa mi rozbúchalo srdce.

Prišla pani riaditeľka, za ňou pán profesor zemepisu, ešte jeden pán učiteľ a pani inšpektorka. Pomodlili sme sa a skúška sa začala.

Sedela som, ako na smrť odsúdená a s hrôzou som pozorovala, ako si dievčence vyťahujú kartičky z prvej desiatky. Z tých mi už neostane ani jedna!

»Čo len so mnou bude? Čo to len bude?« myslala som si a triaška ma drvila.

»Ak prepadnem, dovoľia mi robiť opravnú skúšku, to je pravda, ale čo pritom vystojím, čo vytrpí moja zápalistá, hrdá povaha a pyšná duša?«

»Aká si bledá, Ľudka, veď sa vari nebojíš?« šeptala mi Červenka, ktorá si sadla ku mne na Ninino miesto. »Tu máš, vezmi si... pomôže ti... Je z Balaama... Daj si ho za blúzku a keď si pôjdeš k stolíku vytiahnuť kartičku, dotkni sa ho...«

Podala mi celkom maličký obráztek... Pozrela som naň

a skoro som skríkla v údive! Svätý Mikuláš! Bozkala som obrázok a dala som si ho za blúzku na prsia a tíško som sa spýtala Červenky:

»Nevieš, ktoré otázky ešte ostaly?«

»Posledné... až do pätnástky vytiahly už skoro všetky... značím si ich...«

»Ktoré ešte ostaly z prvej desiatky?«

»Len jedna, prvá...«

Teda je všetko stratené! Bola by velikánska náhoda, keby som si skoro z dvadsiatich kartičiek vytiahla práve tú jedinú, šťastnú, ktorú viem.

»Vlasovská!« ozval sa práve vtedy mocný hlas pána inšpektora. Ako by mi bol spadol na hlavu ťažký kameň. Do očí sa mi draly slzy, nemohla som vstať s miesta.

Konečne sa mi podarilo vstať, vykročila som prudko, ako by som sa bola bála, že ma chce ktosi od chrbta sotiť. Cestou k zelenému stolu dotkla som sa schovaného obrázka. Srdce mi búchalo, hlavu som mala ako oheň.

Ako v hmle som videla „cudzieho“ profesora zemepisu, ktorý učil na ústave len vo vyšších triedach a prišiel nám na skúšku za komisára. Videla som, ako kreslil na hárok papiera s našimi menami karikatúru malého človečika s ohromne širokým klobúkom a pritom si neprestajne slinil ceruzku. Videla som dobrú, láskavo sa usmievajúcu tučnú tvár inšpektora, ktorý sa s potešením chystal vypočuť správnu odpoveď jednej z najlepších žiačok.

»Aká si bledá, Vlasovská, čo ti je?« spýtala sa ma pani riaditeľka s úprimným záujmom.

Ústa sa mi skrivily do núteného úsmevu... Všetko mi tancovalo pred očami: zelený stôl, komisári, karikatúra malého človečika s velikánskym klobúkom, osudné kartičky... a celkom nevedomky som natiahla ruku za nimi...

»Ktorá?« spýtal sa pokojne Alexej Ivanovič, ktorý bol zvyknutý, že dievčence malý na skúškach trému.

Vystrela som kartičku, pozrela do nej a skoro som skríkla:
»Prvá!«

Nemôžem opísať ako som sa potešila, aká som bola pobožná, a vďačná, že ma Pán Boh a svätý Mikuláš vyslyšali.

Prvá kartička? ... Bola som pevne presvedčená, že sa stal zázrak! A pripisovala som to trošku aj obrázku svätého Mikuláša ... Hľa, akú veľkú moc má úprimná, čistá, detská viera!

Nemusím rozprávať ako isto, jasno a dobre som odpovedala, ktoré diely sveta poznáme, koľko je mysov a ako sa volajú, s čím hraničia svetové diely! Pri tom som smelo ukazovala všetko čiernym lineárom na mape.

Ach, tá mapa s veľkou dierou miesto Kaspického jazera, s ohromnou machuľou pri New-Yorku, mapa všetkých dielov sveta, aká mi bola teraz drahá. Áno v ten deň som mala rada všetko, všetko a každého ... Ani Alexej Ivanovič, ktorého som sa vždy bála práve tak, ako ostatné žiačky, nebol výnimkou.

Dovravela som.

»Dobre, vnučka! Odpovedala si junácky!« povedal pán profesor ako obyčajne, nedbal na ostatných a hneď mi napísal k menu veľkú jednotku a dodal žartom:

»Krížiky sa nepripisujú, to je nie náboženstvo.«

Poklonila som sa a chcela som sa vrátiť do lavice, ale pani riaditeľka mi kývla, aby som šla k nej.

»No vidíš, teraz si už pekne červená, ale bola si bledá ako krieda,« povedala mi, pohladkala mi líca, pozrela mi láskavo do očí a pripomenula mi: »Môžeš napísať mamičke, že sme s tebou veľmi spokojní.«

Taká som bola šťastná, že som nevládala ani stáť na nohách. Bolo to šťastie nečakané, pričarované. Šla som si sadnúť

a hneď som vyrozprávala Červenke, aký zázrak sa so mnou stal.

»Áno, zázrak, zázrak!« šeptala Marusa, práve taká rozčúlená ako ja. Prežehnala sa, a začala vrúcne bozkávať maličký obrázok, ktorý som jej vrátila.

Umienila som si, že hneď, ako prídem domov, poprosím mamičku, aby mi zaopatrila taký istý obrázok svätého Mikuláša.

Večer potom na službách božích — bola práve sobota a vtedy sme vždy chodievaly večer do kostola — neodvrátila som ani na chvíľočku oči od obrazu dobrotivého svätca. Bola som mu povďačná a modlila som sa k nemu tak vrúcne, ako som sa nemodlila nikdy doteraz . . .

XXII.

NININA CHOROBA

Usilovne sme sa učily na skúšku z nemčiny. Skoro sme ani nevychádzaly z parku, ktorý bol už teraz zelený, zakvitnutý, plný príjemnej vône. Odrazu ako hrom udrela do nás strašná zpráva:

»Princeznina choroba je beznádejná...«

Ešte pred piatimi dňami sa rozprávala s nami s nemocničnej verandy. Bola dosť svieža a dobrej vôle — a teraz, aká strašná zmena!

O siedmej večer vrátila sa z nemocnice Naďa Fedorová, ktorá si vždy namýšľala akúsi chorobu a povedala mi, že mi Nina odkázala, aby som ju prišla pozrieť.

Vyskočila som a letela do nemocnice, ako som len vládala. Pri dverách Nininej izbičky zadržala ma slúžka Máša:

»Kam letíte? Nesmiete ta ísť. Je tam pani riaditeľka s pánom doktorom.«

»Je Nina naozaj tak ťažko chorá?« spýtala som sa slúžky s malou dušičkou.

»Veru naozaj. Pán doktor už povedal, že z toho nevýjde. Dnes, lebo zajtra môže, vraj, umrieť.«

Bolo mi, ako by ma bol ktosi búšil rovno do srdca, v hlave mi hučalo a nohy sa mi podlamovaly.

»Umrie! Jediná priateľka, ktorú mám na svete, mi umrie!...« pohybovaly sa mi pery, ale nevydaly zvuku.

Zachvátil ma strašný bôľ a zúfalstvo... Hrôza z ľadovo chladnej, surovej istoty! A slz som nemala. Rezaly ma v očiach, ale nemohly sa prebiť von...

Dvere sa otvorily a od Niny vyšla smutná a veľmi vážna pani riaditeľka. Za ňou kráčal pán doktor. Ani si ma nevšimli. Keď prechádzali popri mne, obrátila sa pani riaditeľka k pánu doktorovi a povedala mu tíško:

»Ráno som telegrafovala Nininmu otcovi... Udržíme ju ešte tri, štyri dni, pán doktor?«

»Neviem veru, pani riaditeľka,« odpovedal sucho.

»Nešťastný otec,« zašeptala pani riaditeľka a utrela si slzu.

Už som nepochybovala, že sa život mojej drahej priateľky chýli ku koncu. A jednako som nevyronila ani slzičky... Len tupá hrôza ma neprestávala svierať...

Neviem, ako som sa dostala k Nininej posteli.

Ležala horeznačky, s hlavou obrátenou k stene. Zdala sa mi maličkou, celkom maličkou s detskou, vychudnutou tvárikou, v ktorej iskrivo blčaly velikánske čierne oči.

Tieto oči budily vo mne nádej živým ligotáním.

»Kto umiera, predsa nemôže mať také žiarivé oči!« myslala som si.

Neskoršie mi vysvetlili, že Nina dostávala liek proti bolestiam, a že sa jej od toho lieku tak ligotaly oči.

Pristúpila som k postieľke a chcela som Ninu bozkať. Veľmi ma prekvapil výraz jej vychudnutej, bolesťou strhanej tváre. Vyčítala som z nej, že čosi čaká, ale neverí, že by sa jej to mohlo vyplniť...

»Ninôčka, zle ti je?« spýtala som sa jej tíško, a usilovala som sa vložiť do hlasu čím najviac nehy a lásky.

Pomaličky obrátila hlavu a pozrela na mňa.

Do smrti nezabudnem na tento pohľad.

»Prečo? Prečo?« spytovaly sa jej krásne oči. Spytovaly sa, prečo práve ona sa nesmie tešiť zo života ako ostatné? Bol v nich výraz ťažko pociťovaného násilia, výčitky...

»Zle, Ľudka!« odpovedala dutým, chrapľavým hlasom. Ešte včera rozprávala svojim obyčajným hlasom. »Veru zle! Bojím sa, že sa nedostanem tak hneď na Kaukaz...«

A zas mala v očiach ten výraz výčitky a urážky.

Nešťastná Nina! Nešťastná priateľka!

Rozkašľala sa... Z chodby pribehla Matenka tichučkými krokmi a doniesla akýsi liek.

»Princezná, holubička, dieťaťko zlaté, užite za lyžičku,« povedala jej prosebným hlasom a nahla sa nad chorú.

»Nie, nechcem! Nič nechcem! Aj tak mi to nepomáha!« odpovedala Nina tým istým dutým hlasom.

A zrazu sa fikavo rozplakala...

Matenka pokývala hlavou. Nechcela princeznú dráždiť, vyšla teda tíško z izbičky. Nevedela som, ako uspokojiť drahú priateľku, ako jej zastaviť slzy. Objala som ju, pritlačila som si na prsia jej tváričku, vlhkú slzami a lepkavým potom, a opakovala som vrúcne:

»Nina moja drahá, keby si vedela, ako ťa rada. Ako ťa ľúbim rada, drahá moja!«

Pomaličky sa utíšila. Ešte sa jej triasly slzy na dlhých mihalniciach, ale horúce, bledé pery, rozpukané horúčkami, sa namáhavo usmialy.

»Ninôčka, Nina drahá, nechcela by si, aby som ti zavolala Irču?« spýtala som sa jej, lebo som nevedela, ako by som ju mala potešiť.

»Ach, nie, nie, netreba, dám jej pokoj...«

»Prečo, Nina moja? Nemáš ju rada?«

»Mám, Ľudka, mám, ale... je cudzinka... Áno, nie mi je taká blízka... a ja chcem teraz len najbližších... teba a otecka... Prosila som pani riaditeľku, aby mu napísala... Príde onedlho... Uvidíš, aký je dobrý, krásny a múdry... Ale Irču teraz nepotrebujem... Nerozumela by ma... myslí len na seba... len na seba.«

Ustala, lebo dlho vravela. V kútikoch úst sa jej objavila ružovkastá pena. Krásna hlavička s bledou tváričkou nachýlila sa v poduškách na bok, v prsiach jej čudne, neobyčajne chrčalo.

»Umiera!« pomyslela som si v hrôze, »iste umiera!«

Skoro som nedýchala.

Ale Nina neumierala. Mávala často takéto záchvaty, niektoré trvaly veľmi dlho.

Onedlho sa spamätala, chytila ma maličkou detskou ručičkou za ruku, usmiala sa a šeptala:

»Bozkaj ma, Ľudka!«

Splnila som jej prosbu. Bozkávala som vrúcne a s láskou tie milé, žltkavé, bledé líčka, čisto biele, mramorové čelo, na ktorom už smrť vyryla stopy, rozpukané pery, ale najviac tie zázračne krásne, neobyčajným leskom blčiace, velikánske, čierne oči...

Bolo mi do plaču. Veľmi som sa musela premáhať, aby som zadržala slzy.

Čušaly sme, každá sme rozmýšľaly po svojom... Princezná si tenučkými prstami strhávala jemnú kožtičku s opuchnutých perí... Počula som, ako v susednej izbe tikajú hodiny. Z parku bolo počuť smiech, vravu a veselé výkriky prechádzajúcich sa

dievčeniec. Nádherná ruža na nočnom stolíku pri princezninej posteli voňala tuho a krásne...

»Pani riaditeľka mi ju doniesla. Taká je dobrá! Stará sa o mňa ako mamička,« pretrhla Nina mlčanie a dodala nečakane:

»Vieš, Ľudka, cítim, že už neuvidím ani Kaukaz... ani otecka...!«

»Čo to vravíš! Čo to vravíš! Veď je otecko už iste na ceste...« povedala som v strachu.

»Ale neuvidím ho už...« povedala tíško a na tvári sa jej zjavil neobyčajne jasný, ale smutný úsmev...

A tento úsmev jej ostal na perách... Zasa sme zatíchly. Bolo mi strašne ťažko a bolestne na duši. Zakryla som si tvár rukami, aby ju neprestrašil môj smutný pohľad. Keď som po chvíľke spustila ruky s tváre, šeptala Nina čosi tak tíško, že som ju skoro nerozumela a usmievala sa ešte vždy tým čudným, jasným úsmevom. Priložila som si jej ucho na pery a rozoznávala som slová, ktoré znely ako ľahučký šuchot trávy, keď ňou hýbe jemný vánok:

»Motýle... krásne, malé motýle v blankytnom povetrí... Aké je to krásne, Ľudka... pozri...! pozri! A hory... vysoké... belasé s bielymi končiarmi... A motýle krúžia chytro... chytro! Aký krásny sen si mala, Ľudka... A tu... Orol! Už je blízko... trepoce krídlami... veľký, kaukazský orol... Naháňa motýlika... mňa! Ľudka! Ach, aké je to strašné! Tie pazúry... pazúry!... Ostrým zobákom ma ťobe do prs... Ako to bolí...«

Úsmev sa jej stratil s tváre, ktorá teraz celkom stárpla strachom. V očiach sa zrkadlilo celé utrpenie, ktoré nešťastná práve prežívala.

Rozplakala som sa, a vybehla som zavolať pomoc.

»Umiera!« kričala som, chytala som sa za hlavu a triasla som sa na celom tele.

Pribehla opatrovníčka a hneď za ňou pani riaditeľka. Poslaly ma preč.

Nina dostala zasa strašný záchvat, ale skončilo sa to lepšie, ako som čakala.

O pol hodiny ma zavolaly a dovolily mi vrátiť sa k Nine.

XXIII.

S BOHOM, SESTRÍČKA!

Nina ležala zasa celkom pokojne, keď som sa nahla nad ňu. Len dýchala piskľavo a oči ako by jej boli vyhasly. Keď ma zbadala, chcela sa usmiať, ale nevládala.

»Ludka, nachýľ sa ku mne...« začula som slabučký šepot. Hneď som sa k nej nahla.

»Mám na hrdle medajlónik...poznáš ho... je v ňom moja fotografia s mamičkinou... vezmi si ho, Ludka... na pamiatku... na malú priateľku Ninu...«

Na vychudnutých prsíčkách sa jej ligoťal medailón s princzinným monogramom z briliantov. Nina mi ho často ukazovala. Keď sa otvoril, bolo v ňom vidno dva malé obrázky: fotografia Nininej mamičky, krásavice s jemnými, ale smutnými črtami a obrázok princeznej, v obleku maličkého džigita, s veľkými, usmievavými očami.

Nechcela som prijať darček, ale Nina ma len prosila:

»Vezmi si ho, Ludka... chcem, aby si si ho vzala... Ja ho už nepotrebujem... Teba rada najväčšmi na svete... okrem otecka... a chcem, aby si nosila tú drahú pamiatku... a ešte chcem voľačo od teba... vezmi si tento sošit...« ukázala mi červenú knižočku, ktorú mala pod hlavnicou, »sú to moje zá-

pisky, denník ... 'Ta som si zapisovala všetko ... všetko ... a neukázala som ho nikomu ... Tam sú všetky moje tajnosti ... Keď ho prečítaš ... uvidíš, ako som žila ... koho som mala rada ... a ako sa mi vodilo ... tu ... v ústave ...»

Nemohla som sa už zdržať, horko som sa rozplakala. Bozkávala som Ninu a obidva jej darčeky.

»Nešťastná Ľudka ... nešťastná Ľudka ... ako smutno ti tu bude bezo mňa ... samej ...« šeptala Nina smutným hlasom a dívala sa na mňa vyhasnutými očami. A ako by sa bola predtým mnou previnila, ako by si ma bola chcela udobriť, dodala dve slová, z ktorých vyznievala nežnosť a hlboká láska:

»S Bohom, s e s t r i č k a !«

V izbičke nastalo ticho. Len hodiny bolo počuť tikať. Prešla minúta, druhá ... a nič sa neozvalo ... Princezná zadriemala, položila si zoslabnutú ručičku na prsia a chytala rýchlymi, krčovitými a nevedomými pohybmi záhyby prikrývky a bielej košielky.

Zavolala som ju tíško:

»Nina!«

Neodpovedala mi. Ruka sa jej pohybovala pomalšie a pomalšie až bezvládne ovisla s postele.

Nina spala. V tomto svätom pokoji žiarila akousi nadpozemskou, vyššou, duchovnou krásou.

Dlho som sa dívala na drahú tvár, potom som na prstoch vyšla z izby.

V noci som spala zle a veľmi nepokojne. Podchvíľou som sa zobúdzala, niekoľko ráz som šla k obloku a dívala som sa do nepríjemnej, hmlistej, teplej májovej noci.

Nad ránom som tvrdo zaspala. A keď ma zvonec zobudil, hneď som sa spýtala:

»Ako sa má, ozaj, Nina?«

Šly sme do jedálne, stály sme pri stoloch, lebo sme sa prá-

ve chcely modliť, keď medzi nás prišla celkom nečakane pani riaditeľka, bledá s ustatými, nevyspatými očami.

»Deti,« oslovila nás trasľavým hlasom. »Princezná Nina Džavachová, vaša malá priateľka, umrela dnes v noci.«

Pred očami sa mi robily tmavé kruhy.

Zamdlela som.

Ležala maličká a chudučká v neveľkej, ale krásnej, bielej truhle. Vyzerala ako pätnásť-, šestnásťročná. A bolo ešte len dvanásťročné, to malé, drahé dievčatko.

Matenka jej starostlivo učesala krásne, dlhé vrkoče a rozložila bohaté, čierne kučery s oboch strán hlavy až na prsia. Na bielu tvár s tuho stisnutými, ako by slepenými mihalnicami, vtisla smrť ľadový bozk.

Mala vážnu a akúsi veľkolepe pokojnú tvár. Bola nevýslovne krásna tá mŕtva, nedetská tvárička s novým, čudným, tajomným výrazom...

Okolo obeda preniesli ju v truhle, ozdobenej brokátom a zlatými výšivkami, do nemocničnej dvorany. Truhlu postavili na skvelý katafalk. Okolo neho z troch strán zažali sviečky v ťažkých strieborných svietnikoch, ktoré doniesli z kostola. Celú dvoranu ozdobili pokrovcami a palmami a takto premenili nevľúdnu dvoranu na utešenú zimnú záhradu.

Staly sme si okolo truhly s pozostatkami drahej priateľky, ktorú sme mali všetky tak rady a čakaly sme začiatok panychídy.*) Medzitým sme načúvaly Matenku.

»Zaspala tak tíško, tichúčko naša biela holubička,« rozprávala nám Matenka plačlivým hlasom. »Ani sa nepožalovala, ani len nezastenala... Len ma neprestajne prosila: Vynes ma do záhrady, Matenka, chcem vidieť oblohu, nebo! A často vo-

*) Panychída: Pobožnosť za mŕtvych.

lala slečnu Vlasovskú: Ľudka, príď ku mne, Ľudka!... O Kaukaze blúznila... o horách... o akýchsi okrídlených motýľoch... A nad ránom zaspala... Aj mne, hriešnici, klesla hlava a zdriemla som pri nej... O chvíľku som cítila, ako mi ktosi fúka do tváre... Otvorila som oči... a princezná, holubička sedela na posteli, ručičky mala vystreté a tváričku takú jasnú, čistú a spokojnú, radosť sa dívať... S Bohom, Matenka... pošepla tíško, tichúčko. S Bohom, Matenka, mamička si prišla pre mňa... ideme na Kaukaz... Zbledla ako stena a klesla do podušiek... Tak zhasla svätá, anjelska dušička, dokončila dobrá žena. Niektoré dievčence tíško nariekali, iné sa nahlas rozplakaly, ale všetky ronily boľavé slzy. Len ja som nevyplakala ani slzičky. Bolo mi, ako by mi boli kliešťami stískali prsia, nemohla som ani zaplakať, ani vypovedať slovíčka. Pristúpila som celkom blízko k truhle, držala som sa jej obidvoma rukami, lebo som nemohla stáť na nohách.

»Choďte si na chvíľočku oddýchnuť,« posielala ma Matenka, lebo som vraj strašne vyzerala; bála sa, že jej zamdliem. »Ešte mi tu odpadnete... Taká ste bledá, ako naša princezná!«

Ale neposlúchla som ju, len som nepohnuto stála pri svojej Níne a suchými, smutnými, túžobnými pohľadmi som sa uprene dívala na jej drahú tvár. Úžasná, nevýslovná bolesť, akú som ešte nikdy nepocítila, zachvátila mi celú bytosť.

»Už nemáš Niny, už ti odišla, navždy ňu opustila, už si sama na ústave,« vravelo mi čosi v duši. »Umrela, zanechala ňu jediná priateľka, nemáš sa už s kým porozprávať o svojich radoostiach a bolestiach...«

»S Bohom, sestrička!...« s akým hlbokým citom povedala mi Nina tieto slová. Iste vedela, že už nebude dlho medzi nami a chcela mi prejať vrúcne priateľstvo. Alebo vari — aspoň tak sa mi zdalo — cítila sa vinovitou v svojej veľkej, šľa-

chetnej a obetavej duši, že ma navždy opúšťa a chcela mi osla-
diť horké chvíle rozlúčenia?

Myšlienky mi blúdily cestou — necestou. Môj sen o mo-
týľoch bol prorocký . . . Ninina dušička vzniesla sa vysoko nad
ostatné a priezračná, čistá, mohutná a mocná, odplávala do vyš-
šieho sveta . . .

Nevyronila som ani jedinú slzu, ani keď dievčence z vyš-
ších tried spievaly trasľavými hlasmi mŕtvej priateľke: »Več-
nú pamäť«, ani keď otec Filemon, po skončenej panychíde,
roztvoril voskovo žlté ruky mŕtvej a vložil jej do nich obrázky
svätej Niny.

Vtedy sa ozvalo vo dvorane suché, dušu rozrývajúce, fikanie.

To nariekala Irča Trachtenbergová, ktorá sa zabudla v po-
sledných dňoch rozlúčiť s Ninou. Pani riaditeľka, s dobrotivý-
mi, plačom červenými očami, vystúpila na schodík pri kata-
falku, sklonila sa nad svojím miláčikom, hladkala mu vlásky
s oboch strán pútca, ktorý ako biela stužka delil ligotavé more
čiernych kučeravých vlasov. Pani riaditeľka bola v čiernych
šatách so smútočným závojom na vlasoch. Veľké, vrúčne slzy
kvapkaly jej z očí na Ninine mŕtve ruky, pery sa jej kŕčovito
triasly a krivily, ako sa usilovala zdržať fikanie.

»Áno, deti, bola to zlatá, čistá a šľachetná duša! Nikdy ne-
zabudnite jej jasnú pamiatku!« obrátila sa k nám tichým hla-
som.

»Taká čistá! Taká poctivá! Svätá! A musí tu ležať bez dy-
chu, bez myšlienky. A my, čo v ničom nevynikáme, my obyčaj-
né, veselé a ctibažné dievčence, my žijeme, dýchame, radujeme
sa!« prúdilo mi mozgom a duša sa mi plnila poznaním trpkej
nespravodlivosti . . .

Štyri dni bola rakev vystavená na katafalku. Čakali Ninin-
ho otca, ktorému zasa telegrafovali, keď Nina umrela.

Došiel až na piaty deň, deň pohrebu.

Vstúpil rýchlymi krokmi do dvorany, nikým nečakaný, ešte vždy mladý, neobyčajne krásny, vysoký, černovlasý, v generálskej uniforme. Bol bledý ako mŕtvola, horná pera sa mu krčovito pohybovala pod dlhými, čiernymi fúzami a hneď šiel rovno k truhle.

Neosmelím sa opísať ukrutné zúfalstvo, ktoré som mu zazrela v odhodlanej tvári. Ale nikdy nezabudnem na zvuk — nebol to výkrik, ani sten — ktorý sa vyrval z otcovej hrude, keď videl mŕtvu dcéru... Bolo v ňom toľko bolesti, toľko lásky a toľko trpkej výčitky, že mi nervy vypovedaly službu a rozplakala som sa nahlas, ako by odpoveďou na túto nesmiernu bolesť. Z očí, ktoré boly suché celé štyri dni, lialy sa mi teraz bohaté slzy. Plakala som utišujúcim, obľahčujúcim a oslobodzujúcim plačom... A on stál pri truhle, ani sa nehýbal. Držal sa jej obidvoma rukami a neprestajne sa díval očima, rozhorenými ohňom zármutku, svojmu jedinému, teraz na veky stratenému dieťaťu, do tváre...

Hneď odbavili pohreb.

Pohrebná pobožnosť bola v ústavnom kostole, kde sa pobožná Nina tak často a tak vrúcne modlievala.

A jar, za ktorou tak túžila, ako by sa Nine ešte bola chcela zalíškať v poslednej chvíli jej pozemského pobytu. Slniečny lúč sa dotkol žltej, voskovej tváre, prešiel na zlatý venček na jej čele a rozsypal sa oň v stovky jagavých iskier.

V poslednom lôžku, ktoré sme každý deň vystielali čerstvými kvetmi, zapadalo Ninino tielko vždy hlbšie a hlbšie. Črty tváre sa jej zaostrily, líčka menily farbu.

»Bože môj,« rozmýšľala som, hľadiac na tú drahú tvár, ktorú teraz zahaľoval priezračný dym kadidla, »je to možné, že už nikdy nepočujem jej strieborný hlások? Je už naozaj koniec všetkému?«

V ušiach sa mi neprestajne ozývalo: »S Bohom, sestrička!« — posledné sladké slová drahej priateľky.

Žiačky, jedna za druhou, vystupovali ku katafalku, obtiahnutému čiernym súknom, a prichodily k truhle. Zastaly pri nej a pobožne, plné spomienok, skláňaly sa nad priezračnou ručičkou mŕtvej priateľky. Staršie dievčence chvíľami nemohly spievať, plač ich dusil.

Všetci v ústave sme hlboko smútili za Ninou, všetci sme ju mali nesmierne radi, boli sme oddaní maličkkej princeznej, ktorú nám neľútostná smrť tak nečakane vyrvala... Všetky, všetky žiačky milovali toto vzácne dievčatko!...

Pochovali ju na kláštorňom cintoríne, ďaleko od domova, za ktorým posledné dni tak túžila.

Ninin otecko počas celého obradu nespustil ruky s truhly a nezvihol oči s Nininej mŕtvej, meniacej sa tváre. A keď odnášali nebohú ku kláštoru, nešiel za truhlou, ale pri truhle, pod baldachýnom, s kniežacou korunkou.

Keď ľudia, čo nás stretávaly, videli smutný sprievod, truhličku zakrytú mnohými vencami, ktorú odprevádzal nekonečný rad ústavných študentiek, strhávali si klobúky, klaňali sa a križovali, a dívali sa na nás ľútostivými pohľadmi.

A každý sa musel zadívať na vysokého, mocného pána v generálskej uniforme, ktorý kráčal popri truhle bez čiapky, s ohnivo blčiacimi očami.

Ani keď sa lúčil s dcérou v kláštorňom kostole, nezastenal, ani sa nerozplakal. Uprene sa díval na stratený poklad rozhoŕenými, zúfalo rozšírenými očami... Pani riaditeľka odstrihla niekoľko princezniných kučeravých vlásokov a podávala mi ich. Zahľadel sa najprv na ňu, potom na lesklé vlásy, stisol ich jednou rukou a druhou si zakryl tvár...

Videla som všetko ako vo sne. V ušiach sa mi neprestajne

ozývaly posledné slová drahej Ninôčky a prehlušovaly sladkým zvukom spev starších žiačok:

»S Bohom, sestrička!« ...

Spustili ju do hrobu, truhlu zasypali zemou, nasypali nad ňou maličkú mohylu, nad ktorú vztýčili biely mramorový kríž s nápisom:

Tu odpočíva
princezná Nina Džavachová ogly Džamatová.
Spi sladko, drahé dievčatko!

Knieža sa dlho díval na hrobček, kríž a nápis. V tvári sa mu nepohol ani sval, ale z očí hľadela hrozná bolesť.

Nikdy som nevidela takú nemú, zúfalú bolesť.

Ešte v ten deň odcestoval z Petrohradu.

XXIV.

NA PRÁZDNINY

Nastaly mi ťažké dni samoty. Smútila som za Ninou, málo som jedla, zriedka rozprávala, ale zato som neopúšťala knihy. Učením, neúnavným učením som si chcela zahlušiť žiaľ...

Mala som ešte robiť skúšku z dvoch predmetov, na ktoré som bola dávno pripravená. Ale nemohla som sa akosi sústrediť na učenie. Bola som akási slabá — iste pôsobilo na mňa mocné duševné rozrušenie. Často som plakávala a slzy mi oslabily oči, nemohla som ani poriadne čítať.

A jednako sa mi obe posledné skúšky podarili práve tak, ako ostatné... Pamätám sa, ako ľahko — skoro bez premýšľania — som odpovedala na otázky, pamätám sa na láskavé slová pani riaditeľky, ktorá po Nininej smrti preniesla na mňa všetku lásku a nežnosť, ktorú predtým preukazovala Nine.

»Zmenila si sa, dievčatko,« povedala mi pani riaditeľka. »Keď ťa nám sem doviedli, bola si ako červené ukrajinské jablčko a teraz si ťa odvedú domov bledú a slabú... Viem, viem, človek ťažko znáša stratu blízkej, milovanej bytosti, rozumiem ťa, ťažko a smutno ti je bez Niny. Viem, ako si ju mala rada. Ale, moja drahá, bola to vôľa Pánova: Ninu si On povolal k sebe, Jeho vôľa je svätá, nesmieme reptáť...

A potom,« dodala pani riaditeľka. »Princezná by nebola dlho žila i keby ju nebolo sklátilo tunajšie drsné podnebie... Pán doktor sa vyslovil, že si už sem doniesla náklonnosť a možno i zárodoky osudnej choroby, ktorej podľahla i jej mamička v mladom veku. Preto, neplač už, dievčatko, uspokoj sa...«

Keď videla, že pri spomienke na Ninu mám zasa plné oči slz, usilovala sa ma zasa potešiť:

»Všetkých si nás potešila. Myslím, že budeš prvá v triede.«

Prvá v triede! Nikdy som na to nepomyslela, ale slová pani riaditeľky akosi vzbudily vo mne ctibažnosť... Prvý raz od Nininej smrti pocítila som v duši sladkú spokojnosť. Chytro som si prebehla v mysli známky, ktoré som dostala na skúškach a uvedomila som si, že sú naozaj lepšie ako Dodine — a Doda bola mojou najnebezpečnejšou súperkou.

O tri dni nám rozdaly vysvedčenia.

Naozaj som bola prvou v triede. Veľmi som sa potešila, ale, ach! — len na chvíľočku. Akýsi hlas mi šepтал v duši: »Bola by si prvou, keby Nina neležala teraz v hrobe?« A cit radosti premenil sa na bolesť a smútok...

Už predtým som písala mamičke, ako sa mi daria skúšky, potom, keď Nina umrela, som jej telegrafovala, a teraz som jej zasa napísala dlhý a nežný list, v ktorom som ju poprosila, aby mi chytro a podrobne napísala, koho a kedy pošle pre mňa, lebo niektoré žiačky už odchodily z ústavu.

Priblížil sa slávnostný deň rozchodu abiturientiek — žiačok najvyššej triedy.

Deň pred slávnosťou najlepšie žiačky najvyššej triedy šly do cárskoho paláca, kde ich Jej Veličenstvo cárevná mala odmeniť. My ostatné sme sa rozčúlene dívaly na rad kočov, ktoré zastaly pred ústavnou bránou, na žiačky v nových šatách, ktoré nasadaly do kočov a odchádzaly k cárskemu palácu. Netrpelivo sme čakaly, kým sa vrátia. Prišly rozohriate, odušev-

nené láskavosťou a milotou cárskych manželov, a ukazovali nám briliantové šperky, zlaté a strieborné medaily, ktoré vynikaly na belasom zamate etuí, ozdobených korunkami.

Slávnosť sa začala službami božími, pri ktorých však bolo veľmi málo pobožnosti. Žiačky sa neprestajne obzeraly na chrámové dvere, ktorými prichádzali ich príbuzní. Kostol sa čoskoro naplnil pestrou spoločnosťou...

Po službách božích sme šly na obed. Abiturientky sa skoro ani nedotkli ústavných dobrôt, ktorými ich posledný raz hostili. Žiarili nedočkavosťou a túžbou... Trasľavými hlasmi sa modlili pred jedením. Po obede sa celý ústav s pani riaditeľkou, čestnými protektormi, profesormi a učiteľkami odobral do dvorany. Prišli ta aj príbuzní a priatelia milých dievčienec, ktoré boli celých sedem rokov preč z domu.

Program slávnosti nebol dlhý.

Najprv zaspievaly hymnu. Potom pristupovali dievčence k stolu, za ktorým sedela pani riaditeľka, páni protektori a profesori so slečnami učiteľkami, a dostávaly vysvedčenia, krásne viazané knihy a modlitebné knižky »na pamiatku z ústavu.«

Potom všetci šli na výstavku grafických a ručných prác.

Najväčšiu pozornosť budila podobizňa pani riaditeľky, ktorú namaľovala ktorási žiačka olejovými farbami.

Žiačky spievaly, hraly na štyri, na osem, ba až na šestnásť rúk, aby ukázaly, čo sa v ústave naučily.

Napokon sa ozvaly vo dvorane zvuky kantáty, ktorú napísala ktorási abiturientka a iná zasa složila nápev. Prostými, srdečnými slovami, ktoré sprevádzala jednoduchá, smutná hudba, lúčily sa žiačky s ústavnými stenami, v ktorých prežili najkrajší dievčenský vek, veselý a bezstarostný, bohatý na sny a nádeje, lúčily sa so všetkými priateľkami, s pani riaditeľkou — dobrou mamičkou a oddanou priateľkou — s pani učiteľ-

kami, s pánmi profesormi, ktorí im v dušiach rozžihali jasné svetlo poznania.

Najdojímavejšie bolo miesto, kde sa žiačky lúčily navzájom. Spev každú chvíľku prestával, už sa zdalo, že kantátu ani nedokončia, také boli dojaté.

Ale jednako len skončily.

Prišly slzy, fikanie, nariekanie... Dievčence sa objímaly a lúčily ako rodné sestry... lúčily sa navždy. Bože môj! Koľko tu bolo úprimných, srdečných bozkov, vrúcnych slz, jasných a čistých ako mladosť!

Medzi abiturientky sa zamiešali protektori, profesori a učiteľky a rozprávali sa s nimi. Pani riaditeľka povedala dojemnú a precítenú reč, v ktorej dievčencom pripomenula nastávajúce úlohy a povinnosti hospodyniek, domácich paní a mamičiek a ich úlohy v spoločnosti a verejnej činnosti.

»Dúfam, milé deti,« končila, »že si často spomeniete na ústav, a všetko, čo ste tu zažili. Spomeňte si niekedy aj na starú pani riaditeľku, ktorá síce často bývala prísna, ale vás vždy srdečne milovala.«

Len čo skončila, nahrnuly sa k nej všetky dievčence, bozkávaly ju so slzami v očiach, objímaly ju, bozkávaly jej ruky a šeptaly slová lásky a oddanosti...

Potom sa rozbehly do spálne, kde ich čakaly „vlastné“ šaty a preobliekly sa.

V tomto rozvlnení citov, ktoré zachvátilo všetkých prítomných, nemohla som sa ubrániť spomienkam. Tu, práve v tejto dvorane ešte nedávno, stál vysoký, skvelý, ožiarený vianočný stromček... a malé dievčatko s hustými čiernymi, kučeravými vlasmi, preoblečené za džigita, tancovalo tu ohnivo, ako pravá rodáčka juhu, čarovnú lezginku... V tejto istej dvorane sa mi černooká gruzínska princezná zdôverila so všetkými tajnosťami, myšlienkami a túžbami... Tu sa prechádzala so mnou

a s Irčou, tu nám, ožiarená skvelou južnou krásou, obraznou rečou rozprávala o veľkosti a zázrakoch svojej nádhernej, ďalekej domoviny.

Kde mi je teraz dobrá priateľka? Kde je malý džigit s oživenou tvárou a žiarivými očami! Kde si mi, Nina, priezračný motýlik so zlatými krídlami? ...

Pomaličky som kráčala za ostatnými k chrámovej predsieni. Opierala som sa o Červenku, ktorá po Nininej smrti rada vyhľadávala moju spoločnosť.

Toto dobré a úprimné dievčatko pochopilo, čo sa mi deje v duši, a pričiňovalo sa zo všetkých síl, aby mi obľahčilo smútok.

O chvíľku sem dochodily abiturientky v nádherných, ľahkých šatách, s príbuznými, lebo žiačkami nižších tried, ktoré sa im pomáhaly obliekať. Zašly na chvíľočku do kostola a potom schádzaly dolu schodmi do prízemí.

Vrátnik Peter, v ligotavej parádnej livreji so zlatým lemovaním a halapartňou v ruke, otváral dokorán dvere mladým dámam, dychtiacim za slobodou.

Aké krásne boly všetky tie Marusi, Zai, Viery atď. v prekrásnych šatách s veselými, červenými, ešte skoro detskými tvármi! Tu kráča Irča. Je zdržanlivejšia, vážnejšia, a vari aj chladnejšia ako ostatné. Má utešené, drahé šaty ... Biela hodvábna blúzka so širokou stužkou veľmi pristane peknej, hrdej slečne.

Irča je aristokratka — vidno to na prvý pohľad.

Možno preto si ju pyšná, hrdá Nina tak obľúbila!

Irča prešla predsieňou a chcela sbehnúť dolu schodmi, ale zazrela ma a obrátila sa ku mne.

»Vlasovská,« prihovorila sa mi s milým úsmevom, »prídem v zime zo Štokholmu na tri mesiace do Petrohradu. Dovolíte mi, aby som vás navštívila na pamiatku princeznej Niny? ...

Tak rada by som sa s vami porozprávala o nej, ale viem, že sa vám ešte nezahojila bolestná rana a bolo by bezohľadné, keby som ju teraz rozrývala spomienkami . . . »

Čudovala som sa.

Irča vedela aj takto vravieť?

»Mali ste ju veľmi radi, slečna Trachtenbergová?« spýtala som sa jej.

»Áno, mala som ju veľmi rada,« odpovedala vážne a citne. Tichý smútok sa zjavil na pyšnej, aristokratickej tvári.

»Ach, budem veľmi rada, keď ma navštívite!« skoro som vykrikla, tak ma potešily jej slová. Pritúlila som sa k dievčaťu, ktoré som ešte nedávno tak nenávidela, a bozkala som ju . . .

Abiturientky sa rozišli a za nimi aj väčšina ostatných žiakov. Celé dni som bývala v záhrade. Sedávala som na lavičke s knihou v ruke. Zavše som uprela oči do ďaleka, rozmýšľala som a spomínala.

Raz poobede, hneď ako som sa naobedovala, prechádzala som sa sama v poslednej aleji, kde sme tak často bývaly s drahou Ninou. Myšlienky sa mi túlaly ďaleko, ďaleko, kdesi nad oblakmi.

Keď som zrazu pozrela k ústavu, zazrela som na konci aleje štíhlu, dámu v jednoduchých, tmavých šatách a práve takom klobúčiku.

»Iste má pani riaditeľka hosťa,« pomyslela som si a keď som došla až k dáme, poklonila som sa jej, ale nepozrela som na ňu.

Dáma zastala . . . Známa, drahá tvár sa mi usmievala zpod hustého tmavého závoja.

»Mamička!!!« skríkla som divo a hodila som sa jej okolo hrdla.

Obe sme plakaly šťastím a radosťou, bozkávaly a objímaly sme sa, celé uveličené.

»Aká som šťastná, že ťa zasa vidím. Ľudka, drahá Ľudka,« povedala mi, keď ma vybozkávala, »ukáž sa mi teraz, ako vyzeráš... Narástla si? Nezmenila si sa mi, dieťaťko? Tak dlho, dlho sme sa nevideli,« šeptala mi mamička ďalej a zasa ma objímala a bozkávala.

Aj ja som si obzerala mamičku. Osem mesiacov vyrylo jej stopy v tvári. Drobná, skoro detská tvár vyzerala celkom mladé. Len na čelo jej pribudla vráska a okolo úst sa ukazovaly dve mäkké, krátke čiarky. Vo vlasoch nad čelom sa ligotalo niekoľko strieborných nitiek...

»Narástla si, Ľudka, rybka moja zlatá, ale aká si bledá! Ani vlasy ti ešte nedorástly!« vravela mamička a dívala sa na mňa pohľadom, plným lásky.

»A kde je Vasilko, mamička? Nechala si ho doma samého?« spýtala som sa zvedavo.

Odpovedala so šťastným úsmevom:

»Aj on prišiel!«

»Kto? Vasilko?«

»Pravdaže. Prišiel si so mnou po sestričku. Baví sa teraz s tvojimi priateľkami. Náročky som ho nevzala sem, aby nám nerozptyľoval prvé stretnutie. A pozri, už aj ide za nami!«

Naozaj, v aleji sa zjavil päťročný bratček, drobný, ako dievčatko. Keď som odchádzala z domu, bol ostrihaný, teraz mal už krásne kučeravé vlásy. Vyzeral ako anjelik. Rozbehla som sa k nemu, zodvihla som ho obidvoma rukami dohora, až sa mu žlté topánočky zablýskaly v povetrí a biela námornícka čiapka odletela ďaleko s hlavy.

»Drahý, milý Vasilko « maznala som sa s ním, »poznal si si Ľudku?«

»Prečo by som ju nepoznal?« spýtal sa rozumne. »Ty si Ľudka, ale ostrihaná!«

Nové bozky, smiech, výkriky a žarty spolužiačok, ktoré pribehly k nám...

Bola som ako na ihlách, keď som si vyzliekala ústavné šaty a obliekala si „vlastné“, z ktorých som veru trochu vyrástla. Potom sme šly s mamičkou všeličo nakúpiť do mesta, obedovali sme aj s Vasilkom v malej, hotelovej izbe, kde sme potom aj spaly, lebo mamička sa tu ubytovala, keď prišla do Petrohradu. Vasilka sme uložily na vysokú pohovku a my s mamičkou sme si ľahly do širokej hosťovskej postele.

Šeptaly sme si do svitu, pritúlené, ako deti.

Na druhý deň boli sme všetci traja už o desiatej na kláštor-nom cintoríne pri hrobčeku drahej priateľky. Kľakli sme si pred zeleným rovom, zakvitnutým čerstvými kvetmi. Mamička povedala so slzami v očiach:

»Pokoj prachu tvojmu, šľachetné dievčatko. Ďakujem ti za lásku, ktorú si venovala môjmu dieťatku, mojej Ľudke!«

Nahla sa nad hrobom a bozkávala kvety, ktoré kvitly nad Ninôčkou.

Zavesila som na biely mramorový kríž venček z nezábudiek a tíško som šeptala: »S Bohom, sestrička!« Bratček sa veľmi čudoval, keď počul tieto slová a nespúšťal so mňa naívne detské oči.

A vtáčky spievaly a radovaly sa v tejto mŕtvej ríši, a kvety utešene voňaly...

Vstaly sme, utrely sme si slzy, ktoré nám obom tiekli po lícach. Nemaly sme ešte všetko pobalené a o tretej nám odchádzal vlak.

Ešte raz som pozrela na biely kríž, pritisla som si na prsia medailónček, ktorý mi Nina darovala, a zaprisahala som sa v duchu, že nikdy nezabudnem a vždy budem milovať drahú priateľku...

Keď sme sa vrátili do hotela, hneď som sa pribrala balíť

knihy a sošity. Najmä veľmi starostlivo som si zabalila vzácnu knižočku v červenej väzbe — dedičstvo po Nine, — ktorú mi priateľka venovala nedlho pred smrťou. Ešte vždy som nečítala Ninin denník, nemohla som sa na to odhodlať. Mamička vedela o tomto dare, písala som jej o ňom.

»Doma si prečítame Ninine zápisky spolu,« tešila sa úprimne so mnou.

Práve sme zamkli kufor a zabalili ručný kufrík, keď prišiel sluha a oznamoval, že by sa so mnou rád rozprával akýsi pán generál. Boly sme prekvapené — mamička i ja.

»Poproste ho, nech sa mu páči ďalej,« povedala mamička.

O minútu vstúpil do izby starý generál veľmi prívetivej tváre, a oslovil ma:

»Prišiel som na žiadosť svojho synovca, generála kniežata Džavachu. Knieža Džavacha ma poprosil, aby som sa vám, milé dievčatko, úprimne poďakoval jeho menom za vašu oddanosť a lásku k nezabudnuteľnej Nine. Písavala oteckovi často a obsírne o vašom vernom priateľstve... Knieža bol v Petrohrade taký rozčúlený nešťastnou udalosťou, že sa vám nemohol osobne poďakovať a preto ma poprosil, aby som to spravil ja. Ďakujeme vám teda, drahé dievčatko, čo najsrdečnejšie...«

Pri spomienke na drahú priateľku nevedela som sa zdržať a nahlas som sa rozplakala.

Generál ma nežno objal a bozkal na čelo.

Potom sa porozprával s mamičkou, vyspytoval sa jej na domov a na nebohého otecka.

»Ako?« skoro skríkol, keď mu mamička rozprávala o otcovej vojenskej službe. »Teda Ľudkin otecko je ten Vlasovský, čo padol hrdinskou smrťou pod Plevnom? Ach, toho som veľmi dobre poznal!!! Bola to dobrá duša, znamenitý človek!... Som šťastný, že poznám jeho manželku a dcéru. Škoda, že už

odchádzate, že vás nemôžem pozvať k nám. Ale dúfam, že na jeseň zasa dovediete dcérku do ústavu? ...»

»Pravdaže,« odpovedala mamička.

»Teda je všetko v poriadku!« pokračoval generál. »Budem odteraz bývať v Petrohrade a prosím vás, nezabudnite potom na mňa! Keď sa vaša dcérka vráti, budem ju v ústave často navštevovať, aj ona nás iste príde navštíviť a dá Pán Boh, že na budúce prázdniny si všetci zajdeme na Kaukaz, aby sme poznali miesta, kde žila Nina... Vaša dcérka sa môže tešiť, získala si dvoch nových, úprimných priateľov, skoro príbuzných: generála Kašidza, starého oteckovho priateľa, a knieža Džavachu, otecka jej predčasne zosnulej priateľky ...»

Všetko toto vravel láskavým, srdečným tónom. V očiach sa mu ligotaly slzy. Starý generál sa rozlúčil s nami dojatý a sľúbil, že nás v lete príde na niekoľko dní navštíviť k nám na majer.

O niekoľko hodín, unášal nás vlak — mamičku, Vasilka a mňa — s ohlušujúcim hukom a klepotaním kolies, jarným povetrím do ďalekej, vrúcne milovanej, rodnej Ukrajiny.

O B S A H

Cestujem	5
Noví Iudia. — Nové dojmy	8
Vyučovanie	14
V spálni	20
V šatni	25
Pán Minister. — Ninina tajnosť	29
V kostole	37
Návštevy	43
Smelý kúsok	51
Hnev	58
Vrana	66
Smierenie	75
Slečna učiteľka	82
Bál	92
Vysvedčenie. — Pred sviatkami	100
Vianoce	106
Vzácná návšteva	113

Búrka	122
Pôst	131
Veľká noc	139
Skúšky. — Zázrak	149
Ninina choroba	162
S Bohom, sestrička'	168
Na prázdniny	176

L. A. ČÁRSKA: MEDZI PRIATELKAMI.

Z ruského originálu preložila Dr. Mária Klimová. Pre Učiteľské nakladateľstvo O. Trávníček v Žiline vytlačila kníhtlačiareň Štecko a Trepáč v Ružomberku roku 1944.